

سەردەمى گولۋىن - ۱

ھەزرەتى

مەھمۇد

ﷺ

مۇستەھە ئەردۇغان

مەھمۇد ئاقرۇ ئىتھافى
www.igra.ahkamontada.com

منتدى اقرأ الثقافي

www.iqra.ahlamontada.com

حه زره تی

محم

صلی الله علیه وسلم

سەردهمی گۆلین - ۱ -

هه زه تی

محمد

صلی الله علیه وسلم

موسته فا ئهردوغان

زنجیره‌ی
سدرده‌می گولین
۱

حەزەرەتی محمد
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

نووسینی: موسته‌فا نەردوڤان
وەرگیرانی: دەستە‌ی وەرگیرانی دەزگای چاپ و پەخشی کانی عیرفان
چاپی یەكەم: کانوونی دووهم - ۲۰۱۳ تیراژ: ۵۰۰۰
چاپی دووهم: ئەیلول - ۲۰۱۳ تیراژ: ۵۰۰۰

شوێنی چاپ

Neşe
Nesem Matbaacılık

Neşe Matbaacılık - İstanbul - TURKEY

+90 212 886 83 30

www.nesematbaacilik.com

دیزاینی ناووه: دۆستی مێدیا - هەولێر - ۰۷۵۰۱۸۵۱۵۱۵

هەموو مافیکی لەبەرگرتنەوه و بڵاوکردنەوه‌ی پارێزراوه.
Copyright © Irfan Publishing 2013

دەزگای چاپ و پەخشی کانی عیرفان
www.irfanpublishing.com

ناوەرپۆك

نەستىرەيەك لەدايك بوو ١

دايكى شىرى ٦

ئەو دڭەى بە بەفراو شۆردرايەو ١٩

خەمى داىك ٢٢

جىابوونەو ەكان ٢٥

له پښگای "شام" دا ۲۸

هاوسدرگیری ۳۵

بهرده پښه شکه ۳۹

تدنهایی ۴۳

نښکه وتی حیرا ۴۵

حذره تی عدلی ۵۴

حذرده تی ته بوید کر ۵۸

کزیله ۶۳

بانگه یشت کردن ۶۷

له پد یامد کم

پاشگه ز نایمده ۷۱

مانگ ده بیئت

به دوو کهرتهوه ۷۷

مۆزانە ٨١

مىعراج ٨٧

كۆچ ٩٦

كۆتر و جالجالئۆكه ١٠٢

له مه دینه ۱۰۷

کاروانه بازرگانییه که ۱۱۲

چەند کەس ۱۱۵

گر دی

تیرهاویژه کان ۱۱۹

تاشه بمرده که ۱۲۷

فدعی مدکه ۱۳۰

حجی مالتاوی ۱۳۵

دوا نویژ ۱۳۸

بهدک گیشتهوه ۱۴۱

خدم ۱۴۴

ئەستىرىيەك لەدايك بوو

مانگى نىسانى سالى ۵۷۱ ى زايىنى بوو، بەيانى پۇژى دوشەممە،
پووناكييەك پۇژەھلەت و پۇژناواي گرتەو.

ئەو پۇژە، كۆمەلە پرووداويكى سەرنجراكىش يەك لەدواي يەك
پروياندا. ئەو بتانەي كە لە كەعبەدا بوون كەوتنە سەر زەوى. ئەم
پرووداوە سەرنجى مەروفايەتى بەلای خۇيدا پاكىشا. ئاخىر بىتىك كە جىگىر
كرايىت چۆن دەيىت لەخۆيەو بەكەوتتە سەر زەوى؟! لە دوورى چەندىن
كىلۆمەترەو لە ئىران پرووداويكى تر پرويدا. كىسراي پاشاي فارس بە
زەمىن لەرزەيەكى بەھىز لە خەو راپەرى. ويستى بزانيىت چى پرويداو.
پاسەوانەكانى زۆر ترسابوون، تا بەرەبەيان نەيانوئىرا ھىچ بە پاشا بلتىن.
دەمەو بەرەبەيان بەترسەو و تيان:

- پاشاي گەرە، چواردە پايسى كۆشكەكە تەفروتونا

بوون.

تەنھا خولە كىچىش بەسەر ئەم پروداۋەدا تىنەپەرىپو
كە لە كۆلەنەكانى ئىراندا دەنگە دەنگ و ھاۋارىكى زۆر
بەرزبويەو:

ئاگرە كە كوزايەو.. ئاگرە كە كوزايەو!

خەلكى باۋەرىيان بە گوڭى خۆيان نەدەكرد. ئەو
ئاگرەى ھەزاران سالە پەرستويانە و تەناتەت بلىسەكەشى
كەمى نەكردو، لەناكاو كوزاۋەتەو!

دانىشتوانى ناۋچەيەكى تىرىش پووبەپروى پروداۋىكى
سەير بوونەو. خەلكى "ساۋا"، ئەو پووبارەى كە بە
پىرۇزىيان دەزانى لەناكاو زەوى ھەلىمى و چەندىن تۆن ئاۋ
بەناۋ زەويدا پۆچوو. ئىتر بەمچۆرە ئەوانىش لەو پووبارە بى
بەش بوون كە بە پىرۇزىيان دەزانى. بەلى، ھەموو ئەمانە
بە بەرچاۋى خەلكىيەو پروياندا و كەسەش ھۆكەرى
ئەمانەى نەدەزانى.

ئەوانەى ئەو شەو تەماشەى ئاسمانيان دەكرد زۆر سەريان
سوورمابوو.

- تەماشەكن، تەماشەى ئەۋى بكن، وا ئەستىرەكان بەدۋاى يەكدا
دەكشىن!

- شتىكى زۆر سەرسوپھىنەرە. ئاۋا پىرات ئەستىرە لە ئاسماندا
نامىنىت!

بۆ بەیانی دواتر، لە پشتی گرده‌كانه‌وه رۆژ هه‌لهات. له مالى خاتوو "نامينه" شدا جووله‌يه‌ك به‌دى ده‌كرا. ئافره‌تيك به‌ره‌و كه‌عبه‌ رايكرد و خۆى گه‌يانده‌ لای عه‌بدولموته‌ليب و، وتى:

- مژده‌ بى‌ ليتان! نه‌وه‌يه‌كى كورپان بوو.

عه‌بدولموته‌ليب به‌ بيستنى ئهم مژده‌يه‌ پرووى گه‌شايه‌وه. خي‌را هه‌ستايه‌ سه‌ره‌پى و به‌ره‌و مال‌ كه‌وته‌ پى. كاتي‌ك چاوى به‌ كۆرپه‌ بي‌نازه‌كه‌ى عه‌بدوللا كه‌وت، يه‌كسه‌ر له‌باوه‌شى گرت. ئاى چه‌نده‌ منداليكى پرووخۆش و شيرين بوو! به‌رده‌وام پي‌ده‌كه‌نى. عه‌بدولموته‌ليب ده‌يووت:

- به‌دئىايى يه‌وه ئهم كورپه‌ بچكوله‌يم ده‌بي‌ت به‌ كه‌سيكى گه‌وره‌ و ناودار.

خاتوو ئامينه‌ش ده‌ستى كرد به‌ گي‌رانه‌وه‌ى نه‌و خه‌ونه‌ى كه‌ له‌ كاتى دووگيانيدا بينيبووى. له‌ خه‌ونه‌كه‌يدا يه‌كي‌ك پي‌ى وتبوو: "بزانه‌ كه‌ تۆ سه‌ردارى جيهانيانت له‌ سكدايه‌. كه‌ له‌دايك بوو، ناوى بنى‌ موحه‌مه‌د و لای كه‌س باسى مه‌كه‌." هه‌ر بۆيه‌ دايه‌ ئامينه‌ ناوى منداله‌كه‌ى نا "موحه‌مه‌د".

عه‌بدولموته‌ليب كورپه‌زاكه‌ى له‌ باوه‌ش گرت و به‌ره‌و كه‌عبه‌ به‌رپي‌كه‌وت. له‌وى زۆر دوعاى كرد و سوپاسى خواى كرد. دواتر گه‌رايه‌وه و منداله‌كه‌ى خسته‌وه‌ باوه‌شى داىكى.

پيغەمبەرى خوشەويستمان ﷺ دەستى کرد بە شیر خواردن. بەلام
 دايە ئامينە شیرى نەبوو. بيريان لە چارەسەريک کردەوہ بو ئەمە. خيتر
 خاتوو ئوہيبەى دايكى شیرى حەزەرەتى حەمزەيان بانگکرد.
 منداڵەکەيان خستە باوہشيبەوہ. پيغەمبەرمان ﷺ بو يەکەجار شیرى
 ئەو ژنەى خوارد. بۆيە لە ھەمان کاتدا لەگەڵ حەزەرەتى حەمزەى
 ماميدا بوون بە براى شیرى.

داپكى شىرى

ئاسمان شىنىكى تۆخ بوو. جگە لە خۆر و چەند پەلە ھەورىكى
 سېى جوان، ھىچى تر بە ئاسمانەوہ نەبوو. خەلكى "بەنى سەعد"
 سەرقالى خۇنامادە كردن بوون بۆ پوژىكى نوئ.

به تېپه پېوونی چرکه کان، جوولهی ناو مهیدانه کان پرویان له
زیادبوون ده کرد. خه لکی، وشر و ماین و گویدریزه کانیان له گه وره کان
ده هیئایه دهره وه.

له ژیر سیبهری دارخورمایه کدا وشریکی پیر چوکی دادابوو.
ناژه له که به راده یه ک لاواز بوو که سهرغی دهریهری به لای خویدا
راده کیتشا. ته نانه له دووریشه وه نیسکه کانی سنگی یه ک به یه ک
ده ژمیردران.

له ماله که ی بهرامبر دارخورماکانه وه دهنگی گریانی مندالیک
دهات. نافرته تیکی به سالآچوو هه ولیده دا که ژیری بکاته وه. به لام
ژنه که چهنديک هه ولی بدایه ژیری بکاته وه، منداله که زیاتر دهنگی
به رزده کرده وه.

پیاویکی پیر، به پرخساریکی خه مگینه وه له دهرگای ماله که هاته
دهره وه و به ره و لای وشری ژیر دارخورماکه پویشته. له گه ل پویشینی
پوشاکه کهیدا له بهر خویه وه ورته ورتی دهات و، دهیوت:

- نه م نه بوونییه تاکه ی؟ مندال برسی، دایک برسی، ناخر نه گهر
شتیک نه بیته دایک بیخوات، چوئن شیر ی بدات به منداله که ی؟

پیاوه که هاته لای وشره که و سهیریکی گوانی کرد، به لام هیچ
شیری تیانه بوو. به خه مبارییه وه گه رایه وه. 'پویشته ژووره وه و پروی
کرده هاوسره که ی که له سوچینکدا خه ریکی ژیر کردنه وه ی منداله که ی
بوو، پیی وت:

- به داخهوه، وشتره که نهوهنده شیرى تیا نییه که تهنه بهشى
تۆش بکات.

ژنه که تهماشایه کی چاوی میرده بیچاره کهی کرد و، وتی:

- تۆ برۆ ههرچه ندیک هه بوو بیهینه، نه گینا عه بدوللا به درێژیی
گهشته که بیدهنگ نابیت.

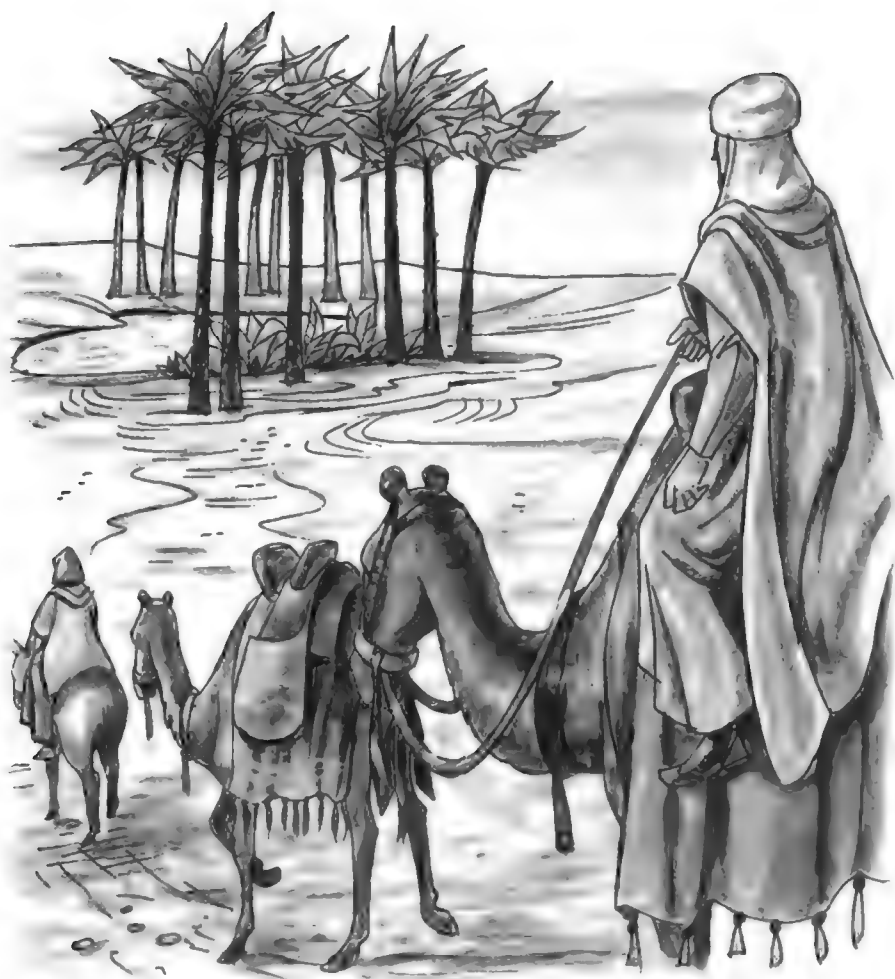
پیاوه که قاپینکی هه لگرت و دووباره به رهو لای وشتره که پرۆشتهوه.
زۆری پینه چوو گه پرایه وه. نهو تۆزه شیرهی له بنی قاپه کهدا هینابووی،
خستیه سه ر ناگره که. چاوه پتی گهرمبوونه وهی شیره که یان ده کرد.
پیاوه که پرووی کرده هاوسه ره کهیی و، وتی:

- هه لیمه ده بیت خیرا به پیکه وین، دراوسیکانان ده ستیان کردووه
به ناماده کردنی ئاژه له کانیا. نابیت له وان دوابکه وین، نه گینا هیچ
مندالیکمان بۆ نامینیتته وه تا بیهینین و به خیوی بکهین.

ژنه که به ده م ژیر کردنه وهی منداله که یه وه به ناتومیدییه وه وتی:

- نه گهر بیشیدۆزینه وه چی ده بیت حاریث؟! تهماشاکه! نهوهنده
شیرم نییه به شى منداله کهی خۆمان بکات. جا له بهر چی نهویش
بچه وسینمه وه. نه م منداله داماو له برساندا له شه وه نه نوستووه، تۆ
بلتی نهو منداله ی ده یهینین حالی له م باشر بیت؟

پیاوه بیچاره که که میك به بیدهنگی مایه وه. که شیره که گهرمبوو،
کردیه قاپیکه وه و بردی بۆ هاوسه ره کهی:

- دەى ھەلىمە ئەمە بۆرەرە، تا تۆ ئەمە دەخۆیتەو، منیش
ناژەلەكە نامادە دەكەم.

كە ھاریت چوو دەرهو، ھەلىمە قاپەكەى برد بۆ لیوھەكانى. زۆرى
پینەچوو کاروانەكە كەوتە پى و خەلكى بەدەم قسەكردنەو لە مەككە
نزیكبوونەو. پاش ماوھەك نافرەتێكى گەنج ئاوپرى داہەو و، وتی:

- حەلىمە زۆر لە دواووەن، دواکەوتوون!

حەلىمە بە بېزارىيەو سەيرىكى گۆدريژەكەى ژىرى كرد، حارىش بە دارەكەى دەستى كيشاى بە پشتيدا و، وتى:

- دە تۆزىك برۆ، چى دەبى؟!

گۆدريژەكە تۆزىك خىراترى كرد. بەلام پاش كەمىك گەپايەو سەر بارى پيشووى خۆى.

خەلكەكە گەيشتنە مەككە، بەلام حەلىمە و حارىش زۆر لە دواووە بوون. تا ئەمان گەيشتنە دەروازەى مەككە، ئەوان يەكە بە يەكەى مالهەكان گەپابوون. دەولەمەندەكانى مەككە، منداڵەكانى خۆيان بە ئامانەت دەسپارد بەوانەى هاتبوون و، دەيانووت:

- ئامان! بەباشى ئاگاتان لە منداڵەكەمان بىت. با لە گەرمای مەككەدا گەورە نەبن، بەلكو لە ناوچە فێنكەكانى ئىوهدا پېيگەن. بە باشى فێرى زمانەكەمانيان بكەن، هېچ خەمى خەرجىتان نەبىت. ئىو تەنها منداڵەكەمان بە باشى پەروەردە بكەن، ئىتر هەرچىيەكتان ويست، بەزىادەو پىتان دەدەين.

ئەوانەش كە هاتبوون بە شىوازىك كە متمانەيان پىبەكن، دەيانووت:

- هېچ خەمتان نەبىت، جىاوازى ناكەين لەنىوان منداڵى خۆمان و منداڵى ئىوهدا. هەروەكو چاوى خۆمان دەيانپارىزين و ئاگادارىيان دەبين.

لەكۆتايیدا حاریث و خیزانەكەشی گەیشتنە مەككە. ماندووبوونیان
لە لایەك و دواكەوتنیان لە كاروانەكە لەلایەكی ترەو. تەواو بێزاری
كردبوون. ئیتر تەواو بێ ئومێد بووبوون لەوێ كە خیزانیكی دەوڵەمەند
بدۆزنەو. دایان لە دەرگای یەكەم خانوو كە پێی گەشتن. ھەرۆك ئەوێ
چاوەروانیان دەكرد، وەلامیان دەدایەو و، دەیانووت:

- ببورن! منداڵەكەمان پادەستی خیزانیك كە پێش ئێو
ھاتن. لە دەرگایەكی تریاندا، دیسانەو ھەمان وەلامیان وەرگرت. ئەو
بارە ی كە تییدا بوون ھیچ دڵخۆشكەر نەبوو. وەك ئەوێ ھەموویان لە
نیوان خۆیاندا رێككەوتبێتن، ھەمان وەلامیان دەدایەو. ھەلیمە
بەرگە ی ئەو ھالە ی نەدەگرت. زۆر ماندوو بووبوو. منداڵەكە ی تادەھات
لە باوھشیدا قورستەر دەبوو، بۆیە دای بە مێردەكە ی و، وتی:

- تۆ لیژە چاوەرێم بكە!

ئەمە ی وت و خۆی دەستی كەدەو بە گەران. كاتیك لە نزیک
كەعبە دەگەرا، چاری بە پیرە مێردێكی بەسالآچوو كەوت.

بێ ئەوێ ھۆكارەكە ی بزانیئت، لە شوینی خۆیدا وەستا. بە وردی
تەماشای پیاو بەتەمەنەكە ی كرد. ئەم كابرأ بەتەمەنە رۆح سووكە،
جگە لە عەبدولموتەلێب كەسی تر نەبوو. عەبدولموتەلێب ھەستی كرد
لیی دەروانیئت. بۆیە پرووی تێكرد و، لیی پرسى:

- كچم، تۆ لە چ ھۆزێكی؟

حەلیمە خاتوون خۆی پێناساند و باسی ئەوەی بۆ کرد کە بۆچی
هاتووە بۆ ئێرە. عەبدولموتەلێب بە زەرەخەنەیه کەووە وتی:

- ئەمێ حەلیمە! من لە مائەوێ منداڵێکی بێباوکم هەیە. تکام لە
هاوێلەکانت کرد، بەلام کەسیان پازی نەبوون بێ بە دایکی شیریی ئەو.
وەرە تۆ ببە بە دایەنێ ئەو. ئومێد دەکەم کە بەهۆی ئەووە خێر بێتە
رێت.

حەلیمە کەمیەک بیری کردەووە. ئەو بۆلای خێزانە دەوڵەمەندەکانی
ئێرە هاتبوو. لەو باوەرەدا نەبوو ئەو منداڵە بێباوکەمێ ئەو پیرەپیاوێ
باسی دەکات، سوودیکیان پێبگەیەنێت. لەم حالەدا چۆن دەیانتوانی بەو
هەزارییە ژیان بگوزەرێنن؟! بەلام هیچ منداڵێکی تر لە مەککەدا
نەمابوو. نەشیدەویست بە دەستی بەتال بگەرێتەووە... بە دوودلییەووە
تەماشایەکی عەبدولموتەلێبی کرد و، وتی:

- با پرسێک بە میڤرەکەم بکەم!

خێرا چوو بۆلای حاریث و بابەتەکەم بۆ باسکرد:

- هیچ منداڵێکم نەدۆزییەووە و ناشمەوێت بە دەستی بەتال
بگەرێتمەووە ناو هۆزەکەم. ئەمەوێت ئەو منداڵە بەینم.

حاریث هیچ شتێکی لە توانادا نەبوو بیکات. بۆیە سەری داخست
و بە ئومێدی ئەوەی رۆژێک گوزەرانیاں باشبێت، وتی:

- خۆت دەزانێ حەلیمە، بەلکو خوای گەورە بەهۆی ئەو منداڵە
بێباوکەووە بەرەکەت بپێژێ بەسەرماندا.

حەلیمە خێرا گەرایەوه و عەبدولموتەلێبی دۆزییەوه و پێی وت کە داواکە ی پەسەند کردوو. عەبدولمەتەلێب زۆر دڵی بەوه خۆش بوو. پێکەوه بەرهو مالهوه بەرپێکەوتن.

دایکە نامینە بە روویەکی گەشەوه بەخێرهاتنی کردن. کاتیەک زانی حەلیمە دایەنە، فەرمووی لێکەردە ژوورەوه. حەلیمە خاتوون لەگەڵ یەکەم هەنگاویدا، هەستی بە بۆنێکی زۆر خۆشی میسک ئاسا کرد. بە سەرسامییەوه دەگەڕا بەناو خانووەکەدا و چاوی دەگێڕا، لە سوچیەکەدا بێشکەییەکی بەدیکرد. لەو کاتەدا خۆرپەیهک بە دڵیدا هات و بە جۆش و خرۆشێکی زۆرەوه بەرهو لای بێشکەکە هەنگاوی نا. لەگەڵ هەر هەنگاویکیدا بۆنە خۆشهکە زیاتر دەبوو.

کە گەیشته لای بێشکەکە، کەوتە سەرچۆک. لەوکاتەدا کە دەستی بۆ بێشکەکە درێژکرد، هەستیکی زۆر جیاواز ناخی تەنی. لە کۆتاییدا پەردەکە ی لابرد و چاوی بە منداڵێکی پوخسار شیرین کەوت.

لەژێر منداڵەکەدا پەرۆیهکی سەوز داخرابوو، قوماشیکی سپیش درابوو بە سەریدا. دەموچاوی ئەوەندە سپی و جوان بوو، خاتوو حەلیمە لە تەماشاکردنی تێر نەدەبوو. لەو کاتەدا نامینە ی دایکی کە لە پالیاندا وەستابوو، ناوی منداڵەکە ی وت:

- موحەممەد

خاتوو حەلیمە هەستی بە ئاسوودەییەکی زۆر کرد. بەبێ هەناسەدان و چاو تروکاندن تەماشای منداڵەکە ی دەکرد، جیاواز لە

مندالانی تر، يهك پارچه نوور بوو. خۆی پینه‌گیرا و مندالە‌كه‌ی له‌باوه‌ش گرت. له‌و كاته‌دا موحه‌مه‌دی شیرین ورده ورده چاوه‌ بچووكه‌كانی ده‌كرده‌وه. تاسه و شه‌یدایی حه‌لیمه زیادی كرد. بۆی پێكه‌نی و مندالە‌كه‌ش ده‌ستی كرد به‌ پێكه‌نین. حه‌لیمه‌ بریاریدا هه‌ر له‌ویدا شیر به‌ مندالە‌كه‌ بدات. مه‌مکی راستی خسته‌ ده‌می مندالە‌كه‌وه، به‌لام كه‌وته‌ گومانه‌وه و له‌به‌ر خۆیه‌وه وتی تۆ بلیی شیري لیبت؟!

له‌ يه‌كه‌م ساتدا كه‌ مندالە شیرینه‌كه‌ شیري وه‌رگرت، حه‌لیمه له‌ دوودلییه‌کی زۆردا بوو. به‌لام كه‌ له‌ روخساری مندالە‌كه‌ی باوه‌شی پروانی، بیینی ده‌می مندالە‌كه‌ پرپووه له‌ شیر و شیر ده‌خوات.

چه‌نده سه‌یره! حه‌لیمه‌ی حه‌په‌ساو ته‌ماشایه‌کی ئامینه‌ی كرد. ئامینه‌ بیئاگا بوو له‌ هه‌موو شتیك، بۆ خۆی له‌ نووری چاوانی ده‌روانی. پاش كه‌میکی تر له‌ مندالە‌كه‌ی جیا ده‌بووه‌وه، بۆیه له‌ چاویدا ئازاری نه‌و لێكداپرانه به‌دی ده‌كرا.

ده‌بیٲ بیری له‌وه كرديٲته‌وه كه‌ چۆن ده‌توانیٲ به‌رگه‌ی دووری نه‌و بگريٲ؟!

پاش كه‌میك بۆ نه‌وه‌ی مائناوایی له‌ ئامینه‌ بكات، حه‌لیمه هه‌ستایه‌وه. ئامینه‌ی دایكه‌مان دلی پرپووبوو. حه‌لیمه پٲی وت:

- دٲنیا بن له‌وه‌ی كه‌ وه‌ك مندالی خۆم چاودیٲری مندالە‌كه‌تان ده‌كه‌م.

نامینه به چاوی پر له نه سرینه وه مائتاواپی له منداآله تاقانه که ی کرد. خاتوو حه لیمه بده موچاویکی گهش و زهرده خه نه وه گه پرایه وه لای میرده که ی. حاریث ته واو له ژیر کردنه وه ی منداآله که ی باوه شی ماندوو بووبوو. که ههستی به دلخویشی خیزانه که ی کرد، که وته گومانه وه. که ده موچاوه نورانییه که ی منداآله که ی باوه شی بینی، هوکاری دلخویشیه که تیگه یشت. خویشی هه ر که منداآله پروو گه شه که ی بینی، دلی کرایه وه. سوژی بوژی جوولا و خو شه ویستی که وته دلییه وه.

ئه و شه وه یان له نزیک مه که که به سه ربرد. حه لیمه له یه ک کاتدا شیر ی ده دا به عه بدوللای کوپی و به فه خری کائیناتیش. هه ردوو منداآله که تا تیربوون شیر یان خوارد.

دواتر حه لیمه ویستی شوینی دوو منداآله که بگژریتته وه. پیغه مبه ری خو شه ویستمانی خسته لای چه پی، به لام شتیکی سه رنج پراکیشی بینی. پیغه مبه ری خو شه ویستمان ﷺ له و لایه ی نه ده خوارد. حه لیمه دووباره خستییه وه لای راست، خو شه ویستمان دهستی کرده وه به شیر خواردن.

عه بدوللای بچکۆله، به و به ره که ته ی به هو ی برا شیریه که یه وه بو ی هاتبوو، یه که هجار بوو که وا تیر شیر بییت. ئه و شه وه به سکی تیر و به خه ویکی بی پچرانه وه پیشوازی له رۆژیکی نو ی کرد.

که رۆژ بووه وه حاریث هه ستا له خه و. یه کسه ر به ره و لای وشتره که رۆیشت. زۆری پینه چوو به سه رسوورماوی گه پرایه وه لای حه لیمه و تا لیاری قاپه که شیر ی هینابوو. پیشانی حه لیمه ی دا و، وتی:

- حەلىمە، تۆ مىۋانىڭكى پىرۋىت ھېناۋە بۆ مالەكەمان!

لە دۋاي ئەۋ رۆۋەۋە، ئەۋ وشتە پىرەي شىرى نەبۈۋ، بۈۋ بە
"كانى" يەكى شىر.

خۇيان ئامادە كرد بۆئەۋەي بگەپىنەۋە مالەۋە، پاش كەمىك
كەۋتەنە پى. حەلىمە ھەردۈۋ مىندالەكەي لە باۋەشدا بۈۋ، سۋارى
گۈيدىرئەۋەكە بۈۋ. ئەۋ گۈيدىرئەۋەي كە لەكاتى ھاتىياندا بە گرانى
ھەنگاۋى دەنا، ئىستە ۋەك ھەۋرەبروسكە دەپرات. بە ماۋەيەكى كەم
پىش كارۋانەكە كەۋت، ئەۋانەش كە لە دۋاۋەۋە بۈۋن زۆر سەريان
سۈرۈمابۈۋ. حەلىمە ۋ حارىث نەپىنى ئەم شتەيان دەزانى. ئەۋ مىندالەي
لەگەلىياندا بۈۋ، مىنداللىكى ئاسايى نەبۈۋ.

لەكۆتايىدا گەپىشتەۋە مالەۋە. لە دۋاي ئەۋ رۆۋەۋە حارىث ۋ
خىزانەكەي ژيانىكى زۆر خۇشيان بەسەر برد. ئاۋەلەكانيان تىر
دەلەۋەپىن ۋ لە ماۋەيەكى كەمدا قەلەۋ دەبۈۋن، تەننەت كەۋتە
شىردانىش.

دراۋسىكانيان كە ئەمەيان دەپىنى، دەكەۋتەنە دەنگە دەنگ لەگەل
شۋانەكانيان:

- ئەۋە چىيىە ھالى ئەم ئاۋەلەنەي ئىمە؟ بۆچى ۋا لەر ۋ لاۋاز ۋ بى
شىرن؟

ئەۋانىش دەيانۋوت:

- سویند بیت، نهوهی له تواناماندایه دهیکهین و له باشتین شویندا دهیانله وه پرتین.

- دهی که وایه مېړه کانی حه لیمه بوچی وه ها پر شیر و قه لاون، ئیوه چ شوانیکن؟ له مه ولا شوانه که ی حه لیمه له کوئ مېړی له وه پړاند، ئیوه ش ده بیت له وئ بیله وه پرتین. ده بیت مېړه کانی ئیمه ش وه کو مېړه کانی نه وان بیت.

شوانه کان زور سدریان سووړ ما بوو. له و ساته وه چاودیری شوانه که ی حه لیمه یان ده کرد. نه و له کوئ مېړی بله وه پړاندایه، نه وانیش له وئ دهیانله وه پړاند. به لام هیچ شتیک نه گزړا، جگه له حارث و حه لیمه ش که سی تر له نهیئی نه مه تیڼه ده گیشته.

خوای گه وړه به ره که تیکی زور زوری پړاند بوو به سهر نه و مالده که خوشه ویستی خوای لیوو.

چندین مانگ تیپه پړوو. سهر وهرمان ﷺ به خیرایی گه وړه ده بوو. که بوو به دوو سال، حه لیمه گرتی به باوه شیوه و به ره و مه که که موته پړئ. هات بوو فخری کائینات پیشکه ش بکاته وه به دایکی.

خاتو و نامینه که منداله که ی بینى هه ستی به خوشییه کی بی وینه کرد. گرتیه باوه شیوه و تیر بوئی کرد. پیغه مبه ری خوشه ویستمان ﷺ زور دل خوش دیار بوو.

عبدولموته لیبیش هات. نه وه که ی که له ته مهنی دوو مانگیدا بینیبووی، نه وه ئیستا بووه به دوو سال. زور دلئ پی خوشبوو. نه ویش گرتیه باوه ش.

حەلیمە نەیدەویست لە منداڵە شیرییەکی جیابیستەوه. ئەو منداڵە
خۆشەویستە، خۆشی و بەرەکەتی هێنابوو ماله کەیانەوه. بەدڵەپراوکیۆه
تەماشای نامینە ی کرد و، وتی:

- چی دەبیّت ئەگەر ماوێه کی تریش منداڵە کەتان لای من
بیّنیتەوه؟!

دایکە نامینە بۆ ماوێه یک وەستا، نەیدەزانی چی بلی. حەلیمە
بەردەوام بوو لە قسەکانی و، وتی:

- دەترسم تووشی نەخۆشی تاعوون بیّت کە زۆر بلّاوە لە مەککە.

خاترو نامینە تەماشایەکی حەلیمە و جگەرگۆشەکی کرد. بیری
لەو نەخۆشییە کوشندەیه دەکردەوه کە لە مەککەدا بلّاو بووبوووه.
هەر بۆیه هەستی بە دلتەنگی دەکرد. حەلیمەش لەولاوە چاوەرپتی
وەلامیکی ئومیدبەخشی دەکرد. لە کۆتاییدا نامینە بەدەم سڤینی
فرمیسکەکانیەوه سەری راوەشاند، ئەوەش مانای ئەوەی
دەگەیاندا "بەلّی، دەکریت لەگەڵتا بیّت".

ئەو پۆژە چەندین جار یەک لە دوا یەک منداڵەکی ماچ کرد و لە
باوەشی گرت. لە کۆتاییدا پادەستی دایکە شیرییەکی کرد. هەروەکو
دوو سال لەمەوپێش، دووبارە بە گریانەوه مائناوایی لە جگەرگۆشەکی
کرد. پیغەمبەری خۆشەویستمان دووبارە گەراپەوه بۆ لای "بەنی
سەعد".

ئەو دڭەى بە بەفراو شۆردراپەو

پېغەمبەرى بۆن گولېن پېنج سالان بوو. وەك ھەموو جاريكى تر،
لەگەل عەبدوللاى براى شىرىيدا مەريان دەرەو پاند. ماوئەك بە
يارىيەو سەرقالبوون، كاتىك ماندوو بوون، لەژىر سىبەرى
دارخورمايە كدا دانىشتن. عەبدوللا خۆى پېنەگىرا و خەوى لىكەوت.
دواى ئەوئى كە بەخەبەرھات، تەماشايەكى چواردەورى كرد و بەدواى
برا شىرىيەكەيدا گەرا. كاتىك بىنى وا لە لەوەرگاگەى ئەولاترەو دوو
پىاو موخەمەدى برايان پالختووە، زۆر ترسا. بەھاوار كەردنەو بەرەو
مالئەو گەراپەو، ھەم راپدەكرد و، ھەم دەشگىرا.

حەلىمە بە ترسەو لە مال ھاتە دەرەو. كۆرەكەى دەيوست
شتىك بلىت، بەلام دەمى تەتەلەى دەكرد. بە دەستىكى ئامارەى بۆ
شويىنى مەرەكان دەكرد.

تەنھا تۈنى ئەۋەندە بلىت:

- سىڭى مۇھەممەدىيان شەق كىرد.

ھەلىمە كە بىستى شىتېك بەسەر مۇھەممەدى گولدا ﷺ ھاتوۋە،
خەرىك بوو بېۋورىتتەۋە. بەبى ۋەستان بەرەۋ ئەۋى پايكرد. كاتىك
پىڭمەبەرى خۇشەۋىستى بىنى بە پىۋە ۋەستاۋە، كەمىك ھاتەۋە
سەرخۆى. يەكسەر توند گرتى بە باۋەشىيەۋە. لەلايەكەۋە زۆر دىلخۇش
بوو، لەلايەكىشەۋە زۆر خەمى بوو. ھىچ شىتېكى پىۋە ديار نەبوو،
تەنھا ئەۋەندە نەبىت دەۋچاۋى زەرد ھەلگەپاۋو. لە پاشان خارىشى
ھاۋسەرىشى ھات بۆلايان، ئەۋىش گرتىيە باۋەش و، لىتى پىرسى:

- چى پرويدا؟

پىڭمەبەرى نازدار ﷺ زۆر ماندوۋ ديار بوو، بەلام لەگەل ئەۋەشدا
ۋەلامى دانەۋە و، فەرموۋى:

- دوو پياۋى سىپى پۇش ھاتن و سىڭيان لەتكردم، ئىنجا دىلمان
بە بەفراۋ شۆردەۋە.

خارىث دەستى پىڭمەبەرمانى گرت و بەرەۋ مائەۋە بەرىكەۋتن.
مىندالەكان لەگەل يەكتىدا دوۋبارە دەستيان كىردەۋە بە يارىكردن. خارىث
ھاۋسەرەكەى پاكىشاىە لايەكەۋە و، چپاندى بە گوئىدا:

- زۆر لەۋە دەترسم شىتېك بەسەر ئەم مىندالەدا بىت . باشترىن شت
ئەۋەيە كە بىگىرپىنەۋە بۇ خىزانەكەى.

حەلیمە نەیدەویست وا زوو ئەم منداڵە نازدارە پادەستی خێزانەکەی
بکاتەو. بەلام بەم پووداوێ دوایی زۆر ترسابوو. هەر بۆیە بەناچاری
پێغەمبەریان هێناوە بۆلای دایکی و، جگەرگۆشەی دایەیان
گەراندهوه.

خەمى دايك

خاتوو ئامىنە كە مىندالەكەيى لە لايەن دايكە شىرىيەكەيەو
پادەست كرابووەو، زۆر ھەستى بە شادمانى دەکرد. پۆژگار ھات و
پۆشت، ويستی سەردانى خزمەكانى لە مەدينە-يەتھريب- بكات. لە گەل
"ئومۇئەيمەن"دا لە ماوھەيەكى كەمدا خۆيان ئامادەکرد. لە بەرەبەياندا
بە دوو وشت بە بىبابانى وشكدا كەوتنەپرى. پيغەمبەرمان ﷺ كە ئەو
كاتە تەمەنى شەش سالان بوو، زۆر دلئى بەو گەشتە خۆشبوو. بە
بيدەنگى لە ئامپىزى دايكى شىرىنيىدا دانىشتبوو. ئامىنە خاتوون
ھەموو سالتىك بە مەبەستى سەردانکردنى خزمەكانى ئەو گەشتەي
ئەنجام دەدا. ھەروەھا ھاوسەرى بەوفا سەردانى گۆپى مېردەكەشى
دەکرد. لە گەشتەكانى پيشوودا دلخۆش و كامەران بوو، بەلام لە گەشتى
ئەمسالىدا كەمىك دلگران بوو. خەمى دلئى نەدەرەويىيەو . ميانە
نازىزەكانى مەدينە رويشتنە مالى كوپى خالى پيغەمبەر كە

ناوی "نابیغه" بوو. نیتړ نهو خه لکه ی چاوه پروانی هاتنی نهوانیان ده کرد، هاتن بۆ پیشوازی لی کردنیاں. خالی پیغه مبهрман ﷺ فرموی لیکردنه ژووره وه بۆ نهو ی که میټک پشوو بدهن. بهلام دایه نامینه ویستی یه که مجار سهردانی گۆری عهبدوللای هاوسه ری بکات. دایکه غه مگینه که له خوی گهوره دهپارایه وه. کاتیکیش له منداله نوورانییه که ی دهروانی، دلای نارام دهبووه وه. موحه ممدیش دهسته پیروژه گانی که هیشتا زۆر بچووک بوون، بهرز کردبووه وه و دهپارایه وه بۆ باوکی خۆشه ویستی کۆچکردووی. به نیگا کانی دهیویست به دایه بلی:

- دایه گیان مه گری!

پاش مانگیټک مانه وه یان له مه دینه، خویان ناماده کرد بۆ گه پانه وه. له کاتی گه پانه وه دا نامینه خاتوون نه خۆش کهوت و له نزیك گوندی "نه بوا" وچانیکیان به گه شته که یان دا. نامینه خاتوون نه وه نده نه خۆش کهوتبوو، نهیده توانی بهردهوام بیټ له رویشتن. زۆر دلگران بوو بهو ی که کورپه که ی به تنها جیبهیلټیت. بویه کورپه نازداره که ی هینایه بهردهم خوی و، بۆ دوا جار له گه لای دوا:

- خوی گهوره سهر بهرز و ته مهن درټوت بکات. نه گهر نهو ی له خه ونه که مدا بینیمه راست بیټ، نهوا تو له لایهن خوی گهوره وه وهک پیغه مبهر نیردراوی بۆ مرو فایه تی، تا کو ریگیای چاک و خراپیان پیشان بدهیت. خوی گهوره له بته پرستی ده تبار ټرټیت. من ده مرم، بهلام بۆ هه تاهه تایه ناوم یاد ده کرټته وه.

دواى ئەم وتە پر واتايانەى، پۆجى سپاردە پەروەردگارى. لە دواى
كۆچى داىكى، خواى گەورە، پىغەمبەرە خوشەويستە كەمانى بە تەنها
بەجىنەهەشت. سەرەتا عەبدولمەتەلىب، پاشانىش ئەبوتالىب، ئەركى
بەختوکردنجان گرتە ئەستۆ.

جیابوونه وه گان

عه بدولوت ته لیب کورپه زا بئ دایک و باوکه که می برده لای خۆی. نهو
خۆشه ویستییهی که بۆ هیچ کام له کورپه کانی ده رینه پریبوو، بۆ نهوی
ده رده پری. موحه ممدی گول هدرگیز له باپری جیانه ده بووه وه. ته نانه ت
له کاتی نوستنی باپره شیدا، به سه ره سستی ده رۆشته لای و ده هاته
ده ره وه. له سه ر راخه ره که ی به رده م که عبه دا که هیچ کام له کورپه کانی
نه یانده توانی دابنیشن، موحه ممد ده هات و داده نیشته. جاریکیان
پیاویکی نه ناسراو له سه ر راخه ره که لایبرد، نه میش دهستی کرد به
گریان. باپری له جیی خۆی هه ستایه وه و ته ماشای نهو شوینه ی کرد
که ده نگه که ی لیوه ده هات. له وانیه ده ورپه ری پرسی:

- بۆچی کورپه که م ده گری؟

نه وانیش وه لامیاندایه وه و وتیان که له سه ر راخه ره که لایان برده وه.

له بهرامبەر ئەمەدا عەبدولموتەلێب وتی:

- وازی لیبھێنن با دانیشیئت، ئەو دەبیئتە خواوەنی پلەیهك كه كەس پیتی ناگات.

لەلای باپیری هەستی بەبێ باوك و دایکی نەدەکرد. کاتیك عەبدولمەتەلێب تەمەنی بوو بە هەشتا و دوو سال، نەخۆشکەوت و کەوتە سەرجینگا. کە زانی کۆچی دواپی دەکات، دەستبەجێ کۆپەکانی بانگکرد. وەسیەتی کرد کە زۆر ئاگاداری کۆپەزا شیرینەکە ی بن. "زوبێر" و "ئەبوتالێب" تیروپشکیان کرد بۆ ئەوەی موحەممەد بێنە لای خۆیان، لە ئەنجامدا "ئەبوتالێب" دەرچوو. بەم شیوەیە موحەممەد لە نازی باپیریشی بێبەش بوو. ئەبوتالێبی مامی ئەرکی بەخێوکردنی لەئەستۆ گرت. ئەبوتالێب جگە لە چەند وشتێك كه سوودی لە شیرەکانیان وەرەگرت، خواوەنی هیچ سەرەتێکی تر نەبوو. ئەمە جگە لەوەی خواوەن خێزانیکی قەرەباغیش بوو و پەنجی زۆری دەکێشا بۆ بەخێوکردنیان. بۆ ئەوەی لەو ماندووبوونە پزگاری ببیئت، ئەبوتالێب بریاریدا هاوڕێیەتی ئەو کاروانە بکات کە بە نیاز بوو بڕوات بۆ شام. موحەممەدی گولێش ئارەزووی ئەو گەشتە بازارگانییە دەکرد. بیری دەکردەو لەوەی کە تۆ بلیئت ئەویش بەرن لە گەڵ خۆیان؟

وشتەرەکان ئامادەکران، گەشتەکە خەریک بوو دەستی پێدەکرد. هەموو منداڵەکانی ئەبوتالێب وەستاوون بۆ مائتاواپی کردن لە باوکیان. لەم کاتەدا ئەبوتالێب لە برازاکی نزیک بوووە کە بەدەم گریانەووە وەستاو، لە بهرامبەر گریانەکەیدا وتی:

- ده ته ویت بییت له گهلم؟

موحه ممد زور پپی خوش بوو پروات، به لام مامه کانی تری له ترسی نه وهی نه کا له و گهشته دوورودریژه دا نه خوش بکه ویت، پیان باش نه بوو پروات. بویه پیغه مبهری خوشه ویستمان دهستی کرد به گریان. نه بوتالیب بهرگهی گریان نه کهی نه گرت و، پرسى:

- نایا له بهر نه وه ده گرت که جیتده هیلم؟

پیغه مبهرمان به چاوی پر له گریان نه وه په شمهی وشتره کهی گرت و، وتی:

- مامه تو من لای کی به جیده هیلت، نه باو کم هیه نه دایک!

مامی بهرگهی نه و وشه سهختانهی نه گرت که موحه ممد له ناخی دلپه وه دریده برین. بویه وتی سویند به خوا نه بییت له گهلم خوم بته م و هیچ کاتیک له خومت جیانه که موه. گو له نازداره کهی هه لگرت و له گهلم کاروانه که دا که وتنه پری. به مجوره پیغه مبهری نازیزمان له تهمه نی دوانزه سالیدا له گهلم مامیدا یه که م گهشتی بازرگانی نه نجامدا.

له پښگای "شام" دا

له په نڅه ډله کړاوه که ی په رستگاکه وه په شهبایه کی گهرم چووه ژوره وه. نو که سدی له سهر کورسیه بچو که کی ژوره وه دانیشتبوو و سهرقالتی کتیب خویندنه وه بوو، "به حیرا" ی پاهیب بوو. ههستی به تینوویه تییه کی زور کړد، بویه ههستا تا که میڼک تاو بخواته وه. له په نڅه ډله که نریک بووه وه و سهریرکی بیابانه کی کړد. لهو بیابانه فراوانه دا جگه له چهند دار خورمایه ک، هیچی تری لینه بوو. شوانیک له بیر که تاوی دهرده هیئا بو مدیره کانی. پاهیه که زیاتر ورد بووه وه، له دووره وه له ناو ته پوښکه لمینه کانه وه کاروانیک کی به دیکر د. ماویه ک ته ماشای کاروانه کی کړد، دواتر پوښته دهره وه بو سهر بیر که. پاهیه کانی تر به پاکردن هاتن بو لای و ناویان له بیر که دهره هیئا و دایان به به حیرا. پاشان گه پرایه وه ژوره کی. به حیرا قاچی له سهر یه که مین پله ی پلیکانه به ردینه که دانا، به لام هیشتا خه یالی لای کاروانه کی بوو که تا دهات زیاتر به دیار ده کهوت. تا وای لیتهات کاروانچه کان ده بینران. به لام نم جاره جیواز له جاره کانی پیشوو، یه که سهر نه پوښته ژوره وه، به لکو پالی به دیواره کهوه دایده و ماویه کی زور ته ماشای کاروانه کی کړد. له گهل نریک بوونه وه ی کاروانه که، جوش و خرؤشی به حیرای پاهیبیش زیادی ده کړد. وه بلیتی

دره خته کانی دهوړوهر سلاو له کاروانه که بکهن، ناوه ها دهنوشتانه وه. کاروانه که له ژیر دارخورماکاندا پشوویاندا. به حیرا به ته راوی سهری سوړمابوو. بویه خیرا یاریده دهره که ی بانگ کرد و به دهستی ثامازه ی بؤ کاروانه که کرد و، وتی:

- داخو نهو کاروانه له کوټوه هاتووه؟

یاریده دهره که ته ماشایه کی راهیبه که ی کرد، نهو جا له کاروانه که ورد بووه وه و، وتی:

- نازام، لهوانیه له مدکه موه هاتبیټ!

به حیرا که وتبووه بیرکړدنه ویه کی قووله وه:

- سهیره، په لاهه وریک به سهر کاروانه که ویه و له گه لیاندا ده جوړیټ!

نهمه ی وت و له پر پاچله کی:

- نه ی نه گهر...

به په لاهه گه راپه وه ژووره که ی. یاریده دهره که ی هیچ تیڼه ده گه یشت. به مده راقوه ته ماشایه کی راهیبه که ی کرد، پاشان ناوړی دایه وه بؤ لای کاروانه که. له دووره وه و له نیوان تراویلکه کاندا کاروانه که پشویان ده دا. که میټ ورد بووه وه لیان، شتیکی بینی که تا نهو کاته نه بیینی بوو. هدر به راستی په لاهه وریک به سهر کاروانه که وه بوو. کاتیټ ویستی بگه ریټه وه سهرکاره که ی خوی، به حیرا له په غجره که وه سهری کیشا و، وتی:

- ئەو تۆلە كۆيى؟

يارىدەدەرەكەي بە راكردن بەرەو لای بەحیرا چوو تا بزانیئت چی دەویئت. بەحیرا وتی:

- ئەو کاروانە دەبینی؟ بڕۆ بۆ لایان و بانگهیشتیان بکە بۆ ناغواردن.

يارىدەدەرەكە بە پلیکانەکاندا رۆشته خوارەو و بەرەو لای کاروانەكە بەرپێكەوت. راهیبهكەش چیشتلینەرەكەي دۆزییهو و، پییوت كە خواردن نامادە بكات. دواي نامادەکردنی هەموو شتێك، خوشی كەوتە چاوەرپوانی. يارىدەدەرەكە کاروانەكەي بانگهیشت كردبوو و ئەوانیش میواندارییەكەیان پەسەند كردبوو. پاش ماوهیەك، ئەندامانی کاروانەكە، یەك یەك و دوو دوو دەهاتن، تا ئەوێ هەموویان لەسەر خوانەكە كۆبونەوه. بەحیرا وازی لە خواردن هێنابوو و بەناو خەلكەكەدا هاتووچۆی دەکرد، دیار بوو كە بەدواي یەكێكدا دەگەرێ، بەلام ئەوێ ئەم بۆی دەگەرێ، لەناو ئەوانەدا نەبوو. هەر بۆیە رووی كردە ئەبوتالیب و، پرسى:

- دانیایت كە هەموو کاروانچیهكان هاتوون بۆ خواردن؟

ئەبوتالیب وەلامی دایهوه و، وتی:

- جگە لە منداڵێك هەمووی هاتووه.

بەحیرا پرسى:

- بۆچی ئەو منداڵە نەهاتووه؟

ئەبوتالئىب :

- بۆ چاودىرى كىردنى كاروانەكە بەجىمان ھىشتوۋە.

بەھىرا:

- ئەۋىش بانگ بىكەن با نانەكەى بھوات.

بەھىرا لە لايەك خەرىكى خىزمەت كىردنى مىوانەكان بوو، لە لايەكى
تريش خەيالى ھەر لاي مىندالەكە بوو. زوو زوو تەماشاي رىڭكەى
دەكرد و دواتر دەگەرپايەۋە لاي مىوانەكان. چاۋەپروانىيەكەى راھىب
زۆرى نەخاياند و لە كۆتايىدا بەجىماۋى كاروان گەشت. ھەر كە چاۋى
كەوت بە پوخسارى گولئاساي ھەزەرەتى موحەممەد، لە تاۋ سەرسامى
ئاڭگاي لە خۆى نەما، چونكە ئەمە ئەو كەسە بوو كە ئەم چەندىن سالە
بە دوايدا وىللە. سەرەراى ئەمانە دەبوايە چەند لىڭكۆلىنەۋەيەكى
بەكردايە. بۆيە لەپاش ناغۋاردن، ئەبوتالئىبى بىردە پەنايەكەۋە و، لىتى
پرسى:

- ئەو مىندالە كىيە؟

ئەبوتالئىب:

- كۆرۈمە.

بەھىرا باۋەرى بە ۋەلاۋمەكەى نەكرد، بۆيە بەردەۋام بوو:

- ئەو كۆرۈ نايىت مىندالى تۆ بىت!

بۆيە ئەمجارە ئەبوتالئىب راستىيەكەى وت:

- بەللى راستەكەي، برازامە. بەلام مەن سەرپەرشتى دەكەم.

بەھىرا:

- باوكى كىيە؟

- غەبدوللا

- ئايا باوكى لە ژياندا ماوہ؟

- نەخىر، پىش ئەوہى ئەم لەدايك يىت، كۆچى دوايى كرد.

بەھىرا زانى كە ئەوہ راستىيەكەيەتى. لەو مەندالەدا ھەموو ئەو ناويشەنە ھەبوون كە ئەم بە دوايدا دەگەرا. بەلام پىويست بوو لە نزيكەوہ ليكنۆلینەوہى ترى لەسەر بکات. بۆيە مەندالەكەي بانگ كرده سوچىكەوہ و دەستى كرد بەگفتوگۆكردن لەگەلى. سويندى دا بە "لات و غوززا" كە راست وەلامى بداتەوہ. كاتيك سەرورمان ناوى لات و غوززاي بيست، يەكسەر دەموچاوى گرژ بوو و، وتى:

- مەن بە بىتەكان سويند مەدە، ئەوہندەي رەقم لەو بىتانەيە، رەقم لە ھىچ شىتەكى تر نىيە.

بەھىرا ھىدى ھىدى لە ئامانجەكەي نزيك دەبووہوہ، بۆيە ئەمجارەيان وتى:

- باشە سويندم بۆ بۆ بە خواي گەورە كە بەراستى وەلامم بدەيتەوہ.

سەرورمان كە ئەمەي بيست، فەرمووي:

- بېرسه، هممو پرسياره کانت به راستی وه لّام دده مه وه.

کاتیک سهره رمان قسه ی کرد، پیره راهیب ده سته جی زانی که نه وه کۆتا پیغه مبهری چاوه پوانکراوه. به لّام تامه زرۆی نه وه بوو مۆری پیغه مبه رايه تیه که شی بیینی. له کۆتاییدا مۆره که ی سهرېشتیشی بیینی. ههروه کو له کتیبه کاندا هاتبوو، مۆری پیغه مبه رايه تی که هینده ی هیلکه کۆتریک ده بوو، له سهر شانی هه زره تی موحه مده بوو. به حیرای راهیب نیتر هیچ گومانیکى نه ما. بۆیه نه بوتالیبی بانگ کرده لایه ک و، پیتی وت:

- برازا که ت ببهروه بو شوینی خۆی. نه و دوا هه مین پیغه مبهری چاوه پوانکراوه. نه گهر یه هودییه رق له دلّه کان بیینن، له وانه یه زیانی پیبگه یه نن. به مجۆره ناگاداری کرده وه. نه بوتالیبیش له پیناو نه وه ی هیچ زیانیک به برازا که ی نه گات، ههر له وى هممو که ره سته کانى فروشت و گه رايه وه بو مه که که.

هاوسەرگىرى

"ئەو گەپراپەو... كاروانە كە گەپراپەو!" ئەو گەنجەى بە دەنگى بەرز
ھاوارى دەكرد: "كاروانە كە گەپراپەو" بەم ھات و ھاوارەى ھەوالەكەى
بەناو ھەموو مەككەدا بلاوكردەو.

لەناكاو لە شەقامەكاندا دەنگەدەنگىكى زۆر بلاوبوو. لە
كۆتايىدا ئەو كاروانەى چەندىن پۆژ لەمەو بەر پۆشتبوو بۆ شام،
گەپراپەو.

خەزەرەتى خەدىجە لەگەڵ دراوسىپكانىدا لە مائەوە قسەى دەكرد.
يەكئىك لە ژنەكان بە پەنجە ئاماژەى بۆ ئەو پەلە ھەورە كرد كە بەسەر
كاروانەكەو بوو. لە راستيشدا پەلە ھەورەك سىبەرى بۆ كاروانەكە
كردبوو. بەئى، جىاوازىيەك ھەبوو لە كاروانەكەدا.

پاشان حەزرەتى خەدىجە پۈشت بۆ لاي "وەرەقە"ى ئامۇزاي.
وەرەقە كەسىكى زانا بوو. خەدىجە ھەموو ئەو شتانەى كە بىنىبوى و
بىستبوى دەريارەى "موحەممەدولئەمىن" بۆ ئامۇزاكەى گىپرايەو.
وەرەقە سەرسامى خۆى دەرىپى و، وتى:

- ئەگەر ئەوانەى تۆ دەيلىت راستىن، ئەوا بىگومان موحەممەد
پىغەمبەرە. مەن دەمزانى لەم ئومەتەدا پىغەمبەرىك دەردەكەوئىت. ئەو
سەردەمەش كە ئەو پىغەمبەرەى تىادا دەردەكەوئىت، رىك ئەم
سەردەمەيە.

حەزرەتى خەدىجە، پىغەمبەرى خواى لە مىندالىيەو دەناسى. لە
كاروانەگەشتى ئەجارەشدا، داواى لىكردبوو كە بىت بە سەرىشتىارى
كاروانە بازىرگانىيەكەى، ئىدى بەمچۆرە لە نىزىكەو حەزرەتى موحەممەدى
ناسى. حەزرەتى خەدىجە كە ئافرەتىكى بىوژن بوو، بىرارىدا لەگەل
پىغەمبەرى سەروەرمان ھاسەرگىرى بىكات. ھەر بۆ ئەم مەبەستە
"نەفىسە"ى ھاوئەلى وەك ھەوالدەرىك ئاردە لاي ئازىزمان. نەفىسە
داواكارىيەكەى گەياندە پىغەمبەر ﷺ.

- ئەى موحەممەد، چى ھەيە بىتتە رىگر لەبەردەم ھاسەرگىرىتدا؟
پىغەمبەر ئازىزمان ﷺ لەلاى مامى دەمايەو و ئەوئەندە
سەروەت و سامانى نەبوو كە ژن بەيىتتە. بۆيە وتى:

- پارەم بەدەستەو نىيە، ئىتر چۆن دەتوانم ھاسەرگىرى بىكەم!

- نهی نه گهر خه رجی هاوسه رگپریسه که ت بۆ پهیدا کړا و که سیکي
هاوشانی خوشت دۆزیسه وه، تایا رازی ده بیت؟

له بهرامبهر نه مه دا نازیزمان پرسى:

- ده رباره ی کى ده دویت؟

نه فیسه وتی:

- ده رباره ی خه دیچه.

پیغه مبهري نازیز ﷺ بهرامبهر بهم داواکاریه سه ری سوورما.
بویه وتی:

- شتی وا چۆن ده بیت!

نه فیسه بزه یه کی کرد و، وتی:

- ئیتر نه وه یان کاری منه.

- پیغه مبه ریش ﷺ فرمووی که واته تۆ چی بلیت منیش وا
ده که م.

نه فیسه بى نه وه ی کات به فیږ بدات، نه م هه واله خو شه ی گه یانده
خاتوو خه دیچه. شادمانییه کی زۆر که وته ماله که وه. هه موو
ناماده کاریه کان له ماو یه کی که مدا سازکران. میوانه کان ورده ورده
ده هاتن به رهو مالی حه زره تی خه دیچه.

5A

بەردە رەشەگە

مالى خوا (كەمبەي پىرۆز) لە ئەنجامى لافاۋ و باران بارىنەۋە خەرىك بوو دەپروۋخا. بۆيە قورەيشىيەكان بېريارىندا نۆژەنى بىكەنەۋە. ئەمە كارىكى ئاسان نەبوو، بۆيە ئەوانەى خەرىكى كارکردن بوون، زۆر ماندوو دەبوون. يەككىيان لە ژىر سىيەرەكە ھاتە دەرەۋە و تەماشايەكى بەرزبونەۋەى دىۋارەكەى كرد. تا دەھات كارى نۆژەنكردنەۋەكە خىراتر دەبوو و بىيناكەش تەۋاۋ جىگىر بووبوو. لەكاتىكدا كە ھىمنى و ئارامى بالى كىشابوو بەسەر ئەۋ ناۋەدا، لەناكاۋ لە پىشتەۋە دەنگە دەنگىك بەرزبونەۋە. يەككىك بە توۋرەيىيەۋە ھاۋارى دەکرد.

كۆركارەكان بەرمو دەنگە دەنگەكە پۆيشتە. دوو كەس، كە سەر بە دوو ھۆزى جىاۋاز بوون، شەريان دەکرد. "ھوزەيفە" كە لە ھەموويان بەتەمەنتر بوو، ھاتە ناۋجەرگەى قەرەبالغىيەكەۋە و، وتى:

- چى پرويداوه، ئىم شەپە چىيە لىرە؟

"عامر" بەزۆر خۆى راستكردهوه. ھەموو گيانى تۆزاي بووبوو و پۆشاكەكەشى درابوو. ھەر كە ھەستايەوه، ويستی دووبارە پەلامارى برادەرەكەى بداتەوه، بەلام ئەوانەى چواردەورى نەيانھيشت.

عامر ھاواری كرد و، وتى:

- دەيويست بەردە رەشەكە بخاتەوه شوینی خۆى!

جا كاتىك خەلكەكە ئەمەيان بیست، ھەر كەسەو لە شوینی خۆیەوه دەستی كرد بە قسە كردن.

- نابیت، شتى وا نابیت، ئیمە دەیخەینەوه شوینی خۆى!

- نەخیر، ئیمە دەیخەینەوه شوینی خۆى!

ئیتەر بەمچۆرە دەمەقالەى نیتوانیان تا دەھات گەرمتر دەبوو. تا ئەوێ كیشەكە ھیندە گەورە بوو، خەريك بوو دەستیان دەچووه خوینی یەكترى. زۆرى نەمابوو بكەونە گيانى یەكترى، كە حوزەیفە ھاواریكرد:

- پراوەستن! لەگەڵ ئیوئەمە، پراوەستن!

وا دیار بوو ئاگاداركردنەوهكە جىی خۆى گرتبوو. ھەر ھۆزەو چووه لایەك و گوئیان بۆ قسەى پیرەمێردەكە راگرتبوو. بەلام ھەموویان توورپەسیان لیدەبارى. بە بچووكترین جوولە، دەستیاندەكردهوه بە شەپ. ھۆكاری ئىم ناكۆكیەش ئەو بوو كە ھەر ھۆزەو دەيويست ئەو بەردە رەشەى كە لە بەھەشتەوه نێردراوئە سەر زەوى، خۆى بیخاتەوه شوینی

خۆی. چونکه بههۆی ئەوهوه پێژی هۆزه که زیادی دهکرد.
"ئەبۆئومەییە" پۆشیته ناوه‌راستی هه‌موویانه‌وه، دهستی کرد به
قسه:

- ده‌زانم هه‌ر هۆزه و ده‌یه‌وێت خۆی به‌رده‌ په‌شه‌که‌ ب‌خاته‌وه‌ شوێنی
خۆی. منیش هه‌رچه‌نده‌ سه‌یر ده‌که‌م، ئەم کێشه‌یه‌ به‌ ئێمه‌ چاره‌سه‌ر
نابێت.

ئینجا به‌ ده‌ستی ئاماژه‌ی بۆ شوێنێک کرد و، وتی:

- با یه‌که‌م که‌س که‌ له‌ ده‌رگای "شه‌یه‌" وه‌ دێته‌ ژووره‌وه‌،
بیکه‌ین به‌ ناو‌ب‌ژیوانان و هه‌رچی‌یه‌کی وت به‌قه‌سه‌ی بکه‌ین.

هه‌موویان بیرۆکه‌که‌یان به‌لاوه‌ په‌سه‌ند بوو. ئێتر دوا‌ی ئەمه‌
هه‌موویان چاویان ب‌پ‌یه‌ ئەوه‌ی که‌ ئایا ک‌ی یه‌که‌م که‌س له‌ ده‌رگا‌که‌وه‌
دێته‌ ژووره‌وه‌!

هه‌مووان به‌ دڵه‌خو‌په‌وه‌ چاویان ب‌پ‌ی‌بووه‌ ده‌رگا‌که‌. له‌ ده‌رگا‌که‌وه‌
یه‌کێک هاته‌ ژووره‌وه‌. به‌ شیوا‌زی پ‌ۆ‌ش‌ته‌که‌یدا هه‌موویان ناسیانه‌وه‌،
به‌خ‌ۆ‌شی‌یه‌وه‌ هاواریان‌کرد:

- ئەوه‌ مو‌حه‌مه‌ده‌!

- وا ئەلئه‌مه‌ین (ده‌سته‌پاک و راست‌گۆ) د‌یت!

عامر به‌ په‌له‌ له‌ شوێنی خۆی هه‌ستایه‌وه‌ و، وتی:

- سوێند ب‌یت هه‌ر ب‌پ‌یارێک ئەو بیدات، ئێمه‌ پ‌ی‌ی پ‌ازین.

پيغەمبەرى خۇشەويستمان ﷺ متمانەى ھەمووانى بەدەست ھېنابوو، بە كەسكى راستگۆ و دروست ناسرابوو. دەيتوانى چارەسەرى ئەو ناكۆكى و لىك تىنەگەيشتە بکات كە كەوتبۈۈە نيوان ھۆزەكانەۋە. كىشەكەيان بۆ پيغەمبەرى خوا ﷺ باسكرد. ئىنجا چاۋەپروانى ئەۋەيان كىرد بزانن چۆن بۆيان چارەسەر دەكات. پيغەمبەرى خۇشەويستمان ﷺ پىگەيەكى زۆر جوانى پىشنيازكرد. سەردارى بوۈنەۋەران ھەزەرەتى موحەممەد ﷺ فرموۋى:

- پارچە قوماشىكم بۆ بهيئن.

گەرە و بچووك سەريان سوورمابوو لەۋەى ئەم پارچە قوماشەى بۆچيىە؟ ئەۋجا پيغەمبەرمان ﷺ پارچە قوماشەكى راخست و بەردە پەشەكەى لە ناۋەراستيدا دانا و، فرموۋى:

- لەھەر ھۆزە و يەكك چمكىكى بگريت.

بەم شىۋەيە بەردەكەيان برە نزيك شوينى خۆى و پيغەمبەرمان ﷺ بەدەستى موبارەكى بەردەكەى ھەلگرت و خستىيەۋە شوينى خۆى. ئەۋانيش دەستيانكردەۋە بە دروستكردنەۋەى ديۋارەكە. بەمچۆرە پيغەمبەر ﷺ ھەم بوو بە ھۆكارى ئەۋەى بيناكە تەۋاو بگريت، ھەم بەشىۋەكى ئاسان توانى چارەسەرى كىشەى ھۆزەكان بکات و نەھيلىت جەنگ لە نيوانياندا ھەلگريست.

ته‌نهایی

چەند سالتیکی زۆر تێپەری بەسەر هاوسەرگیریەکاندا لە گەڵ
هەزرەتی خەدیجەدا. تەمەنی پیغمبەرمان ﷺ بووبوو بە سی و
هەشت سالت. لەو ماوەیەدا بەزۆری لە خەڵک دوور دەکەوتەو و بە
ته‌نهایی بە دۆڵەکاندا دەگەرا. پۆژێکیان لە کاتی گەڕاندا دەنگێکی
بیست:

- سەلامت لێیت ئەو پیغمبەری خوا!

پیغمبەرمان ﷺ بە کەسەر ناوێری دایەو و بۆ دواوە، بەلام کەسی
نەبینی. جگە لە درەختێک کە خەریک بوو و شک دەبوو، هیچ شتێکی
تری لێنەبوو. زۆر دوور نەکەوتبوو وە تاشە بەردی‌کیش لە پالیدا
سەلامی لێکرد. زۆر ڕووداوی وەک ئەمانە و هاو‌شی‌وەیان ڕوویاندا. ئەو
دەنگانەی کە دەبیستن و ئەو نوورانەی دوا‌ی درە‌وشانە‌ویان بزر

ده‌بوون، نه‌یده‌زانی مانایان چیه. ئەم دۆخە ییغەمبەر ﷺ سالتیکی
 خایاند. کاتیک تەمەنی بوو بە سی و نۆ سال، خەونی راستی دەبینی.
 ئەو شتانە ی که به پۆژ پرویان دەدا، لە شەودا لەنێوان خەون و بیداریدا
 پیشانی دەدرا. ئەو خەونانە ی به شەو دەبینین، کاتیک پۆژ دەبوو،
 یەکه به یەکه‌یان دەهاتنە دی. ئەم رووداوانە توشی سەرسامیان
 کردبوو، وایان لێکردبوو که زۆر لە بیرکردنەوه‌دا پۆیچیت. خۆی
 بالادەست ئەوی بۆ ئەو ییغەمبەراییه‌تییه‌ نامادە دەکرد که به‌و نزیکانە
 پیتی رادەسپارد. بەهۆی راستیی خەونەکانییەوه، ییغەمبەرمان ﷺ
 تەنهایی هەڵدەبژارد و لە مرۆڤەکان دوور دەکەوتەوه. دەچوو شونینی
 نارام و چەندین کاتژمێریری دەکرده‌وه.

نهشكهوتی حیرا

لهو کاته‌دا که نه‌ستیره‌کانی به‌ره‌به‌یان ده‌دره‌وشانه‌وه، دوو کهس به
هیواشی به‌ناو بیابانه‌که‌دا هه‌نگاویان ده‌نا. هه‌وا فیتنک بوو. هیشتا

پوڙ هه لئه هاتبوو، به لام پروونا كيه كي جياواز نهو ناوهي داپوشيبوو. لهو
بيا بانه فراوانه دا ته نها دوو جي پي ديار بوو. پشه باش جي پيكانی ون
ده كرد. "حه سن" كه بوخچهي خواردنه كهي به ده سته وه بوو، له
هاوه له كهي نزيك بووه وه و، وتی:

- زورمان ماوه؟

"سابت" كه كورپيكي بالابه رز بوو، ناوړي دا يه وه بو دواوه و به
بيده نكي سديري چواره وري خوي كرد، پاشان چاوي برييه شاخه كه
و، وتی:

- تا نه يدوزينه وه ناگه پرينه وه.

حه سن نزيك بووه وه له هاوه له كهي و به ده ستي ثا ماړه ي بو
شويني ك كرد:

- تو بلتي له نه شكه وته كه دا بيت؟

سابت سهری له قاند و نه رپي بو كرد:

- نه گه رپي زور هميه له وي بيت.

پشه بابه كي به هيژ هه لي كرد و گيژه لوو كه يه كي لماویش
هه ردووكياني له ناو توژدا ونكرد. چاويان هيچي نه ده بيني. وا ديار بوو
حه سن توژنيك ترسابوو، بزيه پرووي كرده سابت و، وتی:

- بگه پرينه وه باشر نييه؟ هم زوريش ماندوو بووين. دواتر
خواردنه كهي بو ده به ين؟

کاتیڤ گېژەلووکه لمیینه که ره ویسه وه، به خێرای کەوتنه پری. سابت دهستی هاوړیکه ی گرت و رایکیشا.

- به لێنمان به خدیجه داوه. کاری ئیمه نه وهیه خواردنه که ی بۆ ببهین.

نهمدی وت و دهستیان کرد به سهرکهوتن به سهر شاخه که دا که ته نانه ت دره ختیکی وشکیشی تیدا نه بوو. په شه بای بیابانه که وه ستابوو. ده وروبه ر زۆر هیمن بوو. له کاتیڤدا که به سهر شاخه که دا سهرده کهوتن، مانگ به پری به سهر بیابانه که وه درکهوت. ئیستا ده وروبه ر زۆر جوانتر ده بینرا. دوو گه نجه که به رده وام بوون له قسه کانیا. سابت وتی:

- ههفتهیه که له مه که نه مبینیوه.

- زۆر راسته، له مرۆفه کان دوور ده که ویتته وه.

- تو بلتی هۆکاره که ی چی بیت؟

- قابیله چی بیت؟ دادگه ری نه ماوه له نیتوان مرۆفه کاند. به هیزه کان لاوازه کان ده چه وسیننه وه. له بازرگانیدا هه رکه سه و نه ویتتر ده خه له تینیت. جا نایا له به رامبه ر نهم هه موو خراپه کاریانه دا خۆت پیده گیریت دلته نگ نه بیت؟

حه سه ن له نا کاو وه ستا. پاشان ته ماشای پوخساری هاوه له که ی کرد و، وتی:

- به لام خۆ هه موو که سیڤ یه کیکی هه ر هه یه متمانه ی پینکات!

سابت به جۆرتك روانییه حسەن، وەك ئەوەی بلیت مەبەست
كییه. حسەن به دەنگیكى شیرین وتی:

- موحەممەدی دەستپاك و راستگۆ

به دەستیش ئاماژەى بۆ ئەشكەوتەكە كرد.

- راست دەكەیت، هەرچۆنك بێت ئەوەندەمان نەماوە بۆ
ئەشكەوتەكە. ئەمانەتەكەى رادەست دەكەین و دەگەرێنەوه.

ئەمەى وت و بەردەوام بوون لە سەرکەوتن به چیاكەدا. دوو
گەنجەكە پاش ئەوەى نانەكەیان دا به پیغەمبەر ﷺ، به جێیان
هێشت. پیغەمبەرمان ﷺ تا ئەو كاتەى تۆیشووهكەى تەواو دەبوو،
لەوى دەمایهوه و سەرگەرمى پارانەوه دەبوو لە خۆى گەوره. ئەمجارەیان
كاتێك خواردنەكەى تەواو بوو، لە ئەشكەوتەكە هاتە دەرەوه. پلەى
گەرما بەرزبوو، ئەو بیابانە پان و بەرینه لە گەرما دا دەكولا.

پیغەمبەرمان ﷺ ئەو كاتەى گەیشته كۆلانەكانى مەككە ئینجا
خەلكى بىنى. دەستبەجى خۆى گەيانده كەعبە. هەندىك لەو خەلكانەى
لەوى بوون، بتيان دەپەرست و هەندىكى تريان لە نێوان خۆياندا
قسەیان دەکرد و كەسانىكیش پالێاندابوو به دیوارى كەعبەوه و
نوستبوون. پیغەمبەرمان ﷺ به ناویاندا تێپەرى و تەوافى كەعبەى
کرد. دواتر گەرايدەوه مائەوه.

هەزەرەتى خەدیجە لەبەردەم دەرگاكدە پێشوازی لێکرد و فەرمووى
لێكردە ژوورەوه. به گەزانیهوهكەى زۆر دلخۆش بوو. ماوهیهكى زۆر بوو

پيغه مبهрман ﷺ به شيويه كي چر رږده چوه ناو بيركړنه ووه
 حه زره تي خه ديجهش - خوي لي رازي بيت - نه ونده لي له توانيدا بوايه
 هاو كاري هاوسره كهي ده كړد، نان و ناوي بو ده نارد. نه گهر بو چند
 شه ونيكيش نه هاتايه ته وه ماله وه، نه كهوته مدراقه وه و يه كيكي ده نارد
 بو بيا بانه كه تاكو هه والي بزائيت. پيغه مبهري نازيزمان ﷺ هه موو
 نه و شته نااسايانه لي بو حه زره تي خه ديجه گي پرايه وه كه به سهرې
 هاتبوون. كاتيك به تنها ده مايه وه، پروناكي ده بيني و گويي له
 كومه له ده گيكي ده بوو، ده ترسا له وه نه وانه په يوه نديان به جنوكه و
 جادوو گهره كانه وه هه بيت. بويه به حه زره تي خه ديجهي فهرموو:

- ده ترسم له وه نه و شتانه لي به سهرمدا دين، هه نه و شتانه بيت
 كه به سهر كاهينه كاندا ديت. وه لاهي نه ونده لي رقم له و بت و
 كاهينانه يه، رقم له هيچ شتيكي تر نيه.

حه زره تي خه ديجهش به شيوازه ناوازه كهي خوي دلنه وايي هاوسره
 نازيزه كهي كړد و، وتي:

- هه رگيز خوي گه وړه كه سيكي وهك تو به هه دهر نادات. چونكه
 تو كه سيكي نه مانه ده پاريزيت و چاكه له گهل خزمانتدا ده كهيت و له
 قسه كانتدا راستگوييت.

پيغه مبهрман ﷺ پاش چند رږژيك ديسانم وه رږيسته وه بو
 نه شكه وته كه. دووباره شه ونيكي سامال بوو. ده ورويه ر كش و مات بوو.
 نه و شه نه ستيره كاني ناسمان له هه موو شه و كاني تر دره وشاوه تر

بوون، هیئنده نزیك بوون دعتوت زۆری نه ماوه بکهونه خوارهوه. له درهنگانیکی شهودا پیغه مبهردمان ﷺ خهوی لیکهوت.

له ده می نزیك بوونهوهی بهربه یاندا، شنهی شه مائیکی ناسک هه ئی کرد. له گه ل شهی شه ماله که دا، ناو شهشکهوته که پرپوو له بۆنی خوش. ئاسۆ ورده ورده سوور ده بوو و ئاماژهی شهوهی ده دا که زۆری نه ماوه خۆر هه ل بیت. شهشکهوته تاریکه که له ناکاو پرپوو له نوور. جویره ئیل - سهلامی خوی له سه ر بیت - له شیوهی مرۆفیکی جواندا هاتبووه خزمهت پیغه مبهرد ﷺ بۆ ناو شهشکهوته که. هاو ده م له گه ل پروناکیه کی بیتونه دا که چای مرۆفی ده برد، خوی پیشانی سهروه رمان دا.

له ناو شه بۆن و بهرامه خوشه دا، هه زه تهی جویره ئیل - سهلامی خوی له سه ر بیت - پروی کرده پیغه مبهرد ﷺ و به دهنگیکی زو لال پیتی وت:

- بخوینه.

نازیزمان ﷺ له بهرامبهرد شه مه دا فه رمووی:

- من خوینده وار نیم.

نه مجاره یان هه زه تهی جویره ئیل - سهلامی خوی له سه ر بیت - پیغه مبهردی نازداری توند گۆشی به خۆیه وه و، دووباره پیتی وته وه:

- بخویننه.

پیغه مبهرد صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فەرمووی:

- من خوینده وار نیم، یتیم بلی چی بخوینم؟

جویره نیل - سهلامی خوای له سهرد بیټ - بۆ جاری سیهم
پیغه مبهردی توند گۆشی به خوینده وه، فەرمووی:

﴿ أَقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ ۝ خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ ۝﴾
﴿ أَقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ ۝ الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ ۝ عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ
يَعْلَمْ ﴾ (الملق: ۱-۵)

" بخویننه! به ناوی ئەو پەرۆهردگاره وه بخویننه که هه موو
شتیکی دروستکردووه! ئەو، ئاده میزادی له چەند خانە یه کی
هه لواسراو دروستکردووه. بخویننه، له کاتی کدا هه ر پەرۆهردگاری
تۆ به خشنده یه. ئەو به هوێ پینووسه وه نو سین و خویندنه وه ی
فێرکردووه و، ئەوه ی فێری ئاده میزاد کردووه که پێشتر
نه یزانیووه."

پیغه مبهردمان صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وشه به وشه ی ئایه ته که ی دووباره کرده وه. ئەو
ئایه تانه ی که دابه زین، له سهرد زمان و دلی پیغه مبهردی خودا چه سپین.
جویره نیل - سهلامی خوای له سهرد بیټ - له گه ل ته واو کردنی ئه رکه که یدا،
له بهر چاودا ونبوو و دیار نه ما.

پینگەمبەرمان ﷺ بە ترس و پەشۆکانەوه لە ئەشکەوتە که هاتە
دەرەوه و خێرا بەرەو مەککە گەڕایەوه.

بەلێ، خوای گەورە نەرکی پینگەمبەرایەتی پێ سپاردەبوو.
بەدڵەخوڕپێوه هاتەوه مائەوه.

هەزرەتی خەدیجە —خوای لێ رازی بیت— بە پەرۆشییەکی زۆرەوه
چاوەرپێی هاتنەوهی دەکرد. هەر که خۆشەویستمان گەیشته مائەوه،
دەستبەجێ رۆیشتە ناو جیگاکی و، فەرمووی:

- ئەی خەدیجە دامپۆشە..

لەگەڵ ئەوهشدا که خاتوو خەدیجە هەستی بەو گۆرانە کرد که بە
روخساری پینگەمبەرەوه دیار بوو، کەچی هیچی لێ نەپرسی. چاوەرپێی
کرد تاکو ترس و لەرزەکەمی برەوتەوه.

پاش کەمێک پینگەمبەر ﷺ لەخەو بێدار بووەوه. هەموو
ڕووداوەکانی بۆ خێزانە خۆشەویستەکەمی گێڕایەوه و، فەرمووی:

- خەدیجە دەترسم! دەترسم لەوهی شتیەک بەسەردا بیت.

هەزرەتی خەدیجە زۆر بە ئارامی گوتی بۆ پینگەمبەری خوا
راگرتبوو. دڵنەوایی کرد و لە کۆتایی قسەکانیشیدا فەرمووی:

- خۆراگر بە! وەللاهی ئومێد دەکەم که ببیت بە پینگەمبەری ئەم
نەتەوهیە.

حهزره تی عهلی

جوبره نیل - سهلامی خوی لیبت - پیغه مبهرمانی فیّری دهستنوئژ و نوئژکردن کردبوو. پیغه مبهری خواش ﷺ نه مانه ی فیّری یه که مین موسولمان کرد که هاوسهره خوشه ویسته که ی بوو. ههردووکیان پیکه وه له ماله وه نوئژیان ده کرد. ههزره تی عهلی که هیشتا منداڵ بوو، هاته مالیان و نهوانی بهو جوّره بینى. به سهرسامیییه وه ته ماشای ده کردن، ههرد که نوئژه که یان ته واکرد لیّی پرسین:

- نه وه چی بوو ده تانکرد؟

پیغه مبهرد ﷺ سهری عهلی خسته سهرد سنگی موباره کی و، به زهرده خه نه یه که وه فهرمووی:

- نوێژمان دهکرد.

ههزرهتی عهلی یه که هجار بوو ئهو وشهیه ببیستیت، بۆیه پرسى:

- باشه، ئه ی نوێژ چیه؟

- په رستش ی خوای گه وره یه.

- په رستش یانی چی؟

- په رستش (عیبادهت) بهنده یی کردنه بۆ ئهو په روه ردگاره ی که به دیهینه رى هه موو جیهانه کانه. که میك بهر له ئیستا رکوو عمان بۆ برد و له هزووریدا کړنووشمان بۆ برد. ئه ی عهلی! به ندایه تیمان هینایه جی. ئه و جا پیغه مبه ر ﷺ داوای لی کرد و فه رمووی تۆش له گه لمان به.

به لām په رسیاره کانی عهلی هیشتا ته واه نه بوو بوون.

- مه به ست چیه؟

- مه به ستم ئه وه یه ببه به موسولمان. تۆ بانگ ده که م بۆ دینی ئهو خواجه ی که تاك و ته نه یه و هیچ هاوه ل و هاوشیوه کی نیه.

سه روه رمان ﷺ به رده وام بوو و، فه رمووی:

- ئایا رازی ته بیت ئه ی عهلی؟

چاوه ره شه گه وره کانی عهلی بریسکانه وه:

- به لām ئه مه شتی که تا ئیستا نه میبستوه، تا کو له گه ل باوکم قسه نه که م ناتوانم به ریار بده م.

پینگەمبەر ﷺ لەبەرئەوێ تا ئەو کاتە پەيامەکی ئاشکرا
نەکردبوو، نەیدەویست خەڵک بییستی، بۆیە حەزرەتی عەلی ئاگادار
کردهوه و، فەرمووی:

- ئەو عەلی! ئەو شتانەی کە پێم وتیت ئەگەر قبوڵت کرد، ئەوا
باشە. ئەگەرنا، با بە نەینی لای خۆت بمینیتەوه و لای کەس باسی
مەکە.

حەزرەتی عەلیش - خوا لێی پازی بیت- بەلێنی دا ئەم نەینییه
لای کەس نەدرکێنی. دواتر مائی سەرورمانی بەجێهێشت.

حەزرەتی عەلی ئەو شەوێ بە بیرکردنەوه بەسەر برد. لەگەڵ
هەڵهاتنی خۆردا، خۆری حەقیقەت لە ناخی ئەویشدا هەڵهاتبوو و
گومانەکانی دژی رەوپیوونەوه و بریاری خۆی دابوو. هاتە خزمەت
پینگەمبەری خوا و، وتی:

- دوینی تۆ چیت پی و تم؟

- شایەتی بەدەیت کە جگە لە خوای تاک و تەنھا هیچ خۆایەکی تر
نییه، ئەو زاتە بی هاوێ و بی شەریکە. لات و عوززا و سەرجهەم
بتهکان بی کەلکن و سوود وزیانیان بۆ خۆیان نییه، چ جایی بۆ کەسانی
تر. ئینجا تازیزمان ﷺ بە زمانە شیرینەکی پێی فەرموو کە خۆی
پارێزێت لەوێ هەرکامێکیان بکات بە هاوێی خۆی گەرێ. دواتر لە
حەزرەتی عەلی پرسى:

- نایا پرست بە باوکت کرد؟

له بهرامبەر ئەمەدا حەزرەتی عدلی بەمۆرە وەلامی پێغەمبەری
دایەو:

- کاتێک پەرەردگار منی دروستکرد، پرسیاری لە باوکم نەکرد،
تا ئەوێ نیستا من بۆ پەرستنی پەرەردگارم پرسیار لەو بکەم.

ئێتر بەم شێوەیە حەزرەتی عدلی شایەتومانی هینا و چوووە ریزی
موسوڵمانە یەكەمینەكانەو و بوو بە یەكێك لە یەكەمین نوێژكەران.

هزره تی نه بویه کر

زانا به سالآچووه که له ژووره کهیدا نۆقره ی نه ده گرت، همر به ملا و نه ولادا ده هات و ده چوو. له خۆشیدا لیدانی دلّی زیادی کردبوو و ده موچاوی سوور هه لگه پابوو. ناوه ناوه دهستی ده خسته ژێر چه ناگهی و ده کهوته بیر کردنه وه. ئینجا پرسپاری ئاراسته ی میوانه که ی ده کرد. نه وه لامانه ی وه ری ده گرت، جۆش و خرۆشی زیاتر کردبوو.

میوانیکی پیروژ هاتبوووه ماله که یه وه و زانیاری له سه ر نه وه که سه ده دایه که چه ندين ساله ئه م به دوایدا وێله.

هزره تی نه بویه کر نانه که ی ته و او کردبوو و شه ربه تی ده خواره وه. پاستیه که ی، تینه ده گه یشت بوچی وا ئه م زانا به ته مه نه به ده وریدا ده سوورپته وه و به م ئه ندازه یه ریزی لیده گریت.

پاشان زانا که پۆشته به رامبه ر هزره تی نه بویه کر و، وتی:

- تەنھا يەك شت ماوۋە كە دەمەۋىت بىزانم!

- دەبى ئەۋ شتە چى بىت؟

زانا بەسالآچوۋە كە لەناكاۋ كەۋتە سەر چۆك و، وتى:

- با "سك" ت بىينم.

ھەزرىتى ئەبۇبەكر سەرى سوۋرمابوۋ، نەيدەزانى چۆن ۋەلامى
بداتەۋە. پاش كەمىك بىر كىردنەۋە، وتى:

- تا پىنم نەلئىت بۆچىتە پىشانىت نادەم.

زانا بەسالآچوۋە كە تەماشايەكى ناۋچاۋى ھەزرىتى ئەبۇبەكرى كىرد.
بە دەم بىر كىردنەۋە ۋە لەۋى كە كاتى ئەۋە ھاتوۋە بگات بەۋى كە
چەندىن سائە چاۋەپىيەتى، ئەم قسانەى لە زار ھاتنە دەۋ:

- كىتئە پىرۋزەكان ھەۋالى ھاتنى پىغەمبەرىكىيان داۋە. ئەۋ
پىغەمبەرە لە مەككە دەردەكەۋىت. ئەۋەندە دەزانم كە گەنجىك و
كەسىكى تەمەن كامىل دەبنە يارمەتيدەرى. بۆى ھەيە ئەۋ كەسە كامىلە
تۆ بىت. كەسىكى سىپىكەلانە و لاۋازىت، دەبىت لەسەر سكىشت
نىشانەيەك ھەبىت. ھەموۋ مەبەستەكەم ئەمەيە، جا كە ئىستا تۆش
زانىت، ئىتر سىكتم پىشان بەدە.

ھەزرىتى ئەبۇبەكر لەسەر چۆك ۋەستا و پۆشاكەكى لەسەر سكى
لابرد. زانا بەسالآچوۋە كە كە نىشانەكەى سەر سكى بىينى، لە خۆشياندا
ھاۋارى كىرد و، وتى:

- تۆ ئەو كەسەيت كە من وتم. بەلئى، تۆ دەبىتە يارمەتيدەرى.

ئەو حەزرىتى ئەبۇبەكرەي كە لە خراپەكانى سەردەمى نەفامى
(جەھالەت) دا خۆى بەدوور دەگرت، بەم ھەوالە زۆر دلخۆش بوو. لەگەڵ
زانا بەسالآچووە كەدا بەدوور ودریژی قسەيان كرد. زانیاری تەواوى لەسەر
ئەو پىغەمبەرە چاوەروانكراوە لى وەرگرت كە لە داھاتوودا دەھات. ئەو
زانبارىيانەى كە بەدەستى ھىنا، بەس بوون بۆ ئەوھى بە ئاسانى ئەو
پىغەمبەرە چاوەروانكراوە بناسیتمەو.

پاش چەند رۆژىك ئەو كاروانەى كە حەزرىتى ئەبۇبەكرىشى تیدا
بوو، لە يەمەنەو بەرەو مەككە گەرايەو.

زۆر شەكەت و ماندوو بووبوون، چونكە چەند رۆژىك بوو بەرپىگاوە
بوون. ئەمە سەرەراى ئەوھى كە ھەواى گەرمى بىابان و خۆرە
سووتیتەرەكەى ھەلىقەرچاندبوون.

ھەر كە لە دوورەو مەككەيان بەدىكرد، كەوتنە خەيالى ئەوھى كە
چۆن ماندووتىيان دەربەكەن و لە ئاوە سازگار و فینكەكەى مەككە
بھۆنەو. لەلایەكى تریشەو كەيف خۆش بوون بەوھى كە بازىرگانىيەكى
پىر قازانجىيان ئەنجام داو.

بەلام حەزرىتى ئەبۇبەكر جىاواز لەوان، لە بىرى شتىكى تردا بوو.
لەژىر كاریگەرى ئەو زانیارىيانەدا بوو كە زانا بەسالآچووە كە پىتى
وتبوو. مژدەى ئەوھى پىدرا بوو كە پىغەمبەرىك دىت و ئەمىش دەبىتە
يارمەتيدەرى ئەو پىغەمبەرە. تۆ بلىت ئەو پىغەمبەرە كى پىت؟

کاتیک ئەبویه کر گەرایەوه مالهوه، شەییە و ئەبوجەهل و کۆمەلێک
لە برادەرانی تری هاتن بۆ سەردانی. ئەویش لێی پرسین:

- کە من لێرە نەبوم هیچ شتیکی گەڕانگ پوویداوه؟

- جا چی پوینەداوه! کۆرەزا بێ باوکەکی عەبدولموتەلیب
بانگەشەدی ئەوه دەکات کە بووه بە پیغەمبەر. ئێمەش چاوەڕێی
گەڕانەوهی تۆمان دەکرد. بڕۆ بۆلای، چی پێ دەلێی پێی بلی، تۆ
نزیکترین هاوێڵی ئەویت. ئەگەر تۆ نەبوویتایە، زۆر دەمێک بوو
لەناومان بردبوو. بەمشێوێه لای حەزەرەتی ئەبویه کر سکالایان لە
دەست پیغەمبەری خوا کرد.

حەزەرەتی ئەبویه کر پاش ئەوهی میوانەکانی بە جوانی بەڕێکرد،
خێرا بەرهو مائی پیغەمبەر ﷺ ڕۆشت و لەدەرگای دا. لەگەڵ بینینی
پیغەمبەری خوادا وتی:

- ئەی موحەممەد ئەو هەواڵە راستە کە دەربارەتی تۆ بە منیان
گەیاندووه؟

پیغەمبەری خوا ﷺ بزیەکی کرد و، فەرموی:

- ئەی ئەبویه کر! ئەو هەواڵە چییە دەربارەتی من بە تۆ گەیشتووه؟

- ئەوێه کە تۆ بانگی خەلکێت کردووه بۆ باوەڕ هێنان بە خوای
تاک و تەنها و وتووته من نێردراوی پەروردگارم.

- به لئی ئەبوبەکر! خوای گەورە منی وەك پیڤەمبەر بۆ تۆ و
سەرچەم مەرۆڤایەتی ڕەوانە کردوو. مەرۆڤەکان بۆلای خوای تەك و تەنها
بانگهێشت دەکەم. تۆش ئیمان بهێنە.

هەزرەتی ئەبوبەکر زۆر چاک دەیزانی کە هاوێڵە نازیزەکە
کەسیکی راستگۆ و دەستپاکە و خاوەنی ئاکار و ڕەوشتی بەرز و جوانە.
بەلام خاویار بوو بەلگەیهکی بەدەستەوه بێت.

- باشە بەلگەت چیه بۆ ئەمە؟

پیڤەمبەر ﷺ بە حاڵی ئەبوبەکرێ دەزانی، بۆیه بە
زەرەخەنەیه کەوه وەلامی دایەوه و، فەرمووی:

- بەلگەم ئەو زانا بەسالاچووێه کە لە یەمەن بینیت.

کاتیکیش سەرۆهەرمان ﷺ قسەکانی زانا بەسالاچووێه کە
گێڕایەوه، هەزرەتی ئەبوبەکر لە دڵەوه باوەری پێکرد و، وتی:

- وەللاهی من تا ئیستا درۆم لە تۆ نەبیستوو! شایانی ئەوەیت
کە وەك پیڤەمبەر بنێردریت.

ئێتر دواي ئم قسانە، ئەویش شایەتومانی هیئا و موسوڵمان بوو.
پیڤەمبەر ﷺ بە موسوڵمانبوونی ئەبوبەکر زۆر دڵخۆش بوو. لەدواي
ئەمەوه ئەبوبەکرێ ژیر و خاوەن ئاکاری بەرز، بوو بە ڕێپیشاندەری
زۆریک لە هاوڕێکانی تا بە کۆتا پیڤەمبەر و ئاینی پیرۆزی ئیسلام
ناشنا بن.

كۆيلە

كاتى نيوەرۇ بوو. بازار جەمى دەھات لە خەلك. لە لاىەك
فروشيەره كان ھاواریان دەکرد، لە لاىەكى تریش كپیارەكان بەدوای شەكى
باشدا دەگەرەن تا بیکرن.

یەكینك لەو بازارگانەى کوتالى دەفروشت، پوشتە شوینیکی بەرز و
ویستی بە دەنگی بەرز سەرنجی كپیارەكان بو لا خوێ رابكیشیت. لەو
كاتەدا كۆمەلە منداڵینك ھاتنە بازارەكەو. پەتیک بە دەستی ئەو
منداڵیانەو بوو كە لە پیتی كۆمەلەكەو دەپوشت. پەتەكەش لە
ملى كۆیلەىەكى رەش پیتست بەستراوو.

منداڵەكان ژاوەژاویكى زۆریان لە بازارەكەدا نایەو. لە لاىەك
پیدەكەنین و لە لاىەكى تریش نازاری كۆیلە رەشەكەیان دەدا و گالتهیان
پیدەکرد. ئەو كۆیلەىە "بیلالى حەبەشى" بوو.

بى ئەوێ وەلامى ئەو كەسانە بداتەو كە نازاریان دەدا و
سووكایەتیان. پیدەکرد، لەمسەر بو ئەوسەرى بازارەكە پوشت.
خەلكەكە وتەى زۆر ناشیرینیان پیدەوت:

- سەیری حالى ئەو بەكە. چوو تە سەر دینەكەى موحەمەد!

- نهو هی پیتی نه کمن هیشتا که مه!

- شایانی زیاتره!

هنديّ جار خۆل و بهردیشیان تی ده گرت. هه زه تی بیلال ته نها
له بهر نهو هی دهیوت "خودا یه که"، له لایه ن خاوه نه که یه وه نازار و
نه شکه نهجی زۆر ده درا. هه ندیک جار بو چه ندین کاتژمیڤ بی نان و ناو
کاریان پی ده کرد، هه ندیک جاری تریش به مشیویه په تیان ده کرده ملی و
به ناو بازاردا ده یانگیڤا.

"نومه ییهی کوڤی خه لف" که خاوه نی بیلالی چاونه ترس بو،
هه رچی کرد نه ییتوانی بیلال پاشگه ز بکاته وه. له کو تاییدا له سه ر له
داخ بووه که ی بیابانه که پالی خست و نه شکه نهجی دا. بیتیکی به ده سه ته وه
بوو. ږووی کرده بیلال و هاواری به سه ردا کرد:

- باوه ږ به لات و عوززا بهینه!

هه زه تی بیلال که زۆر به زه همت ده ییتوانی چاوه کانی هه لبهینیّت
و قسه بکات، لیوه کانی ده جولانه وه و، دهیوت:

- أحد... أحد! خوا تاك و ته نه یاه... خوا تاك و ته نه یاه!

کاتیك نومه ییهی نهم قسانه ی بیست، ههروهك شیّت تووږه یی گرتی
و قیږاندی:

- ئاده ی نهو بهرده بهینن و بیخه نه سه ر سکی!

خزمه تکاره کانى ده ستیان کرد به پالنانى بهردىكى گه وره. ئومەبیه
بۆ دوا جار پرووى کرده بیلال و هه مان شتى لى پرسىیه وه، به لام که بىنى
وا بیلالى پۆح بهرز و خۆراگر هه مان وه لام ده داته وه، خۆى پیرانه گیرا و
هاواری کرد:

- بهرده که له سهر سکی بشکینن!

ئه وهى ئومەبیه وتى جیبه جیيان کرد. له بهر گه وره بى بهرده که،
حه زه رتهى بیلال زۆر به نارەحتى هه ناسه ی بۆ ده درا. له و کاته دا
حه زه رتهى ئه بویه کر به ویدا تیپه پرى. بهرگه ی ئه و دیمه نه ی نه گرت، بۆیه
برپارى دا حه زه رتهى بیلال پرگار بکات. ئومەبیه که له نیازه که ی
حه زه رتهى ئه بویه کر تیگه یشت، پرووى کرده حه زه رتهى ئه بویه کر و، پى
وت:

- ئیوه بیلالتان تیکدا. گهر ده ته ویت پرگارى بکهیت، ئه و بیکره
و پرگارى بکه.

حه زه رتهى ئه بویه کریش فهرمووی:

- من کۆيله کم ههیه له سهر بیروبا وه پرى تۆیه و زۆر له بیلالیش
به هیژتره، جا ئایا رازى ده بیت له گه ل بیلالدا ئالوگۆریان پى بکهین؟

ئومەبیه ئه م مامه له یه ی زۆر به دل بوو. به لام وتى:

- رازیم، به لام نه گهر له گه ل کۆيله که دا، ژنه که ی و که چه که یشیم
نه ده یته ی، قبوولئى ناکه م.

کاتیڤک حەزرەتی ئەبوبەکر رەزاملەندی دەربەری، ئومەییە کەوتە
بیانوو گرتن و دەیویست لە پال ئەوانەدا شتی تریش بە دەست بەیئیت،
بۆیە بە لەخۆرازیبوونی کەوتە وتی:

- ئەبۆ دووسەد دیناریشم لە گەڵیدا بەدەیتی، ئەگەرنا پاشگەز
دەبەو.

حەزرەتی ئەبوبەکر ئەم داواکارییانە ئومەییە بە دل نەبوو.

کاتیڤک ئومەییە هەستی بەمە کرد، وتی:

- نیگەرەن مەبە، هیچی تر داوا ناکەم.

ئێتر حەزرەتی ئەبوبەکر پازی بوو کە دوو سەد دیناریشی بداتی و
دواجار حەزرەتی بیلالی لێکری. بەم شیوەیە حەزرەتی بیلالی لە دەست
ئومەییە پرگار کرد.

پاشان پۆشت بۆلای پیغەمبەر ﷺ. سەرورمان بەم کارە زۆر
دلخۆش بوو، بە حەزرەتی ئەبوبەکر فەرموو:

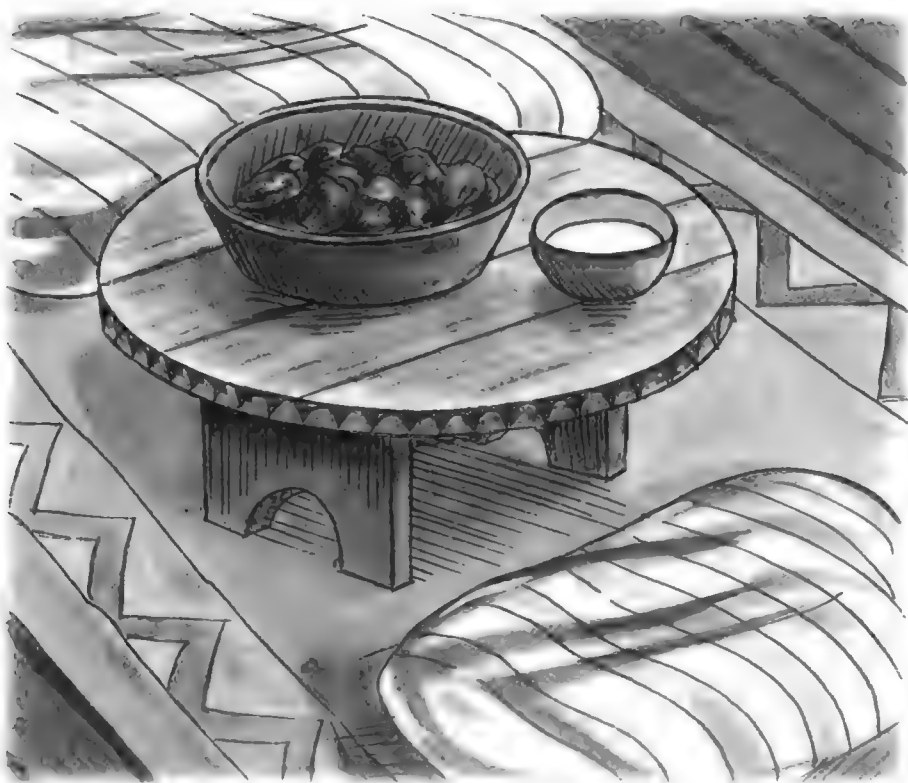
- ئەی ئەبوبەکر، لە بەرامبەر ئەوەدا داواي هیچت لێکرد؟

- نەخێر، ئەی پیغەمبەری خوا، ئازادەم کرد.

حەزرەتی بیلال لە پاش ئازادبوونی، لە پیغەمبەر ﷺ جیا
نە دەبوو.

چەندین سال بانگیبۆی پیغەمبەر بوو و خەڵکی بۆ نوێژ بانگ
دەکرد.

بانگه‌یشت کردن

له مه‌ککه رۆژێکی نوێ ده‌ستی پێکرد. "صفیه"ی پوری
 پیغه‌مبەر زۆر دوودل بوو. خۆی گۆپی و رۆشته ده‌ره‌وه. له‌سه‌ر
 شه‌قامه‌کان شاعیره‌کان ده‌گه‌ران و شیعریان ده‌وت. هه‌ندیک له‌ خه‌لکی
 ئه‌و بتانه‌ی دروستیانکردبوو، ده‌یانبردن بۆ که‌عبه. هه‌ندیک تریش
 بته‌کانیان خاوێن ده‌کرده‌وه. بازار کرابووه‌وه و پووی له‌ قه‌ره‌بالغی

ده کرد. صهفیه به خیرایی ههنگاوی دهنه، بیری لهوه ده کرده وه که تو
 بلیت پیغه مبهه عَلَيْهِ السَّلَام هیچی به سهه نه هات بیت؟ یان نه خوش
 نه که وت بیت، وا ماوهیه کی زوره له مال نه هاتوته دهره وه. پوره کانی
 تریشی کو کرده وه و رۆشتن بو مالی پیغه مبهه عَلَيْهِ السَّلَام. نازیمان عَلَيْهِ السَّلَام
 پیی فهرموون:

- سوپاس بو خوا هیچم نییه، به لام خوی گهره فهرمانی
 پیکردوم که خزمه نزیکه کانم به سزای خویی بترسیم. دهمدویت
 به نوه بدولوته لبیش کو بکه مه وه و بانگیان بکه بو باوهر هینان به
 خوی گهره.

پوره کانی سهروه مان پیشنیاری نه وه یان بو کرد که جگه له
 نه بوله هه ب، هه موو خزمه کانی تری بانگه بشت بکات. نه مه یان وت و
 له لای پیغه مبهه عَلَيْهِ السَّلَام رۆشتن. خوی گهره پیغه مبهه ری ناگادار
 کرد بو وه که چون ده ست بکات به بانگه وازی ناشکرا. بو نه مه به سه
 پیغه مبهه عَلَيْهِ السَّلَام هه زره تی عه لی بانگ کرده لای خوی و، پیی فهرموو:

- خواردنیك له گوشت ناماده بکه که به شی یه کهس بکات،
 له گه ل جامیك شیردا. دواتر کوره کانی عه بدولوته لب کو بکه ره وه.
 قسه یان له گه لدا ده کهم و په یامی سه رشانیان پیی راده گه یه نم.

میوانه کان ورده ورده ده هاتن بو مالی پیغه مبهه عَلَيْهِ السَّلَام. هه موویان
 خولیای نه وه یان بوو بزنان چی پرووده دات. کاتیك بینیان له ژووره وه
 خواردنی ته نها یه کهس و جامیك دانراوه، سهریان سوورما. له نیوان
 خویاندا ده ستیان کرد به چه چه. نه بوله هه ب خوی پینه گرا و، وتی:

- تەماشای ئەو بەکەن! دەیهوێت بە قاپێک خواردن تێرمان بکات.
بە تەنھا خۆشم بچ، تێری پێناخۆم.

یەکیکی تر لەولاو بە پێکەنینەوه وتی:

- دەشلی من پێغەمبەرم!

سەرورمان ﷺ بەم قسە زیرانە زۆر دلگران بوو. بەلام بێ ئەوێ
هیچ دەبرپێت، "بسم الله"ی کرد و گۆشتەکی پارچە پارچە کرد.
ئەوانەى هاتبوون دەستیانکرد بە ناخواردن. لەگەڵ هەر پاروویە کدا
سەرسامییان زیادى دەکرد. سەرەرای ئەوێ دەشیانخوارد، کەچی نە
خواردنە کە کەمى دەکرد، نە شیرە کە. لە بەرامبەر ئەم "موعجیزە"یەدا
دۆش دامابوون. ئا لەم کاتەدا کە خەریک بوو هەندیکیان دلیان نەرم
دەبوو، ئەبۆلەهەب هاتە قسە و سووکایەتی بە پێغەمبەری نازدار کرد:

- تا ئێستا جادووی وام نەبینیوه!

پاشان پێغەمبەر ﷺ باسی خۆی تاک و تەنهای بۆ کردن و
تایینی ئیسلامی بۆ ڕوونکردنەوه. لە کۆتایی قسەکانیشیدا پێی
فەرموون:

- کێ لە ئێوه دەبێتە یارمەتیدەرم؟

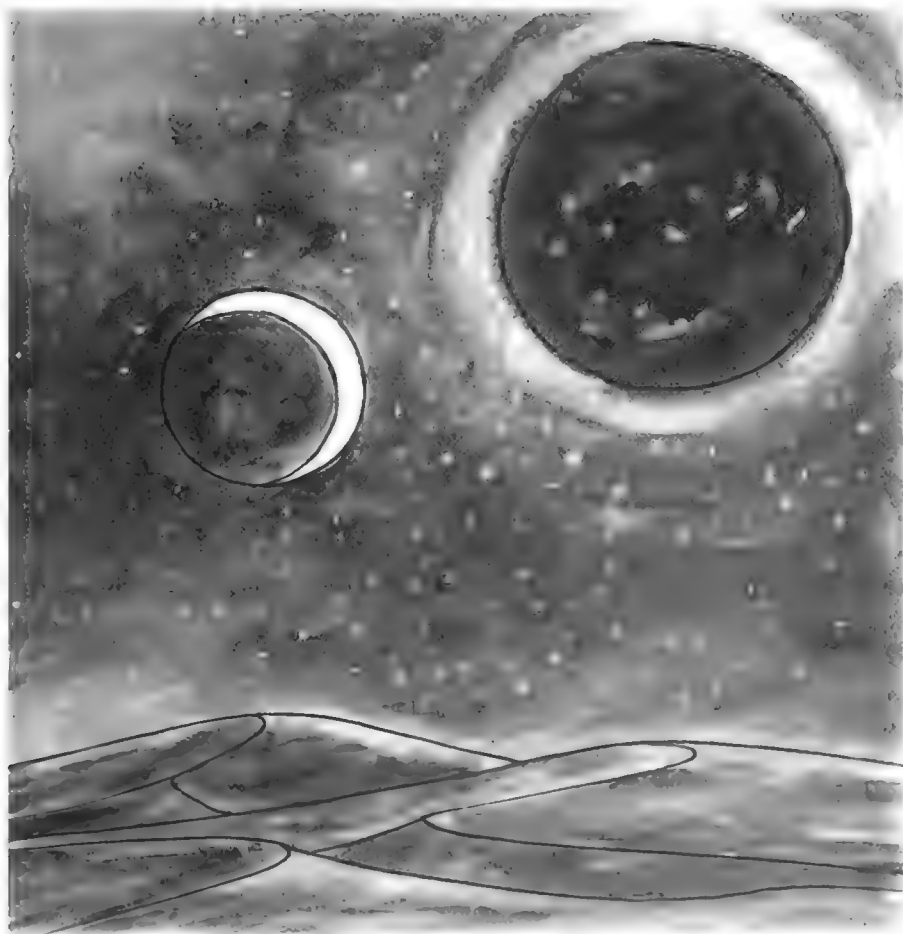
خزمەکانی کە تێری سکیان نان و شیریان خواردبوو، بێدەنگیان
هەلبژارد و سەریان شۆپ کرد. لە کاتی کدا کە هیچ کام لە ئامادەبووان
قسەیان نەکرد، حەزرەتی عەلی هەستایە سەر پێی، پێغەمبەر ﷺ
پێی فەرموو:

- تۆ دانیشه!

سىّ جار لەسەر يەك ھەمان پرسیاری دووبارە کردەو، لە
ھەرسێکیاندا بە تەنھا ھەزرەتی عەلی وەلامی دەدایەو، دەیفەرموو:
- یارسول اللّٰه من دەبمە یارمەتیدەرت.

ھەندێکیان گالتەیان بە قسەى ئەم منداڵە "دوانزە" سالە دەھات
و، دەیانوت:

- جا چى دەبیّت، منداڵێكى بچکۆلانەیه. دەبىّ چى لە دەست بیّت!
ئێتر بەم شیۆیە گرنگییان بە بانگهێشتەکەى پیغەمبەر ﷺ نەدا
و ئەو ناوەیان بەجێھێشت. بەلام پیغەمبەرى خوا لە پۆژەکانى دواتردا
ھەر بەردەوام بوو لە باسکردنى ئیسلام بۆ خەڵکى.

له په يامه که م پاشگه ز نابمه وه

شده قامه کانی مه که که قهره بالغی پتوه دیار بوو. ژماره ی کړپار و
 فروشیاره کان زیادی کړدبوو. لهو پوژانه ی دوايیدا ژماره ی نهو
 کاروانانه ی دهاتن، پروویان له زیادبوون کړدبوو. له نیو کولانه کانه وه
 "نه بسوفیان" ده رکوت، که یه کیڼک بوو له پیاوه گه وره کانی مه که که. به

دواشیدا کۆیله‌که‌ی، به‌خۆی و باوه‌شین‌که‌ی ده‌ستییه‌وه. به‌ناو
فرۆشیاره‌کاندا پۆیشت و چووه‌ ناو کۆلانی‌که‌وه. له‌به‌رده‌م خانویه‌کی
سپی گه‌وره‌دا وه‌ستا. ئه‌و خزمه‌تکاره‌ی له‌ ده‌ره‌وه‌ چاوه‌پێی ده‌کرد،
به‌پێژه‌وه‌ پێی پێشاندا و فهرمووی لێ‌کرده‌ ژووره‌وه‌. که‌ پۆیشته‌ ناو
هۆله‌ گه‌وره‌که‌وه‌، زانی که‌ ئه‌بوجه‌هل زۆر تووره‌یه‌. ئه‌بوجه‌هل ده‌ستی
برد بۆ تری‌که‌ی به‌رده‌می. هێشویه‌کیشی بۆ ئه‌بوسوفیان لێ‌کرده‌وه‌ و،
وتی:

- به‌خێری‌یت ئه‌بوسوفیان، ئیمه‌ش چاوه‌پێی هاتنی تۆمان ده‌کرد.
ئه‌بوسوفیان له‌ باب‌ه‌ته‌که‌ تینه‌گه‌یشته‌بوو، پوون‌کردنه‌وه‌ی ده‌ویست.
وه‌لیدی خاوه‌ن ماڵ له‌ شوێنی خۆی هه‌ستایه‌وه‌. هه‌موویان بێده‌نگ
بوون و پوویان‌کرده‌ ئه‌و. وه‌لید وتی:

- که‌می ماوه‌ بۆ وه‌رزی هه‌ج. هه‌ر له‌ ئیستاهه‌ کاروانه‌کان
ده‌ستیان‌کردوه‌ به‌ هاتن. ئه‌وانه‌ی که‌ دین به‌ دنیاییه‌وه‌ ده‌رباره‌ی
موحه‌مه‌د پرسیاریان ده‌بیت.

ئهمه‌ی وت و پووی گرژکرد. ئه‌وجا چاوی به‌ ئاماده‌بوواندا گێرا و،
به‌ په‌قی پێی وتن:

- مادام وایه‌، چیان پێده‌لێن؟

پرسیاره‌که‌ پق و تووره‌یی له‌ ده‌موچاوی هه‌موویاندا دروست کرد.
ئه‌بوجه‌هل وه‌ک نه‌ریتی هه‌میشه‌یی، به‌رده‌وام بوو له‌سه‌ر بوختان و
تۆمه‌ته‌ نار‌ه‌واکانی، بۆیه‌ ئه‌م پێشنیاره‌ی خسته‌ به‌رده‌میان:

- دهلين جادووگره، كاهينه! نيتر به مشينه كهس باوه پري
پيناكات.

خاوهن مال له شويني خوي دانيشته وه و پوانينه كانى برييه
ديواره كه و، وتى:

- به مجزړه هديره كه و به شيويه كى جياواز بير ده كاته وه، يه كترى
به درؤ ده خه نه وه و ريك ناكه ون.

پاش وه ليد، نه بوله هې هاته گؤ:

- راست ده كات. ده بيت پيكه وه بريار له سهر قسه يه ك بده ين و
هموومان يه ك شت بلين.

وه ليد ده يزاني قسه كانيان سهره نجاميكي نابيت، بويه وتى:

- قسه كانتان زؤر بى كه لك و نابه جييه.

نموجا بيده نگ بوو. دواتر سهرى بهر زكرده وه و، وتى:

- به لام به پرواى من همروا باشه پتي بلين جادووگره.

خزمه تكاره كان خواردنه وهى سارديان هينا. نه بوجهل به پرواى
خوي بيړوكيه كى باشى بوه اتبوو. بويه ده سته جى وتى:

- با له گهل ماميدا قسه بكه ين.

نمبوله هېش له ولاوه خوي شپزه كرد و، وتى:

- دلنيام دووباره قسه به بته كانمان ده لينه وه و دينه كهى خويان به
ناشكرا بلاو ده كنه وه. نيتر كاتى هاتوه كوتايى به مبه به ينين.

ئەوانىش ھەمان پايان ھەبوو. دواى تەواوکردنى خواردنەكەيان،
ھەمۇويان پىكەو پۆيشتەنە دەرەو. پاش كەمىك لە دەرگاي
ئەبوتاللىيان دا و، وتيان:

- ئەى ئەبوتاللىب! برازاكەت تەواو ناخۆشى كەردو. قسە بە
بەكەمان دەلىت و ئايىنى باو و باپىراغان بە پىرپوچ دەزانى. با
برازاكەت پاشگەز بېيىتەو لەوھى دەيكات و دەست ھەلبىگىت لە قسە
وتن بە باو و باپىراغان ئىتر گالە بە خواكەمان نەكات. پىنى بلى با لە
بانگەوازەكەى پاشگەز بېيىتەو. ئەگەر دەيەوئ دەيكەين بە پىشەوا و
سەركرەدى خۆمان. خۆ ئەگەر سامانى دەوئ، ئەوا دەولەمەندى
دەكەين و لە مال و سامانى خۆمانى دەدەينى. لەگەل جوانترين كچى
مەككەدا زەماوەندى بۆ دەكەين. بەس تەنھا لە بانگەوازەكەى پاشگەز
بېيىتەو.

بۆ ماوہەك بە بىدەنگى تەماشاي يەكتريان كەرد. ئەوجا دوا قسەى
خۆيان كەرد:

- يان واز لەو كارانە دەھىنىت، ياخود تا ئەوھى لايەكەمان لەناو
دەچىت، بەرەنگارى دەبينەو.

ئەو قسەيەى كۆتاييان، ناخى ئەبوتاللىبى برىندار كەرد. تا ئىستا
برازاكەى پاراستبوو، بەلام ئىستا بىباوەرەكان باسى بەرەنگاربونەو
دەكەن.

ئەبوتاللىب نەيدەويست لەلايەن ھۆزەكەيەو پىشتگويى بخرىت.
ھەرەھا وىزدانىشى پىنى نەدەدا برازاكەى پادەستى ئەوان بەكات. بۆيە
وتى:

- با من قسه‌یه‌کی له‌گه‌لدا بکه‌م.

پیاویکی نارد به دواى سه‌روه‌رماندا. پیغه‌مبه‌رمان ﷺ هات. ته‌بوتالیب له‌بهرده‌م خزیدا داینا. به‌وه ده‌ستی کرد به قسه‌کانی که سه‌رانی قوره‌یش هاتوون بۆ لای، ئینجا باسی ئه‌وه‌ی بۆ کرد که ناتوانیت به‌ته‌ن‌ها به‌ره‌نگاری هه‌موو سه‌رانی هۆزه‌که‌ی بیته‌وه.

- گه‌وره‌ پیاوانی مه‌که‌که‌ هاتنه‌ لام و داوایان لیکردم ناگادارت بکه‌مه‌وه که واز له‌ قسه‌ وتن به‌ به‌ته‌کانیان به‌یئیت و په‌یوه‌ندیت به‌ دینه‌که‌ی ئه‌وانه‌وه نه‌بیئت. دواتر پی‌ش‌نیازه‌کانی بی‌باوه‌رانی پی‌ راگه‌یاند. ته‌بوتالیب زۆر دل‌گران بوو، به‌ ده‌نگی‌کی کزه‌وه دوا قسه‌ی خۆی کرد:

- به‌زه‌بیئت به‌ خۆت و منیشدا بیته‌وه. منیش و خۆیشت مه‌خه‌ره ژیر باریکه‌وه که نه‌توانین به‌رگه‌ی بگرین!

پیغه‌مبه‌رمان ﷺ به‌م قسانه‌ زۆر خه‌مبار بوو. هه‌ستی کرد که له‌مه‌ولا مامی ناتوانیت یارمه‌تی بدات و پشته‌ی بگریت. بۆ ماوه‌یه‌ک به‌ غه‌مگینی بیرى کرده‌وه، ئینجا وتی:

- مامه‌! نه‌گه‌ر خۆر بڅه‌نه‌ لای ده‌ستی راستم و مانگیش بڅه‌نه‌ لای ده‌ستی چه‌پم تا‌کو واز له‌ بانگه‌وازه‌که‌م به‌یئیم، سویند به‌ خوا واز ناهینم.

کاتی‌ک پیغه‌مبه‌ری خوا ئه‌م قسانه‌ی ده‌کرد، چاوی پر بوو‌بوو له‌ فرمی‌سک. دواتر هه‌ستایه‌ سه‌ر پی‌ و به‌ره‌و ده‌رگا‌که‌ رۆیشت. ته‌بوتالیب به‌ حال‌ی برازا‌که‌ی زۆر دل‌گران بوو. بۆیه‌ بانگی کرد و، وتی:

- وه‌ره‌ برازا خۆشه‌ویسته‌که‌م!

کاتیک پیغه مبهрман ﷺ گه رایه وه، مامی پیتی وت:

- چیت ویست بیکه، ویستت چی باسبکه دیت بای بکه. مامت
همیشه له پشتته و ده تپارێت.

ئینجا باوهشی پێدا کرد و، وتی:

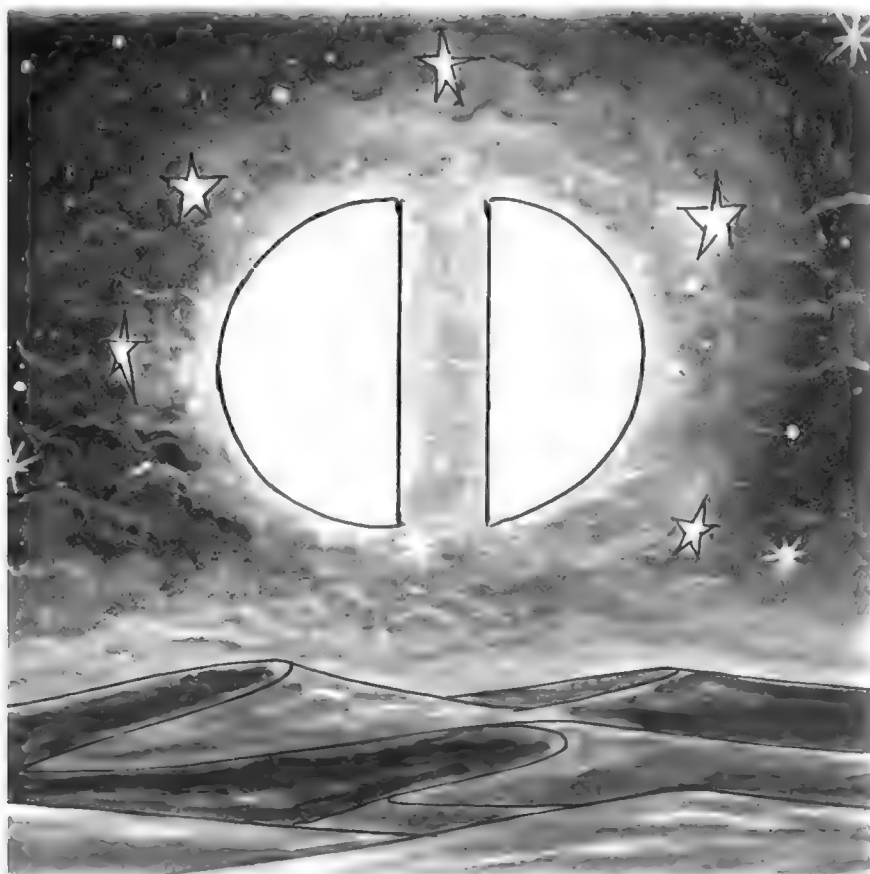
- هەرگیز به تهنه جیت ناهێلم.

ئهمه ی وت و له ژووره که چووه ده ره وه.

بیباوه پان به تاسه وه چاوه پیتی نه نجامه که یان ده کرد. هەر که
نه بوتالیب وه لاله که ی پیغه مبهری دانه وه، ده موچاویان گرژیوو. له بهر
ئهمه هه ره شه یان له نه بوتالیب کرد و، وتیان:

- ئیمه بهر پرسیار نین له وه ی به سه ر برازا که تدا بیت.

ئهمه یان وت و به رق و قینه وه ماله که یان به جیهیشت. پاش نه وه ی
پۆشتنه ده ره وه، نه بوجه هل له توو په ییدا که وته گیانی کۆیله که ی و دای
به زه ویدا. موشریکه کان له تاو کاریگه ری به ده ست نه هینانی نه وه ی
ده یانویست، بهرده وام بوون له پیلان و گێچه ل گێران.

مانگ ده بیټ به دوو له ته وه

پيغمبر ﷺ له گهڙ هاوډله کانيډا دانيشتبوو، قسمي بڼه ده کړدن. بهو وټه گه وهدر ناسايانه ي که له نيوان ليږه نوورانييه کانيده وه ده هاتنه ده ر، پڅوحي هاوډله کاني جوښ دابوو. حه زيان نه ده کړد نو کاته يان لي

بروات. هیچ کهسیان بهرگهی نهوهی نه ده گرت که یه کیڅک بیت و
کۆره کهیان لی تیڅکدات.

لهو کاتدا کۆمه لیک له قورەیشیه کان هاتن. نه بوجه هلیشیان
له ناودا بوو. به ده موچاویاندا دیاربوو که بۆ ههوال پرسین نه هاتبوون.
یه کیڅکیان هاته ده رهوه له ناویاندا و، به پیغه مبهرمانی وت:

- مادهم ده لیت من پیغه مبهرم، موعجیزه یه کمان پیشان بده با
نیمه ش باوهر بکهین. بۆ نمونه نهو مانگه له ناوه راستدا بکه به دوو
که رتهوه. ده توانی نهوه بکهی؟

پیغه مبهرمان ﷺ هیچ خۆی تیڅنه دا به داواکهیان و به هیمنی
له هه موویانی روانی، ئینجا چاوی برییه مانگ. له ئاسماندا تهنها یه
پهله هه وریش نه بوو. نه ستیره کان هیڊی هیڊی ده رده کهوتن. مانگ له
جوانترین شیوهیدا بوو. وهکو سینییه کی خپ له ناو نه ستیره کاندای خۆی
ده نواند. پیغه مبهرم ﷺ لیتی پرسین:

- نه گهر نهوه بکهم باوهر ده هیتن؟

قورەیشیه کان به بی دوودلی به یه کدهنگ وه لامیان دایه وه و،
وتیان:

- به دلنیا ییه وه باوهر ده هیتن. تۆ تهنها نهو موعجیزه یه مان
پیشان بده.

پیغه مبهرم ﷺ له پیشدا له خوی گهوره پارایه وه. له پاشاندا
هه ستایه سه رپی. په نجهی شایه تومانی بهرز کرده وه و ناراسته ی مانگی

کرد. ئىنجا ھەرۈەكو ئەۋەى شتېك بېرېت، لەسەر شىۋەى پىتى نەلف
(أ) پەنجەى لەسەرۈە ھىتايە خوارەۋە.

لەو كاتەدا ئەۋانەى لەۋى بوون ھەمويان دۆش دامان. تەنھا
بىباۋەرەكان نەبوو كە سەريان سوورمابوو، بەلكو ھاۋەلەكانى
پىغەمبەرىش ﷺ ۋاقيان ورمابوو. تەماشاي ئەو موغجىزەيەيان
دەكرد كە بە بەرچاۋى خۆيانەۋە پرويدەدا. مانگ بەتەۋاۋى لە
ناۋەرەستدا بوۋبوو بە دوو لەتەۋە. لەتېكى پۆشتىبۈۋە سەر كىۋى
"ئەبوقەيس"، لەتەكەى تىشى پۆشتىبۈۋە سەر كىۋى
"قوعەيقوعان". لەنىۋانىشىاندا مەۋدايەكى زۆر ھەبوو. پاشان
پىغەمبەر ﷺ روۋى كرده ھاۋەلەكانى و، فەرموۋى:

- ئىۋە بەشايەت بن! ئىۋە بەشايەت بن!

ئەبوجەھل دەستى دەھىنا بە چاۋيدا و دووبارە و سىبارە
دەپروانىيەۋە مانگ. نەيدەزانى چى بلىت و چى بكات. كە تۈزىك
ھاتەۋە سەر خۆى، دياربوو بەئىنەكەى بېرچوۋبوۋەۋە كە تۈزىك لەۋە
پىش دابوۋى. بۆيە وتى:

- جادوۋى مىندالە بىباۋەكەى ئەبوتالېب كارى كرده سەر
ئاسمانىش!

پىغەمبەر ﷺ بەم قەسەيە زۆر دلگران بوو. لەو كاتەدا ھەردو
كەرتەكەى مانگ وردە وردە لەيەك نزيك دەۋونەۋە. تا لەكۆتايىدا ئەو
بەينەى لە نىۋانىاندا دروست بوۋبوو، بەتەۋاۋى نەما و ۋەكو شىۋەى
پىشۋى لىھاتەۋە. يەكېك لە موشرىكەكان وتى:

- سیحری لیتمان کرد. بەلّام با بزانیڻ ٿایا ٺهوانهش که ٺیستا به‌پڙهون به‌رهو مه‌ککه، هه‌مان ږووداویان بینیه؟ خو ٺه‌گر ٺه‌وان ٺه‌یانینیښی، ٺه‌وا موحه‌مه‌د به‌ ته‌واوی سیحری لی‌ک‌ردوین. جا خو موحه‌مه‌د ناتوانی سیحر له هه‌موو خه‌ل‌کی بکات!

هه‌موویان به‌ په‌رؤشییه‌وه چاوه‌پ‌تیان ده‌کرد. دواي ماوه‌یه‌کی زؤر، کاروانی‌ک هاته‌ شاره‌وه. بی‌باوه‌پان به‌ تاسه‌وه به‌رهو ږووی پ‌ویشتن. به‌لّام کاتی‌ک نزیک بوونه‌وه لی‌تیان، به‌ ده‌موچاویاندا بو‌یان ده‌رکه‌وت که ٺه‌وانیش له سه‌رسامیه‌کی زؤردا بوون. له‌کو‌تاییدا بو‌یان ده‌رکه‌وت که ٺه‌و موعجیزه‌یه له‌لایه‌ن خه‌ل‌کی تریشه‌وه بینراوه. به‌عجّوره بی‌باوه‌پان هی‌چیان بو ٺه‌مایه‌وه. ٺیتر بو‌یه به‌ ٺاشکرا هه‌مان قسه‌یان دووباره ده‌کرده‌وه و، ده‌یانوت:

- ٺه‌مه جادوویه‌کی ٺاشکرایه!

زؤری نه‌برد خواي گه‌وره ٺه‌و موعجیزه‌یه‌ی له‌ پ‌ی سرووش (وه‌حی)‌وه بو هه‌موو که‌س ٺاشکراکرد.

﴿اَقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَانْشَقَّ الْقَمَرُ ﴿١﴾ وَانْ يَرَوْا ءَايَةً يُعْرِضُوا وَيَقُولُوا سِحْرٌ مُّسْتَمِرٌّ﴾ (القمر: ۱-۲)

" ږؤزی قیامه‌ت نزیک بووه‌ته‌وه و مانگی‌ش له‌ت بوو، خو ٺه‌گر ٺه‌وان هه‌ر موعجیزه و به‌ل‌گه‌یه‌ک ببینن پ‌شت هه‌ل‌ده‌که‌ن و ده‌ل‌ین ٺه‌مه جادوویه‌کی ٺاشکرایه"

مۆرانە

تاریکیی شەو کۆلەنەکانی داپۆشیبوو. خەلکی ناو بازارە کە
بلاوہیان لیکردبوو. لە سوچیکی کۆلەنە کەدا ژنیکی لاواز دانیشتبوو و

سەیری دەورووبەری دەکرد. کە زانی کەسی لێنەماوە، سەرپۆشەکەى دایەو بە سەر دەموچاویدا. جاریکی تر سەیریکی چواردەوری خۆی کرد. کاتیکی زانی کەس دیار نییە، بەخێرایى هەنگاوی نا و خۆی هەلدا بە ئەو دووکانەو کە پەنجەرەکەى داخرابوو. کە پۆشیشتە ژوورەو، جاریکی تر گەپایەو و دووبارە سەیری دەرەوێ کردەو. هەناسە پرکیتی بوو. فرۆشیارە بەتەمەنە کە بە هیواشی وتی:

- کەس نەیبینیت، وانییە؟

ئەویش بەسەر راوەشاندنەو وتی:

- نەخێر.

ئەو ژنەى کە لەبەر برسییتی و تونیەتی زمانى وشك بووبوو، بە ئاسانى دەنگى دەرندەهات. فرۆشیارە کە وتی:

- دەزانم بە تەواوى زۆریان بۆ هیئان. هەموو شتیکی دەکەن بۆ ئەوێ لەناوتان بەرن.

ژنەکە بە چاویکی پر ترسەو بوخچەکەى خستە سەر سنگى و ئەوێ وەرگیرتبوو بە لەچکەکەى شاردییهو، وتی:

- گەمارۆکە هەر بەردەوامە، منداڵەکانمان بەرگەى برسییتی ناگرن و خەریکە دەمرن.

فرۆشیارە کە:

- بە پشتیوانى خوا بەم زوانە کۆتایی دیت.

پیکهوه، برپاریاندا گه مارۆ بجه نه سهر موسولمانان. واته کرین و فرۆشتن له گهڵ موسولمانهکاندا نهکەن. تهنانت ژن و ژنخوایشیان له گهڵدا نهکەن. سزای نهوانهشیان دهدا که یارمهتی موسولمانهکانیان دهدا.

موسولمانهکانیان له دۆلێکی دهرهوهی مهککهدا کۆکردبووهوه، خواردن و خواردنهوهیان نهدهنارد بۆیان. له کۆتاییدا پۆژتیکیان نهبوتالیبی بهسالآچوو هاته مهککه. کاتی که بیاوهپان شهههیان بینی، خیرا ههوالیاندا به نهبوجههل. نهبوجههل و هاوهالهکانی زۆر دلیان بهمه خوش بوو. وا بیریان دهکردهوه که موسولمانهکان دهگهڕێنهوه سهر بتههرستی.

دهوروبهر تا بلێت فێنک بوو. چهندهها جۆر میوه له بهردهم خهڵکهکهدا دانرابوو. یهکێ به پێوه و یهکێکی تر به دانیشتنهوه گۆیان بۆ نهبوتالیب گرتبوو:

- برازا کهم ههوالی بۆتان ناردوه. خوای گهوره میروویهکی ناردوه بۆ نهو پهڕهیهی که برپاری گهمارۆکهتان تیدا نووسیوه و به دهڕگای کهعبهدا ههڵتان واسیوه. ئهم میرووه ههموو نهو برپارانهای که نووسیوتانه خواردوویهتی، جگه له یهک وشه، که شهویش ناوی خوای گهورهیه.

نهوانهی لهوێ ئاماده بوون چاویان نهبلق بوو به ههوالهکه. له شوێنی خۆیان پاچلهکین و ههستانه سهڕپێ. ئینجا نهبوتالیب پێی وتن:

- ئەگەر ئەو ھى بىر ئازا كەم وتوۋىتەت پاست بىت، ئەو دە بىت كۆتايى بەم كارە خراپەتان بھىتەن. خۆ ئەگەر پەرەكە ھىچى لىتە ھاتبۇ، ئەو مەن ئەو پادەستى ئىۋە دەكەم. جا سەربەستەن لەۋى دەيكوژن يان بە زىندوۋى دەھىلەنەۋە.

لە كۆلەنەكانى مەككەدا بوو بەپاكرەن، كۆمەللى لە بىبەۋەپان بەپەلە بەرەۋ ئاراستەى كەعبە رۆشتەن. ئەۋانەى دەھاتنە سەر پىتان، پالپان پىۋە دەنەن و رىگايان بۆ خۇيان دەكرەۋە. تەنھا يەك پىرسىار لە مېشكىاندا ھەبوو: تۆ بىللى قسەكەى ئەبوتالېب پاست بى؟

ھەر كە ئەبوجەھل لە دەرگەى كەعبە نىك بوۋەۋە، يەكسەر توشى پەشۇكان ھات. ئەۋانەى تىرىش بە چاۋى خۇيان بىنيان كە پەرەكە لە لاينەن مۆرانەۋە، كە جۆرە مېروۋىيەكە، خوراۋە. يەككە لەناۋياندا دەستى برد بۆ پەرەكە و لىيكرەۋە. بەللى، ھەر بەپاستى ھەموو پەرەكە خوراۋو! جگە لە "الله" ھىچى تىرى لى نەمابوۋەۋە. جا لە پاش ئەۋى ھەموۋيان ئەم موعجىزەيەيان بە چاۋى خۇيان بىنى، بۆ ئەۋى كەس ئىمان نەھىتەت، يەكسەر ھەلپان دايە و، وتيان:

- ئەمەش جادوۋە!

ئىدى ئەم رۇدوۋە پىر موعجىزەيە بوۋە مايدەى كۆتايى ھىنان بە گەمارۆى سەر موسولمانەكان كە سى سالى رەبەقى خاياندا. سەرەپاى پىداگرىي ھەندى لە بىبەۋەپان لەسەر بەردەۋام بوۋنى گەمارۆكە، بەلام ناكۆكى كەۋتە ئىۋانپانەۋە و رىككەكەۋتەۋە. بەم شىۋەيە موسولمانەكان لەو ئازار و ئەشكەغەيە رىزگاريان بوو.

حەزرەتی خەدیجە لە سالانی ئابلۆقە کەدا هەموو سەرۆه تەکە ی بۆ
 خزمەتی موسولمانان خەرج کرد. هەرۆه کو سامانە کە ی، تەندروستیشی
 نەما. هەر بەو ھۆیە شەوہ مالئاوایی لە دونیا کرد. سی رۆژ پیش
 ئەویش، مامە بەوہ فاکە ی پیغەمبەرمان ﷺ کۆچی دوایی کردبوو.
 ئیدی پیغەمبەری سەرۆه رمان کە ئەو هەموو پرووداوە دلتەزینە یە ک
 بەدوا یە کانی بەسەردا هات. ئەو سالە ی ناو نا "سالی پەژارە".

ميجراج

لهو کاته دا که پیغه مبهري نازيزمان ﷺ له شويتنيکي نزيک
که عبه دا که ناوي "الحطيم" بوو، پشووي ددها، جویره ئيل هات بو
لای. به ديه تيراوېکي وهک ولاخيشي له گه لدا بوو که ناوي "بوراق" بوو.
سهره رمان ﷺ سواري بوراق بوو. دواتر به يه که وه که وخته پي. بوراق
به ديه تيراوېکي زور ناوازه بوو. ههنگاوه کاني هينده گه وړه بوون،
ناسوي به يه که باز ده پري. له کوتايدا گه يشته قودس. پیغه مبهري ﷺ

لهوئ له بوراق دابه‌زی. له "مزگه‌وتی نه‌ق‌صا" هه‌موو پیغه‌مبه‌ران
 چاوه‌پ‌شیان ده‌کرد. سه‌رداری پیغه‌مبه‌ران چووه پ‌شیانه‌وه و بوو به
 ئیما‌میان، هه‌موویان پ‌یکه‌وه نو‌ژیان کرد. د‌وای نو‌ژه‌که، پیغه‌مبه‌ر ع‌ل‌ی‌ه
 له‌گه‌ل جو‌یره‌ئیل به‌رزبووه‌وه بۆ ئاس‌مان. کات‌یک گه‌یشتنه "سید‌ره‌ت‌ول
 مونته‌ها"، جو‌یره‌ئیل وه‌ستا. پیغه‌مبه‌ریش ع‌ل‌ی‌ه به‌سه‌رسو‌ور‌مانه‌وه
 ته‌ماشای کرد. هه‌ز‌ره‌تی جو‌یره‌ئیل فه‌رم‌و‌وی:

- نه‌گه‌ر من لی‌ره‌وه یه‌ک هه‌نگا‌وی تر بن‌یم، ده‌سو‌وت‌یم و ده‌به
 خۆ‌له‌م‌یش.

پیغه‌مبه‌ر ع‌ل‌ی‌ه له‌وئ به‌د‌وا‌وه به‌ته‌نها که‌وته پ‌ی. زۆری پ‌ینه‌چ‌وو
 پیغه‌مبه‌ری سه‌روه‌ر‌مان چووه ح‌زو‌وری په‌روه‌ر‌د‌گاری مه‌زن. له‌گه‌ل‌یدا
 گه‌ت‌و‌گۆی کرد. له‌گه‌ل مه‌لانی‌که‌ته‌کان‌دا به‌به‌ه‌شت‌دا گه‌را. ئه‌و جوانی
 و خۆشیان‌ه‌ی به‌ه‌ه‌شتی بی‌نی که‌ هه‌ر‌گیز ژیری و خه‌یالی مر‌و‌ژ ده‌ر‌کی
 پ‌یناکات. ح‌و‌ری و مه‌لانی‌که‌ته‌کان تکای زۆریان لی‌کرد که له‌وئ
 بی‌نی‌ته‌وه. به‌لام پیغه‌مبه‌ری خودا ع‌ل‌ی‌ه بی‌ری له‌ ئوممه‌ته‌که‌ی ده‌کرده‌وه.
 پ‌ینج کاته‌که‌ی نو‌ژ له‌و شه‌وه‌دا فه‌رز‌ک‌را. له‌پاش هه‌موو نه‌مانه‌، به
 هه‌مان پ‌ینگا‌دا گه‌را‌یه‌وه بۆ مه‌که‌که. بۆ به‌یان‌یه‌که‌ی پ‌و‌یشه‌ لای
 قو‌ره‌یش‌یه‌کان. یه‌ک به‌ یه‌کی به‌سه‌ره‌اته‌کانی شه‌وی پا‌برد‌و‌وی بۆ
 با‌س‌کردن. هه‌موویان واقیان و‌ر‌ما‌بوو. یه‌کی‌ک له‌نا‌ویان‌دا وتی:

- که‌س رو‌ود‌ا‌وی وای نه‌بی‌ست‌و‌وه. ئایا هیچ به‌ل‌گه‌یه‌کت هه‌یه بۆ
 سه‌لمان‌دن‌ی قسه‌کان‌ت؟

له بهرامبەر نهمه‌دا، پيښه‌مبه‌ری نازدارمان به شپږوازه نهرم و
نيانه‌کەي خوږه‌وه‌که‌وته باسکردنی به‌لگه‌کانی:

- له پيښگادا گه‌يشتم به کاروانيك که به‌ره‌و ئيره ده‌هات. له پيشی
کاروانه‌که‌شوه‌و وشتريکی مه‌يله‌وپه‌ش ده‌رؤيشت. دوو تووره‌که‌ش له‌سه‌ر
پشتی وشته‌که‌ه‌بوو. يه‌کيکیان په‌ش و نه‌وی تریشیان سپی بوو.
بيباوه‌پان نه‌يانده‌زانی بلين چی. پيښه‌مبه‌ر ﷺ به‌رده‌وام بوو له‌سه‌ر
قسه‌کانی:

- کاروانيکی تریشم بينی، نه‌وان نوستبوون. گوژه‌يه‌کی سه‌ر
داپوشراویان پيښوو، ناوه‌که‌ي ناویم خواره‌وه‌وه و دووباره سه‌ره‌که‌يم
داپوشيه‌وه.

قوربه‌يشيه‌کان به‌بی هيچ نقه و جووله‌يه‌ک گوتیان بۆ قسه‌کانی
پيښه‌مبه‌ر ﷺ گرتبوو. هه‌موویان له جوش و خرؤشیکي زوردا بوون.
پيښه‌مبه‌ر ﷺ به‌لگه‌يه‌کی تریشی پيوتن:

- له پيښگادا به‌چهند پياويک گه‌يشتم. به‌دوای وشته‌و نه‌بووه‌که‌ياندا
ده‌گه‌پان. شويني وشته‌که‌يانم پيوتن تا برؤن و بيدؤزنه‌وه. ئيتر دواي
نه‌وه به‌ره‌و شام رؤشتم.

بيباوه‌پان بۆ چهند ساتيک که‌وته‌نه‌ بيرکردنه‌وه. نه‌يانده‌زانی باوه‌ر
به‌م رووداوه‌ نا‌تاساييه‌ بکه‌ن يان نا. هه‌موویان ده‌يانزانی که‌سيک که‌ له
ژيانيدا به‌گالته‌شوه‌ درؤی له‌ده‌م ده‌رنه‌هاتبی، بيگومان له‌بابه‌تيکی

ئاوہا گرنگدا درۆ ناکات. یه کیکیان ههستایه سهر پی، چاوی بریه
چاوی ئهوانی تر و، وتی:

- موحه ممد تا ئیستا تهنه درۆیه کیشی نه کردوه. به لام با له
پاستیی ئهم قسانه ی بکوئینه وه. با ههر ئیستا بکه وینه پی، له گه ل ئه و
که سانه ی بینییونی، قسه بکه یین و پاست و دروستیی قسه کانی ساغ
بکه وینه وه.

له گه ل ئهم قسه یه دا به ره وه ده روزه ی شار که وتنه پی. دوا ی
ماوه یه کی زۆر، یه کی ک له و کاروانانه ی که پیغه مبه ر ﷺ باسی
کردبوو، گه یشت. بیباوه پان به تاسه وه به ره و پرووی چوون. کاتی ک نزیک
بوونه وه زۆر سه رسام بوون به وه ی که بینییان. به چه سه رسوورمانی
خۆیان بۆ یه کتری ده رده به ری.

- به لام شتی وا چۆن ده بیست؟ وشتره که ی پیشه وه هه ره که بۆی
باسکر دین، په شبا وه!

- جگه له وه، ته ماشای دوو تووره که که ی سه ر پشتی بکه ن.
یه کیکیان په شه و ئه وی تریشیان سپی!

بۆیه وتیان:

- که واته... که واته موحه ممد پاستگۆ بوو له گه لمان.

بیباوه پان سهریان شو پر کرد و قسه یان نه ما. نه یانده توانی تهنه یه
وشه ش بلین. یه کیکیان بیده نگیه که ی شکاند و، وتی:

- با چاوه پیتی کاروانه کە ی تریش بکەین!

کە میکی تر چاوه پیتیان کرد. لە کۆتاییدا لە ئاسۆوه رەشاییەك
دەرکەوت. بەڵێ، ئەو ئەو کاروانە بوو کە ئەمان چاوه پیتیان دەکرد. بە
پەرۆشییەکی زۆرەو بەرەو کاروانە کە پایانکرد. ئەوانە ی لە کاروانە کەدا
بوون هەستیان بە شلە ژاوی قورەیشییەکان کرد. بۆیە لییان پرسین:

- چی بوو؟ بۆچی ئەوەندە شلە ژاوان؟

پیاوێک بە هەناسە برکێو وەلامیاندا یەو:

- کوا گۆزە ی ئاو خواردنەو کەتان؟

کاروانچەکان هیچ تێنە دەگەشتن. بەلام هەرچۆنێک بیت یەکیکیان
وەلامی دانەو و، وتی:

- ئەوەتا لێرە یە!

- ئایا لە رینگادا هیچ شتیکی سەرنجپراکێش بەسەر ئەم گۆزە یەدا
هاتوو؟

- بەڵێ!

- چی ڕوویدا؟

- کاتیێک خەوتین گۆزە کە پڕبوو لە ئاو و سەریشی داپۆشرا بوو. کە
بەخەبەر هاتین، دەبینین دڵۆپێک ئاوی تێدا نەماو. پەرۆکە ی سەریشی
چۆن بەستبوومان و پێمان داپۆشی بوو، ئاوەها وەك خۆی بەسترا بوو وە.

قورپەيشىيەكان لە بەرامبەر ئەم قسانەدا كەوتنە سەر چۆك.
 كاروانچىەكانىش بە سەرسووپمانەو تەماشايان دەکردن. ھەوليان دەدا
 تىبگەن و بزەن چى ڤوويداوه. بەلام قورپەيشىيەكان لە ھالتيكى ۋەھادا
 نەبرون كە بتوانن قسە بكەن. لە كۆتاييدا يەكيكيان دەستی بەقسە كرد
 و، وتی:

- ھاوړيان! با ليكۆلینهوه لەسەر ئەو وشترەش بكەين كە ون
 بووه. با يەكيكمان بروت ئەو پياوانە بدۆزیتەوه و پرسياريان ليكبات
 دەربارەى ئەو ڤووداوه.

خيرا يەكيكيان سواری ئەسپەكەى بوو و كەوتەڤرى. بەلام زۆر بە
 دلگراڤى گەڤايەوه. قورپەيشىيەكان بە ڤوخساريدا تىگەيشتن كە ئەو
 ڤووداوەش ۋەكو ئەوانەى پيشوو راست بووه. پياوێكە بە سەرشۆڤيەوه
 وتی:

- خاوەنى وشترەكەم دۆزيەوه. موخەمەد راستيەكەى بە ئيمە
 وتووه.

قورپەيشىيەكان لە بەرامبەر ھەموو ئەم شتانەدا زۆر بە ڤەشبينيى
 بيريان دەكردهوه. كەلەلە ڤەقييەكەيان ڤيگەر بوو لەبەردەميان. بۆيە
 يەكيكيان ڤووى كرده پيغەمبەرى خوا ﷺ و، وتی:

- باشە بزەم دەتوانى ۋەسفى مزگەوتى ئەقصامان بۆ بكەى؟

پيغەمبەر ﷺ بە بى ھيچ دوودلييەك ھەرچى شەو بينيبووى،
 بۆى گيڤراندەوه. كاتيك پيغەمبەر ﷺ ۋەسفى مزگەوتەكەى دەكرد، ئەو

که سەی پرسیاره کهی لیکردبوو، زوو زوو ڕهنگی دهگۆرا. نهوانی تریش به حالی کابزادا تیگه‌یشتن که نهو شتانهی پیغه‌مبەر ﷺ دهیانلێت پاستن. له پڕیکدا کابرا قسهی به پیغه‌مبهری خوا پری و، وتی:

- مادام وایه، مزگه‌وتی نه‌ق‌صا چهند ده‌رگای هه‌یه؟

پیغه‌مبهری ئازیزمان زۆر بیتاقه‌ت بوو. سه‌ره‌پای نه‌و هه‌موو به‌لگه و سه‌لماندنانه، که‌چی هه‌شتا قوڕه‌یشیه‌کان نیازیان نه‌بوو باوه‌ری پێ به‌یئن. له‌ دوا‌ی پرسیاره‌که پیغه‌مبهری خوا ﷺ که‌مێک وه‌ستا. چونکه ده‌رگا‌کانی مزگه‌وتی نه‌ق‌صای نه‌ژماردبوو. به‌لام له‌و کاته‌دا مو‌ع‌جیزه‌یه‌که‌ ڕوویدا که ته‌نها چاوی پیغه‌مبهر ﷺ ده‌یی‌نی. خ‌وای گه‌وره مزگه‌وتی نه‌ق‌صای به هه‌موو جوانیه‌که‌یه‌وه هه‌نایه پێش‌چاوی پیغه‌مبهری خودا ﷺ. فه‌خری کائینات به ئاسانی ده‌رگا‌کانی ژمارد و وه‌لامی بێباوه‌ره‌کانی دایه‌وه.

بهم وه‌لامه‌شه‌وه نه‌وه‌ستا، به‌لکو کۆمه‌لێک نیشانه‌ی تری مزگه‌وتی نه‌ق‌صای پێوتن که نه‌وانیش نه‌یان‌ده‌زانی. تێتر به‌مجۆره بێباوه‌ران هه‌ی‌چیان به‌ده‌سته‌وه نه‌ما و، وتیان:

- ته‌واو! وشه به وشه‌ی قسه‌کانت پاست بوو.

به‌لام هه‌ر موس‌وڵمان نه‌بوون. بگه‌ر به‌یریشیان ده‌کرده‌وه که چۆن نه‌و ڕوودا‌وانه له‌دژی موس‌وڵمانه‌کان به‌کاربه‌یئن. هه‌ندیکیان به‌ خه‌یرایی نزیکترین ها‌ورپێ پیغه‌مبهر، حه‌زهره‌تی نه‌بو‌به‌کریان دۆزییه‌وه و، پێیان وت:

- ئايا بېستوتە ھاۋەلەكت دەلېت ئەمشەو پۈشتووم بۆ
مىزگەوتى ئەقسا؟ گوايە لەۋى نوڭى كىرۈۋە و ھەر ئەو شەۋەش
گەرپاۋەتەۋە!

ھەزرىتى ئەبۇبەكر بە بېستىنى ئەم قسانە ھېچ نىشانەيەكى
سەرسامى بە پوخسارىيەۋە دەرئەكەوت، بە لەسەرخۆييەكەۋە پرسى:

- ئايا ئەو خۆى ئەم شتانەى پىۋتن؟

بە زەرەخەندەيەكى گالئە نامىزەۋە سەريان پراۋەشاند و، وتيان:

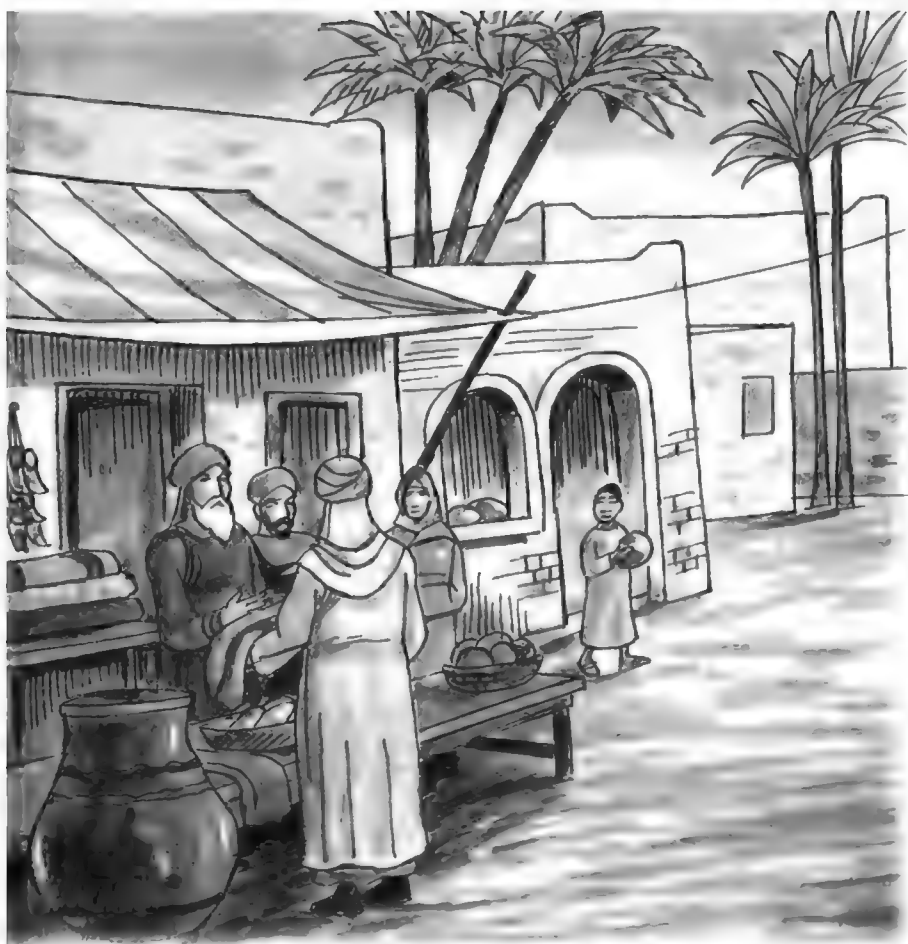
- بەللى! ئەو ۋا دەللى. شىتتىكى سەيرە، وانىيە؟

- نەخىر، ئەگەر ئەو وتبىتتى، ۋەللاھى پاست دەكات. ئىۋە بەچى
سەرتان سوورپماۋە؟ مەن باۋەرم بەۋە ھەيەكە لە ئاسمانەكانەۋە ۋەجى بۆ
دەت. ئىستا تۆ بلىت باۋەر بەمە نەكەم؟!

بىنباۋەران دەميان بوو بە تەللى تەقىۋ، نەياندەزانى لەبەردەم
ھەزرىتى ئەبۇبەكردا چى بلىن. كشانە دواۋە و لەبەر چاۋان ونبوون.

ۋەك بلىى خۋاى گەۋرە بە موعجىزەى "مىعراج" دلى پىغەمبەرى
نازدارى دابىتەۋە، كە تازە دوو كەسى خۆشەويستى لەدەست دابوو.
دەتوت خۋاى گەۋرە لە پىۋ ئەم پووداۋەۋە بە پىغەمبەرى ئازىزمان
دەفەرموئىت:

" ئەى موحەممەد، دلگران مەبە! مەنت لەپىشتم."

كۆچ

كاتى نيوەرۆ بوو. مەككە بەدەم پۇژىكى نۆۋە خەبەرى بوۋەۋە.
 بەلام زۆرىك لە موسولمانەكان يەك يەك و دوو دوو كۆچيانكردبوو بۇ
 يەثرىپ، كە دواى كۆچى پىغەمبەرى نازىزمان بۇ ئەو شارە، ناۋزا
 "مەدىنەى مۇنەۋۋەرە". كاتىك موشىكەكان بەمەيان زانى، سزا و
 نەشكەنجەى

موسولمانه کانیان توندتر کرد. به لّام و پرای هه موو نه مانه، جگه له پیغه مبهه و حه زه تهی نه بویه کر و حه زه تهی عدلی و چهند موسولمانیکی کهم، کهس نه مابوو کۆچ نه کات بۆ مه دینه.

نهو دوو کهسهی که هاتنه کۆلانه کهوه، پاسته وخۆ به ره و نانه واخانه کهه پۆیشتن. بۆنی نانی تازه به چوارده وردا بلّا بوویوه. شنه بایه کی هیمنیش بۆنه کهی به ناو کۆلانه کاندّا بلّوده کرده وه. هه ندیک کهس بهم بۆنه ههستیان به برسیتهی کرد و زانیان که وه ختی نیوه پۆیه.

نهو کۆلانهی ده که وته پشتی بازاره که، چۆل بوو. پاش کهمیک پیغه مبهه ﷺ به ویدا تیپه ری. نه مه شتیکی نااسایی بوو. سهروه رمان بهو گهرمایه بۆ سهردانی نه بویه کر ده پۆیشت. له کاتی نااساییدا پیغه مبهه ری خوا ﷺ نهو سهردانانهی له به یانیان یان نیواراندا نه نجام ده دا. به لّام وا دیار بوو نه مرۆ باب تهیکی زۆر گرنه گ له نارادا بوو، وا پیغه مبهه ری خواي ﷺ بهو قرچهی گهرمایه هی نابوو ده ره.

پاش نه وهی پیغه مبهه ری خوا ﷺ له ده رگای دا، حه زه تهی نه بویه کریان ناگدار کرده وه له وهی که پیغه مبهه ری خوا ﷺ ته شریفیان هی ناوه.

حه زه تهی نه بویه کر به خیرایی له جیگا کهی هه ستایه وه. زۆر سه ری سوور مابوو له وهی که چۆن پیغه مبهه ری خوا له م کاته دا ته شریفیان هی ناوه. بۆیه وتی:

- وه لّاهى هه رگيز پيغه مبهه ﷺ لهه کاتانه دا نه ده هات. به
دلنييا بيه وه کاريکي گرنگي هه يه وا هاتوه.

پاشان رويشت به ره و پيري پيغه مبهه ﷺ و، وتي:

- يا خوا به خير ييت، خير نه نشانه لّا!

پيغه مبهه ﷺ پي پراگه ياند که خواي گه وره موله تي کوجکردني
پيداوه.

له بهرام بهه نه مه دا حه زره تي نه بويه کر دووباره په شوکان پروي
تيکرده وه. پرسيارتيک له ميتشکيدا هه ده هات و ده چوو و زور به
په روش بوو بو زانيني وه لامه که ي. بويه پرسى:

- دايک و باوکم به قوربانتي بيت نه ي پيغه مبهه ري خوا! نيا منت
له گه لدا ده بم؟

هه که پيغه مبهه ﷺ فهرمووي "به لي"، حه زره تي نه بويه کر له
خوشيدا ده ستي کرد به گريان.

به يه که وه دانيشتن و نه خشي کچه که يان کيشا. له گه ل
"نوره يقيت" يشدا ريک که وتن تا کو بيه ته چاوساغي ري. رپيشانده ره که
له پاش سي شو به خوي و سي وشتره وه له شوي ني دياريکراودا چاوه ري
ده کردن. له پاش ته و اوکردني گشت پيداويستيه کاني کوچ، پيغه مبهه
ﷺ گه پرايه وه ماله وه. نهو نيواره يه که به ريده که وتن، پيغه مبهه
ﷺ حه زره تي عه لي بانگ کرده لاي خوي و، پي فهرموو:

- ئەمىشەو تۆ لە جىڭگاھى مىندا بىخەو. ئەم جەيەش جوان بەدە بە خۆتدا. دۇنيابە، بىباوەران ناتوانن نازارت پىڭگەيەنن.

ئەو شەو ھەزرەتى ەھلى -خوای لى رازى بىت- لە جىڭگاھى پىڭەمبەردا نوست. لە دەمى بەرەبەياندا پىڭەمبەرى خوا ﷺ سۆرەتى ياسىنى خويىند و بەناو ئەو موشرىكانەدا رۆيشت كە ھاتبۇون بۆ كوشتنى.

بەيانىيەكى زۆر فېنك بوو، كەس بەدەرەو ەنەبوو. ئەستېرەكان بە ئاسمانەو ەدەرىسكانەو. نزيكى بەرەبەيان بوو. دوو كەس بەناو كۆلانەكاندا دەرۆيشتن. بى ئەو ەكىس بيانىيىت، گەيشتە بىبانەكە. ھەزرەتى ئەبۇبەكر-خوای لى رازى بىت- لە دۇراوكىدا بوو. بەردەوام تەماشاي راست و چەپى خۆى دەكرد و لە خەمى ئەو ەدا بوو كە كەسك دوایان كەوتىت. كە دۇنيابو لەو ەكىس كەس دوایان نەكەوتو، رۆيشتە پىش پىڭەمبەرى خودا ﷺ بۆ ئەو ەكىس لە ھەر مەترىيەك بىپارۆيت كە لە پىشەو ەرووبەرويان دەبىتەو.

فەخرى كائىنات ﷺ كە ئەم ھەلسوكەوتانەى ھەزرەتى ئەبۇبەكرى بىنى، پرسى:

- ئەى ئەبۇبەكر! بۆ دەمىك لە پىشەو ەدەمىكىش لە پىشەو ەدەرۆيت؟

- كاتىك لە پىشەو ەدەرۆم، لە ترسى ئەو ەكە نەبادا لە پىشەو ەمەترىيەك ەبىت و زىانت پىڭگەيەنن، بەلام ھەر كە بە بىرما دىت

که نه گهري نهوه هديه له پيشهوه پروږپرووی مه ترسی بیته وه، یه کسه ر
دیمه پيشه وه. نیدی به مجوره...

له بهرامبر نه مه دا پیغمبر ﷺ به هاوه له راستگو و
دلسوزه کهي فهرموو:

- نهی نه بویه کر! ده ته ویت نهو به لایه ی که بۆ من دیت، به سه ر
تودا بیت؟

نه بویه کر:

- به لای! سویند بهو خواهی که توی به دینیکی راسته وه وهک
پیغمبر ناردووه، ده مه ویت نهو به لایانه ی بۆ تو دین، به سه ر مندا
بین.

به لای، حه زره تی نه بویه کر بهو قسانه ی، راده ی خوشه ویستی خوی
بۆ پیغمبره ی خوا ده رپری.

پاش کاترمیریک له به رده وام بوونیان له گه شته که یان، گه یشتنه
دامینی چیا ی " شور ". که گه یشتنه به رده م نه شکه و ته که، حه زره تی
نه بویه کر له پیشدا چوه ناو نه شکه و ته که وه و جوان پاکی کرده وه.
دواتر به جله کانی به ری، کونه کانی ناو نه شکه و ته که ی گرت. به لام
کونیکی بچووک به کراوه یی مایه وه. که کاره که ی ته واو بوو، فهرمووی
له پیغمبره ی خوا کرد که ته شریف به ینیت ته ژووره وه.

پیغمبر ﷺ سه ری مویاره کی خسته سه ر پانی حه زره تی
نه بویه کر و نووست. له و کاته شدا حه زره تی نه بویه کر به پاژنه پیی نهو

كونه‌ی گرتبوو كه به پرنه‌كراوه‌یی مابووه‌وه. زۆری نه‌خایاند هه‌ستی به
 نازاریکی زۆر كرد له پاژنه پێیدا. مه‌گه‌ر مار پتو‌ه‌ی دابوو! جا وه‌ره
 ب‌پ‌روانه نه‌و خۆشه‌ویستی و قوربانیدانه! بۆ نه‌وه‌ی پێغه‌مبه‌ری خوا ﷺ
 خه‌به‌ری نه‌ییت‌ه‌وه، هه‌ول‌ی ده‌دا نازاره‌كه‌ی بشاریت‌ه‌وه. به‌لام هێنده
 نازاری پێگه‌یشتبوو، نه‌یده‌توانی پێگه له‌و دلتۆپه‌ ناره‌قانه بگ‌ریت كه له
 نیوچاوانی ده‌چۆرا. هه‌ندێك له‌و دلتۆپانه كه‌وتنه سه‌ر پ‌روومه‌تی
 پێغه‌مبه‌ری خوا ﷺ. بۆیه پێغه‌مبه‌ر ﷺ چاوی كرده‌وه و، پرسى:

- نه‌ی نه‌بویه‌كر، چى بووه؟

- پێغه‌مبه‌ری خوا، مار قاچمى گه‌ست. به‌لام گرنگ نییه.

ئینجا پێغه‌مبه‌رمان ﷺ لێكى موباره‌كى دا له‌و شوێنه‌ی ماره‌كه
 گه‌ستبووی، راسته‌وخۆ نازاره‌كه‌ی نه‌ما. به‌عجۆره نه‌و دوو دۆسته نازیزه
 له‌و نه‌شكه‌وته ته‌نگه‌دا له‌ چاوه‌پوانیدا مانه‌وه.

کۆتر و جالجالۆکه

له بیابانه کهدا کۆمه لێک له بیباوه ران به رق و توور په ییهوه بهدوای پیغه مبهه و ههزیهتی نه بویه کردا ده گه ران. له پیشهوه "جی پی هه لگه که" ده رۆیشت، رینگه که ی پيشانده دان. جی پیکان ورده ورده تا دامینی چیا ی شهو به رده وام بوو. نه بوجه هه له نه سه په که ی دابهزی و رۆیشته لای جی پی هه لگه وه که و، وتی:

- دلنیا یه که شهوان لیره ن؟

جی پی هه لگه که به ته مه ن و خاوه ن شه زموون بوو، بۆیه به له خۆ رازی بوونی که وه وه لای دایه وه:

- دلنیا م، شه وه تا جی پیکان تا تیره دین و دواتر نامینن.

"سوراقه" که له دواوه به سواری تهسپهکډهوه بوو، چاویکی
برپه لیژایی چپاکه و به دواشیدا تهماشایه کی بیابانه بی ښهکډی کرد
و، وتی:

- کهواته با بگړین!

له راستیشدا جی پیکان تا دامینی چپاکه هاتبوون و دواتر
نهمابوون. بیباوه پان هیډی هیډی له نهشکهوته که نژیک دهبوونهوه.
کاتیک هزره تی نه بویه کر نژیک بوونهوه ی موشریکه کانی بینی، شله ژا و
کهوته دلپراوکی. کاتیک سهرداري مرؤفایه تی ﷺ هزره تی
نه بویه کړی بهو حالهوه بینی، دلای دایهوه و، پی فهرموو:

- دلگران مهبه! خوی گه وره مان له گه لډایه.

له ولاشهوه، بیباوه پان تا ده هات نژیکتر دهبوونهوه.

"جی پی هه لگړه وه که" به دهستی ناماژهی بو نهشکهوته که کرد
و، وتی:

- نه وه تا شوینه واریک له سهر نهو بهرده هه یه. سویند بیت
نه پړیشتونه ته نه ولاتره وه.

بیباوه پان له سهر تهسپه کانیان دابه زین و شمپیره کانیان گرت
به دهستیانه وه. بو دلنیا بوون له جی پی هه لگړه که یان پرسپه وه:

- تا نیستا هه له ت نه کردووه، وانییه؟!

جی پی هه لگړه به ته مه نه که زور دلنیا بوو، بویه وتی:

- به دلتیاییه وه هه لّم نه کردووه.

یه کێکیان له نه شکموته که نزیک بوویه وه. سهیریکی نهو ناوه ی کرد
و گه پرایه وه لایان. نه بوجه هل وتی:

- چی بوو؟ بۆچی سەیری ناو ئەشکەوتە کەت نەکرد؟!
به چاویکی گوماناویسەوه سەیریکی جی پێ هەلگرە کە ی کرد و،
وتی:

- پێویست به سەیرکردن ناکات. هەرگیز پێی تێناچیت لەوی بن!
ئەبوجهەل توورە بوو و، وتی:
- لەبەر چی؟

- چونکە جالجالۆکە دەرگای ئەشکەوتە کە ی تەنیوه.
لەگەڵ بیستنی ئەم قسە یەدا، ئەبوجهەل و ئەوانە ی چواردەوری
چوونە بەردەم ئەشکەوتە کە. یەکیک لە پێشاندەرە لاوەکان وتی:
- ئەوە تا کۆتر نیکیش هێلانە ی کردووه! ئەگەر یەکیک لە ژوورەوه
بوایه، ئەوا بێنگومان ئەو کۆترە لیژە نەدەبوو.

ئەبوجهەل گەری دەکردهوه. به توورە یسەوه پوانییە جی پێ هەلگرە
بەسالاچووه کە و تێر سەرژەنشتی کرد. لەو کاتەدا یەکیکیان کە دەستی
نابوو به بەردی ئەوشکەوتە کەوه، وتی:

- با پرۆینە ناو ئەشکەوتە کەوه و سەیریکی بکەین.
نومە ییە به توندی قۆلی گرت و رایکیشا و کەوتە قسە پێوتنی:
- ئەوی تۆ هیچ مێشکت هەیه؟ سەیریکی ئەو داوی جالجالۆکە یە
بکە. ئەو داوه پێش ئەوه ی موحەمەد لەدایک ییت تەنراوه.
نومە ییە ئەمە ی وت و کەوتە دابەزین لە شاخە کە.

له کاتیکدا که دههاتنه خوارهوه، یه کینکیان وتی:

- ئەگەر تۆزێک پەلە بکەین لەوانە یە لەسەر بیرەکان بیانگرینهوه.

بەم قسە یە ئاماژە ی بۆ ئەوه دەکرد که پێویستە لە شوێنێکی تر به
دوایاندا بگهڕێن. ئەبوجهل به شپزهیی له دوایانهوه بوو. ئەوه ی
به دوایدا دهگهڕان، نه یانندۆزییهوه، بۆیه سواری ئەسپهکانیان بوون و
دورکهوتنهوه. لەم نێوهندهدا حەزرتی ئەبویه کر تا بڵێی له ترس و
دلەراوکییدا بوو. چونکه کاتیک تۆزی سەری بهرزکردهوه، قاجی
بیباوه پانی لێوه دیاربوو، بۆیه وتی:

- ئە ی پێغمه مبهری خوا ئەگەر یه کینکیان بنوشتیتهوه و سهیریکی
نەشکهوته که بکات، ئەوا یه کسەر ده مانبینیت.

پێغمه مبهری خواش ﷺ دلنهوایی حەزرتی ئەبویه کری کرد و،
وتی:

- نارام به ئەبویه کر! پات چۆنه بهرامبهردوو کهس که سێهه میان
پهروه رده گاری مهزن بیت.

کاتیک موشریکهکان سواری ئەسپهکانیان بوون و دوورکهوتنهوه،
جالجالتۆکه که هەر بهردهوام بوو له تهنینی داوه که ی. کۆتره کهش لهسەر
هیلهکهکانی نیشتهبوو بۆ ئەوه ی هه لیا نیه ییت. پهروه رده گاری میهره بان
به هۆی کۆتریك و داوی جالجالتۆکه یه کهوه، پێغمه مبهری نازیزمان و
حەزرتی ئەبویه کری پاراست.

له مه دینه

ئەوانەى له بهیانیهوه چاوه پتیی ئەوانیان دەکرد که میوانه کانیان له بیابانه کهوه ده رکهون، ماندوو بووبوون. پلهی گهرماش زۆر بهرز بووبوهوه. بۆیه خه لکه که ژیر دارخورماکانیان جیهیشتبوو و گهراپوونهوه ماله کانیان. ئەوانهشی چاودیژی دهروازه کهیان دهکرد، به نیاز بوون دهست ههلبگرن و برۆن. ئا له م کاتانه دا بوو که له پر یه کێک هاواری کرد:

- ئەوانهتان به رهو ئیره دین!

له دوورهوه له ناو تراویلکهی بیابانه کهدا چهند کهسیکی جل سپی ده رکهوتن. ههر که نهم ههواله بلاو بووهوه، وهك جهژنی لیها ت و خه لکی مه دینه بێ گویدانه تیشکی به هیزی خۆر، پڕیشتنه دهروهوه بۆ پیشوازیی پیغه مبه ر ﷺ. ئەوانهى که ده پڕیشتن بۆ به خیرهاتنی

پيښه مېر ﷺ، له ژير دارخورمايه كدا كه لهوئ ئيسراحتي ده كړد، پي شاد ده بوون.

خه لكه كه دليان زور خوش بوو بهوې كه چاويان بهو ميوانه پيرزه يان ده كهوت. ناخر چندين پرژه چاوهرپي هاتني ده كهن. پاشان پيښه مېر ﷺ له گونديكي نزيك مه دينه كه ناوي "قويا" بوو لايدا. لهوئ مزگه وتيكي دروستكرا. پيښه مېر ﷺ نزيكه ي ده پرژ لهوئ مايه وه و دواتر بهرو مه دينه ته شريفى برد. كه ميوانه پيرزه كه گه يشته مه دينه، خه لكه كه له خوشيدا نه يانده زاني چي بكهن. پياو و ژن و مندل پرؤشيتبوونه سهر سهر ياني ماله كانيان و ، ده يانوت:

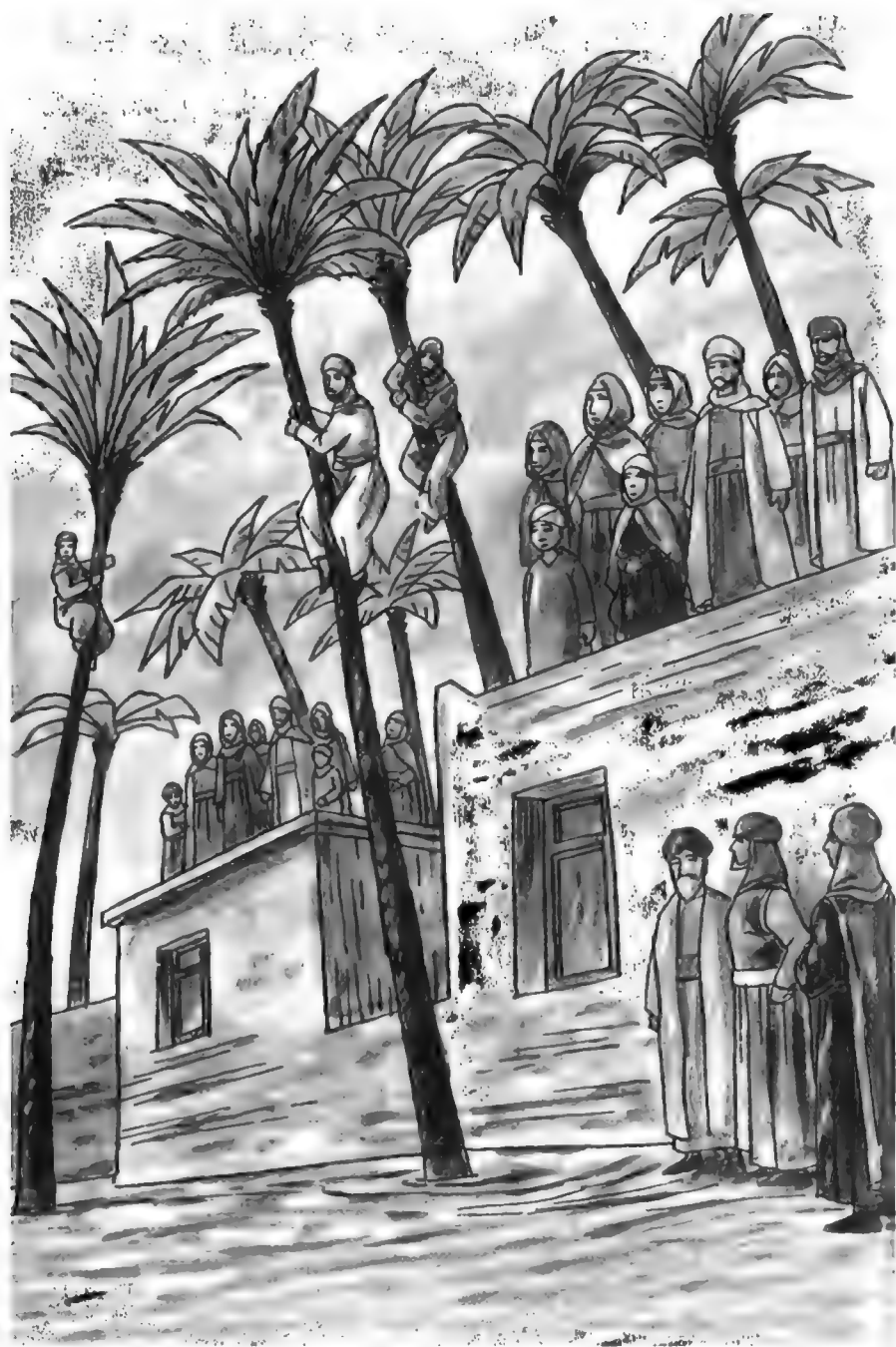
- نهى موحه ممد... نهى پيښه مېرى خوا!

هه نديكيان به دهف ليډانه وه خوشي خويان دهرده بري و سروودى شاديان ده چري:

- مانگي تابان لييمان هه لهاه له گردى "وه داع" وه، سوپاس كړدى خواي گه وړه واجب بوو له سهرمان.

پيښه مېر ﷺ به سهر وشتره كه يه وه به ناو نهو ديمنه جوانانه دا ده پرؤشت. له ناو خه لكه كه دا يه كيكي له وشتره كه نزيك بووه وه و به خواست يكي زوره وه تكاي له نازيزي دلا ن ﷺ كړد، بيته ميوانيان:

- نهى پيښه مېرى خوا! بهر موون بو مالى نيته.

زۆر كەس ھەبوون كە دەيانويست ميوانداریی پیغەمبەر ﷺ
بکەن. سەرورەیشمان ﷺ نەیدەویست دلی کەسیان بشکینیت. جلەوی
وشتەرەکی کە ناوی "قەسوە" بوو بەردا و، فەرمووی:

- پتی وشتەرە کە چۆل بکەن، چونکە فەرمانی پێدراوە لە کویدا
چۆک بدات.

خەلکە کە پۆیشتە داوێوە و پێگایان بۆ وشتەرە کە کردەوێ.
وشتەرە کەش بە ھیواشی کەوتە پتی. ھەموویان بە پەرۆشییەوێ دواي
وشتەرە کە کەوتبوون. قەسوە پۆیشتە شوینیک و چۆکی دادا و کەوتە
دەنگ دەرکردن.

پیغەمبەر ﷺ لەسەر وشتەرە کە دابەزی و، فەرمووی:

- بە پشتیوانی خوا ئێرە شوینمانە.

کات درەنگ بووبوو، دنیاخ خەریک بوو تاریک دەبوو.
مەدینەییەکانیش لەلای پیغەمبەر ی ئازیز دوور نەدە کەوتنەوێ،
دەیانويست بێبەنە مالی خویان و میوانداری بکەن.

پیغەمبەر ﷺ بە خەلکە کە چواردەوری راگەیاندا کە ئەم شەو
لەلای کۆرەکانی نەججار، کە لە خالەکانی عەبدولموتەلین، دەمیڤیتەوێ.
دواتر پرسى:

- نزیکترین خانوی خزمە کافمان ھى کێیە؟

ئەبوتەیبی ئەنصاری وتی :

- مالى ئىمىيە ئەي پىغەمبەرى خوا. مۆلەتم بىدەن با
شتومەكەكانى سىر وىترەكەتان بۆ ھەلبىگرم.

بەلام ئەوانەي لەوى بون دەيانويست پىغەمبەرى خودا پازى نەبىت
بەوہ. بەلام پىغەمبەرى نازدار ﷺ ئەمەي بۆ پرونگردنەوہ و،
فەرموى:

- پىا ولاخ وىترەكەكانى دەمىنىتەوہ.

ئىتر بەمجۆرە يەكلایى بووہوہ كە پىغەمبەر ﷺ لای كى
دەمىنىتەوہ...

پىغەمبەر ﷺ لەناو ھەموو خۆشەويستەكانىدا تەشرىفى بىردە
مالى ئەبوئەيوبى ئەنصارى.

کاروانه بازرگانییه که

سالی دووهه می کوچی بوو. بیباوه پانی مدکه کاروانیکی
بازرگانی هزار و شتریان ناماده کردبوو. له ریگی نهم کاروانه وه
که لویه له گانیان ده برده شام و له وی دهیان فروشت. بهو پاره یهش که
قازانجیان ده کرد، سوپایه کی گه وره یان لی پیک ده هیئا بو له ناو بردنی

موسولمانه كان. مەبەستى سەرەكى كاروانەكە ئەمە بوو. تەنەت چل پاسەوانىشىيان نامادە كىردىبو بۆ پارىژگارى كىردن لە كاروانەكە. زۆرىە شتومەكى كاروانەكە ھى ئەو موسولمانانە بوو كە كۆچيان كىردىبو بۆ مەدىنە.

لەپاش تەواو بوونى بازىرگانییەكەيان، كاروانەكە بە سەرۆكایەتى ئەبوسوفیان لە شامەو گەراپەو. پىغەمبەر ﷺ لە مەبەست و نیازى بىباوەپان ئاگادار بوو. لە پاش ئەم ھەوالە، موسولمانەكانىش سوپایەكیان نامادە كىرد. لە "بەدر" بە كاروانەكە دەگەشتن. جا خۆ ئامانج ئەو بوو كە پارەى شتومەكەكانى خۆيان لە بىباوەپان وەرگىرنەو. لە يەكێك لە پۆژە گەرمەكانى مانگى ھاویندا كەوتنەپى. ئەمە جگە لەوێ كە مانگى پەمەزان بوو و ھاوئە بەپىزەكان بەپۆژوو بوون. جا لەبەر ئەوێ كە لە جەنگدا بوون، سەرورمان ﷺ پۆژوو كەبى شكاند و فەرمانى دا كە ھەمووان پۆژوو كەيان بشكىنن.

لە رىگادا موسولمانەكان بە نۆرە سواری وشتەكان دەبوون. ناخى ژمارەى وشتەكانیان كەم بوو. كاتێك نۆرەى پىغەمبەرى خوا تەواو بوو، لە وشتەكە ھاتە خوارەو. ھاوئەكەى دلى ئاسوودە نەدەبوو كە پىغەمبەر ﷺ بە پى بىروات، بۆیە وتى:

- ئەى پىغەمبەرى خوا! جەنابتان بفرمون سوار بن، ئىمە بە پى دەپۆین.

پىغەمبەر ﷺ بەمە رازى نەبوو، بۆیە فرموى:

- ئىتوھ لە من بەھىژتر نىن تاكو به پى برۆن، ئەمە جگە لەوھى كە
لە وەرگرتنى پاداشتیشدا، لە من موحتاجتر نىن.

بەمجۆرە، پىشەوای مەژواھى ھەر وەكو موسولمانەكانى تر بەپى
دەستى كرد بە پۆشتن. پىش ئەوھى سوپای موسولمانان بگاتە بىرەكانى
بەدر، ئەبوسوفيان بە ھەوالەكەى زانیبوو. بۆیە خێرا ئاراستەى
كاروانەكەى بەرەو دەریای سوور گۆڤى، بەبى ئەوھى بەلای بەدردا بپرات
گەیشتەوھە مەككە. ئەو ھەوالدەرەى كە ئەبوسوفيان ئاردبووى بۆ
مەككە، بە ھات و ھاوارەوھە خۆى كرد بە مەككەدا و، ھاواری دەكرد:

- خەلكى مەككە! ئەى ھۆزى قورەیش! موسولمانەكان ھىرشیان
كردە سەر كاروانە بازرگانىیەكەتان. ھەر ئىستا فرىا كەون.

لەبەرەمبەر ئەمەدا بىباوەرەن بە نزیكەى ھەزار سەربازەوھە كەوتنە
پى. بىباوەرەن دواتر زانیان كە كاروانەكە پزگارى بوو. بەلام ئەبوجەھل
نەپھىشت كەس بگەرێتەوھە.

پىغەمبەر ﷺ بە نیازى پزگرتن لە كاروانەكە سوپای نامادە
كردبوو. نەیدەویست بچەنگى. بەلام وا ئىستا بىباوەرەن سوپایەكى
گەورەیان نامادە كردووھە و ھىرشیان بۆ دەھینن. پىغەمبەر ﷺ لەگەڵ
ھاوھالەكانیدا كۆبووھە. راویژى ئەوھى پىكردن كە لەگەڵ بىباوەرەندا
بچەنگن یان دواى كاروانەكە بكەون. بەلام لە كۆتاییدا بپاری راویژەكە
ئەوھە بوو كە بچەنگن.

چهند کهس

برپاری نهوه درابوو که پروبه پرووی بیباوه پان بښه وه و له گه لاند
بجنگن. سوپای موسولمانان شوی ههینی گه یشته نزیك به در.
کافره کانیش که له مه که وه هاتبون، له نزیك به در مؤلیان دابوو.
پیغه مبهري ﷺ دهویست ژماره ی بیباوه پان بزانیټ. له بهر نهوه
حه زه تی عه لی ناره نزیکی بیی ناوه که وه. ئیتر نهوانیش به کیکیان
لهو بیباوه پانه گرت که هاتبوه سه ر بیره که و هینایان بۆلای
پیغه مبهري خوا ﷺ. پیغه مبهري فرموی:

- ده باره ی قوره ی شیه کان زانیاریم بدهری.

- سویند بیټ له دوورترین و بهرترین شوی نه و گرده لمیه وهن
که ده بیینیت.

پیغمبەر خوا ﷺ:

- ژماره‌یان چەندە؟

- زۆر زۆرن!

پیغمبەر ﷺ فەرمووی:

- بە نزیکەیی ژماره‌یان چەند دەبێت؟

- نازانم!

لە بەرامبەر ئەمەدا پیغمبەر ﷺ فەرمووی:

- پۆژانە چەند و شتر سەردەبەرن؟

کابرا تۆزێک بیرى کردەو، ئینجا وتی:

- پۆزێک نۆ دانە سەردەبەرن و پۆزێکیشت دە.

بە گوێرەى ئەو زانیاریانە پیغمبەرى خوا ﷺ فەرمووی:

- ئەوان نزیکەى "نۆ سەد و پەنجا" بۆ "هەزار" کەس دەبن.

بەمجۆرە پیغمبەر ﷺ ژمارەى بیاباوهرانى زانى. زانینى ژمارەى

سوپای دوژمن بۆ ئەو پۆژە زۆر گرنگ بوو. بە گوێرەى ئەو زانیاریە
جاریکی تر چاویان خشاندهوه بە نامادەکارییه‌کاندا.

پیغمبەر ﷺ خۆی و هاوڕێکانى له‌گەڵ سوپاکەدا بەرەو بیرى

ئاوه‌کان هاتن. بەجیا جه‌وزێکیان بۆ ئاوى خواردنەوه‌ى خۆیان دروست
کرد. بیرەکانى تریشیان پڕ کردەو، بۆ ئەوه‌ى بیاباوهران ئاویان دەست

نه كه ویت. پیغهمبهر ﷺ سوپاكه‌ی ئاماده كرد بۆ جهنگ. یه كه به
یه كه‌ی ریزی جهنگاوه‌ره‌كانی پشكنی. دواتر به سوپاكه‌ی راگه‌یاند:

- ریزه‌كانتان به‌جی مه‌هیلن و له شوینی خۆتاندا بیهینهوه. هه‌تا
من فەرمانتان پێ نه‌كه‌م، ده‌ست مه‌كه‌ن به‌ جهنگ. له تیره‌كانتاندا
زیاده‌ره‌وی مه‌كه‌ن، تاكو دوژمن نزیك نه‌بیته‌وه تیر مه‌هاوێژن. دوا‌جار
كه له‌گه‌ڵ دوژمن ڤووبه‌ڤوو بوونه‌وه، شمشیره‌كانتان به‌كار به‌یئن.

سوپای دوژمنیش ئاماده‌كارییه‌كانیان ته‌واو كرد و هاتن. یه‌كه‌جار
یه‌كه‌ یه‌كه‌ شه‌ریان‌كرد. لهم شه‌رانه‌دا هه‌زه‌تی هه‌مه‌زه‌ و هه‌زه‌تی عه‌لی
—خوا لی‌یان را‌زی بی‌ت— له‌ ماوه‌یه‌كی كه‌مدا به‌رامبه‌ره‌كه‌یان دا به‌
زه‌یدا. دواتر یارمه‌تی هه‌زه‌تی عوبه‌یده‌یان دا به‌لام هه‌زه‌تی عوبه‌یده
بریندار بوو، دواتریش به‌ هۆی برینه‌كه‌یه‌وه شه‌هید بوو. كاتی‌ك
بی‌باوه‌ران سه‌ربازه‌كانیان بی‌نی كه‌وته‌نه‌ سه‌ر زه‌وی، ترسیان لی‌نیشت و
ژاوه‌ژاو كه‌وته‌ نی‌و ریزه‌كانیانه‌وه. دواتر ده‌ستیان كرد به‌ هی‌رش كردن.
نی‌تر به‌م شی‌ویه‌ جهنگ به‌ ته‌واوی ده‌ستی پێ كرد.

له‌ پاش تی‌په‌رپوونی جهنگی‌كی خو‌یناوی و ترسناك، موسو‌ل‌مانه‌كان
سه‌ر‌كه‌وتن و ده‌ستیان به‌سه‌ر چه‌ندین دیل و ده‌ست‌كه‌وتی جهنگدا گرت.
له‌ناو دیله‌كاندا یه‌كێك له‌ مامه‌كانی پیغهمبهری‌شی تی‌دا بوو. بۆ ئه‌وه‌ی
را‌نه‌كه‌ن، دیله‌كان ده‌ستیان به‌ توندی به‌سه‌را‌بووه‌وه. ئه‌و شه‌وه پیغهمبهر
ﷺ به‌هۆی نر‌كه‌ و نا‌له‌ی یه‌كێكه‌وه به‌ نا‌گا هات و خه‌وی
لی‌نده‌كه‌وته‌وه. یه‌كێك له‌ هاوه‌له‌ به‌ری‌زه‌كان كه‌ ئه‌مه‌ی بی‌نی، لی‌ی
پرسی:

-ئەي پىغەمبەرى خوا ھۆي چىيە خەوتان لىناكەوئىت؟

- لەبەر نرکە و ئالەي عەبباسى مامم خەوم لىناكەوئىت.

كاتىك ھاوئەلەكان زانىيان پىغەمبەرى خودا ﷺ بەمە دلتەنگە و خەوي لىناكەوئىت، خىرا دەستى عەبباسى مامى پىغەمبەريان كردهوہ. پىغەمبەرى خوا كە زانى نرکە و ئالەكە نەماوہ، پرسى:

- بۆچى نرکە و ئالەي مامم نابىستم؟

ئەوانىش وەلاميان دايەوہ و وتيان كە دەستيان كردهوہتەوہ.

لە بەرامبەر ئەمەدا پىغەمبەرى خوا پىي فەرموون كە دەستى ھەموو دىلەكان بكەنەوہ.

ئىتر ئەو شەوہ دىلەكان پاش كەردنەوہي دەستيان بە ئاسودەيى سەريان نايەوہ. جا لەبەر ئەوہي تا ئەو كاتە دەريارەي دىلەكان وەحى بۆ پىغەمبەر ﷺ نەھاتبوو، بۆيە لەگەل ھاوئەلەكانيدا راويژى كرد.

بەريارى كۆيونەوہكە بەم جۆرە بوو: دىلە دەوئەمەندەكان لە بەرامبەر "فەيدىيە"دا ئازاد دەكران. ئەوانەش كە تواناي فەيدىيە دانيان نەبوو، بەلام خويندەوار بوون، دەبوايە لە بەرامبەر ئازاد كەردنياندا دە موسولمان فيرى خويندەوہ و نووسين بكەن. ئەو دىلانەش كە خويندەواريان نەبوو، لەگەل ئەوەشدا ھەزار بوون، پىغەمبەرى خوا ﷺ ئازادى كردن.

گردی تیرهاویژه کان

کافرانی مه که دهیانویست تۆلهی شکستی جهنگی به در بکه نه وه
و بینه رینگر له بهردهم بلاو بوونه وهی ناینی ئیسلامدا. له بهر نه وه،
سوپایه کی سی هزار که سییان کۆ کرده وه. بی نه وهی کات به فیرو بهن
که وتنه پئی.

له م نیوه نه شدا پیغه مبه ر ﷺ سوپایه کی هزار جهنگا وهی بو
به ره نگار بوونه وه یان ناماده کرد. به لām شوینی جهنگه که تا نه و کاته
یه کلایی نه بو بو وه وه.

هاوه له لاوه کان له گهل نه وه دا بوون که له ده ره وهی شار به رامبه ر
دوژمن بوه ستنه وه. به لām هاوه له به نه زموون و دنیا دیده کان له گهل

ئەو ھەدا بون كە پىيۋىستە لەناو شاردە بىننەو. بەلەي ئەوانەو ھە شەرى بەرگىر كەردن ئەنجامىكى باشى دەبوو بۇ موسولمانان.

ئەوانەي دەيانوت با بەرگىر كەردن لە دەرەو ھى شار بىت، زۆرىنە بون. بۆيە پىغەمبەر ﷺ بۆچوونى زۆرىنەي پەسەند كەرد. ھەمويان بەيەكەو بەرىكەوتن و تا نزيك چىاي ئوحد رۆيشتن. لەویدا ھەردو سۇپاكە رووبەرووي يەكترى بوونەو.

موشرىكەكان زۆر باو ەپيان بەخۇيان ھەبوو، چونكە ژمارەيان تا بلىيت زۆر بوو. تەنانەت شتومەكى رابواردنى پاش بىردنەو ھى جەنگەكەشيان لەگەل خۇياندا ھىتابوو.

پىغەمبەر ﷺ سۇپاكەي بە جوانترىن شىو ەپك خست. باشتىن پەنجا سەربازى جيا كەردەو و كەردنى بە تىمى تىر ھاوژەكان. "عەبدوللاي كورى جوبەير" ىشى كەردە سەركەردەيان. بىرارىدا ئەوان بىئىرتە سەر تەپۆلكەي "عەينەين". بەمچۆرە دىوى پشتەو و بەرەي چەپى سۇپاكەيان دەپاراست. لەلەي دەستە راستىشەو تەپۆلكە ھەبوو. پىغەمبەر ﷺ ھەزەرەتى عەبدوللاي بانگ كەردە لاي خۆي و، پى فرموو:

- بە تىرەكانتان ئىمە بپارىژن. نەھىلن سوارچاكەكانى دوژمن لىمان نزيك بىنەو. ئاگاتان لىبىت لە دواو ھە لىمان نەدەن. ئەگەر ئىمە سەركەوين، ياخود سەرنەكەوين، ئىو لە شوىنى خۇتان نەجولتىن. ئاگادار بن دوژمن لەلەي ئىو ھە لىمان نەدات!

عه‌بدوللای کورپی جوبه‌یر سه‌ربازیکی به‌ئه‌زمون بوو. به‌شداری
 جه‌نگی به‌دریشی کردبوو. دواتر پیغه‌مبه‌ر ﷺ رۆیشته به‌رده‌م تیمی
 تیرهاویژه‌کان و ته‌ماشای یه‌که به‌یه‌که‌یانی کرد. دواتر به‌ده‌نگیک که
 هه‌موویان گوییان لی‌بوو نامۆژگاری کردن:

- پشته‌وه‌مان باش بیاریزن. ته‌نانه‌ت ئه‌گه‌ر مردنی ئیمه‌شتان بینی
 شوینه‌کانتان چۆل مه‌که‌ن و مه‌یه‌ن بۆ یارمه‌تیمان. خۆ ئه‌گه‌ر ئیمه‌شتان
 بینی ده‌ستکه‌وتی جه‌نگ کۆده‌که‌ینه‌وه، ئه‌وا هه‌ر مه‌یه‌ن بۆلامان.
 ته‌نانه‌ت ئه‌گه‌ر بینیشتان وا دوژمنمان له‌ناو برد و تی‌کمان شکاندن،
 تا‌کو خۆمان هه‌والتان بۆ نه‌ییرین، مه‌یه‌نه‌ خواره‌وه و شوینه‌کانتان
 به‌جیمه‌هیتلن.

له‌ فه‌رمانه‌که تی‌گه‌یشتن. تیمی تیرهاویژه‌کان به‌ وره‌یه‌کی به‌رزوه‌وه
 که‌وتنه‌ ری. له‌ ماوه‌یه‌کی که‌مدا گردی عه‌ینه‌ینیان کرده سه‌نگه‌ری
 خۆیان.

جه‌نگ ده‌ستی پیکرد. هه‌ر له‌سه‌ره‌تای جه‌نگه‌که‌وه ده‌رکه‌وت
 پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ چ نه‌خشه‌یه‌کی گورزوه‌شی‌نی کی‌شاوه. سه‌رکرده‌ی
 به‌ناوبانگ خالیدی کورپی وه‌لید، به‌ خۆی و سه‌ربازه‌کانیه‌وه له‌ بالی
 چه‌پی موسولمانه‌کانه‌وه هیرشیان ده‌کرد. به‌لام نه‌یتوانی بگاته شوینی
 مه‌به‌ست، چونکه تیرهاویژه‌کانی سه‌ر گرده‌که زۆر لی‌زانانه تیریان
 ده‌هاویشت. له‌ شوینی خۆیانه‌وه تیریان ده‌گرته دوژمن و وه‌ک چۆله‌که
 راویان ده‌کردن.

خالید ناچار بوو بگه‌رپټه‌وه دواوه. له‌م کاته‌دا سوپای موسولمانان
گورزیکی باشیان له سوپای بی‌باوه‌ران وه‌شاند. خالید له‌به‌رده‌م هم
دیه‌نه‌دا خوی پټنه‌ده‌گیرا، خه‌ریک بوو دل‌ی شه‌قی ده‌برد.

سواریه‌کانی سهرله‌نوی کۆکرده‌وه و هه‌لمه‌تیکی نوییان برد، به‌لام
نه‌نجام وه‌ك خوی مایه‌وه. عه‌بدو‌ل‌لا و هاوه‌له‌کانی به‌ریه‌ستیکی سه‌خت
بوون، نه‌ستمم بوو ببه‌زین‌رین.

بی‌باوه‌ران ده‌ستیان کرد به هه‌لاتن. هه‌رکه‌سه‌و له خه‌می
پزگارکردنی گیانی خۆیدا بوو. که خالید نه‌مه‌ی بی‌نی، جاریکی تر
به‌ختی خوی تا‌قی کرده‌وه. هه‌موو به‌یه‌که‌وه هیرشیکی تریان کرده‌وه.
به‌لام دووباره به‌ر له‌وه‌ی ده‌ستیان بگاته سوپای ئیسلام، ناچاربوون
پاشه‌کشه بکه‌ن. گردی تیره‌هاویژه‌کان له بری تیر، مه‌رگی ده‌باراند
به‌سه‌ریاندا. به‌لام خالید وازی نه‌ده‌هینا. بۆیه له‌گه‌ل سه‌ربازه‌کانیدا
که‌وتنه چاوه‌روانی قۆستنه‌وه‌ی هه‌لیک.

ئیتیر له‌ناو مه‌یدانی جه‌نگه‌که‌دا دوژمن نه‌ما‌بوو. هه‌موویان به‌ره‌و
مه‌که‌که هه‌ل‌ده‌هاتن. نه‌وه‌نده ترسا‌بوون، ته‌نانه‌ت نه‌یان‌ده‌وی‌را بیر له
هه‌ل‌گرتنه‌وه‌ی ئالا‌کانیشیان بکه‌نه‌وه. موسولمانه‌کان سوپای دوژمنیان
په‌رت‌ه‌وازه کرد‌بوو. ته‌نانه‌ت هه‌ندیک له مواهیده موسولمانه‌کان
ده‌ستیان کرد‌بوو به کۆکردنه‌وه‌ی ده‌ستکه‌وتی جه‌نگ. یه‌ک‌یک له
تیره‌هاویژه‌کان که نه‌مه‌ی بی‌نی، به دل‌خۆشییه‌وه هاواری کرد:

- ئیمه برده‌مانه‌وه. جه‌نگ ته‌واو بوو، برا‌کاغان ده‌سکه‌وت کۆ
ده‌که‌نه‌وه. ده‌ی با ئیمه‌ش برۆین.

عەبدوڵلا ڕاچڵەکی و بە گومانەوه تەماشایەکی ئەو لایەیی کرد کە
خالید خۆی تیا دا مەڵاس دا بوو. خالید و سەربازەکانی هێشتا لەوێ
ما بوون. عەبدوڵلا خێرا بە هاوڕێکانی وت:

- ئاگادار بن، شتی وا نەکەن! لە شوێنی خۆتان نەجولێن، ئەو
گوێتان لە فەرمانەکی پیغەمبەری خوا نەبوو؟

بەلام جەنگاوەرەکان لەتاو خۆشی سەرکەوتن، وەک بۆلێنی ئاگیان لە
خۆیان نەما بوو. بە ڕاکردنەوه لە دامیێنی گەردەکەوه هاتنە خوارەوه.
عەبدوڵلا هەر هاواری لێدەکردن و، دەیوت:

- مەرۆن! شوێنەکانتان جێمەهێلن، هێشتا جەنگ تەواو نەبوو!

ئەوانەو کە دابەزیبوونە خوارەوه، هەر گوێشیان لەو قسانە نەبوو.
جگە لە چوار پێنج تیرهاویژ، کەس لەسەر گەردەکە نەما بوو. خالید
بەمەوێ زانی و ئەم هەلەوێ قۆستەوه. چەند وەخت بوو چاوەڕێی ئەم
ساتەوێ دەکرد! نێستە کاتی هاتبوو. بۆیە ڕووی کردە سەربازەکانی و،
هاواری کرد:

- هێرش!

لەیهێک کاتدا هەموویان وەک تیر دەڕپەڕین. لە ماوەیەکی کەمدا
خۆیان گەیانده گەردی تیرهاویژەکان، ئەو چەند هاوێڵە بەرپێژەیان شەهید
کرد کە لەسەر گەردەکە ما بوون. دواتر هێرشیان کردە سەر سوپای
ئێسلام. موسوڵمانەکان کە خەریکی ڕاونانی جەنگاوەرەکانی دوژمن
بوون، کاتیێک لە پشتهوه گوێیان لە هات و هاواری دوژمن بوو، لە
شوێنی خۆیان وەستان و جوولەیان لێبڕا.

خالید و سەربازەکانی خۆیان کرد بە ناو سوپای نیسلا مەدا. ئەو تیرهاوێژانەی کە خەریکی دەستکەوت کۆکردنەووە بوون، سەریان سوورما بوو. ئەو هاوار ئێمە خەریکی چین؟! لەو کاتەدا تیگەشتن کە چ هەڵەیه کی گەورەیان کردووە. بەلام تازە کار لە کار ترازای بوو. ئەو بیباوەرانی لە ترسا رایان دەکرد، هەرکە هەستیان بە هێرشەکی خالید کرد، گەڕانەووە. یەکیکیان ئەو ئالایە هەلگرتەووە کە کەوتبووە سەر زەویی و دووبارە دەستیان کردەووە بە شەڕکردن.

موسولمانەکان کەوتبوونە نێوان دوو ئاگرەووە. خێرا لە چواردەوری پیغەمبەری خوا ﷺ کۆبوونەووە. پیغەمبەریان بە گیانی خۆیان دەپاراست. بە بەردێک ددانی پێرۆزی پیغەمبەرمان شکا. کە هاوێژەکانی ئەمەیان بینی، بە چواردەوری پیغەمبەردا پێز بوون و بە جەستەیی خۆیان دیواریکیان بە دەوریدا دروست کرد و پاراستیان. هەفتا هاوێژی پیغەمبەر لەم جەنگەدا شەهید بوون. مامە نازیزەکی پیغەمبەری خوا "حەزرەتی حەمزە" ش بەکێک بوو لەو شەهیدانە.

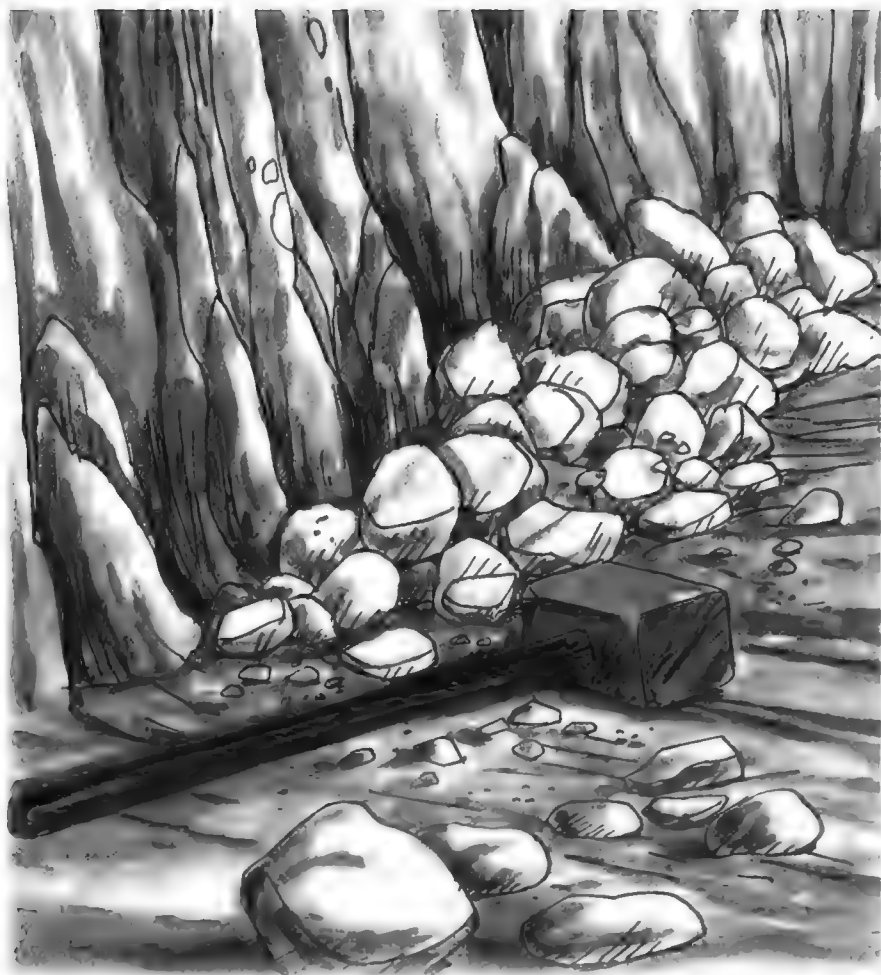
موسولمانەکان پەنایان بۆ گردێک برد و کافرەکانیش لەوە زیاتر لییان نزیک نەبوونەووە. دەترسان لەوێ ئەو سەرکەوتنە کە بە دەستیان هێناو، بە دۆران بشکێتەووە بە سەریاندا. بیباوەرانی بە دلخۆشییەووە بەرەو مەککە دەگەڕانەووە. لە کاتی کەدا کە خەریک بوو بیدۆڕێتن، بەلام لە سایەیی خالیددا سەرکەوتن. هەر بۆیە لە خۆشی ئەویدا، دەیانخواردەووە و رایان دەبوارد. هەواڵدەرێک بە هەناسە برکێتووە بەرەو لای ئەبوسوفیان و گەورە پیاوێکی تر پرایکرد و، وتی:

- گهرههه! موسولمانهكان خۆيان كۆكردوههتهوه و بهو سهربازانهى كه له لاي راستهوه ماويانه، هيرش دهكه نه سه زمان. وا دياره ده يانه ويت پيش نهوهى بگهينهوه مهكهه، مانگرن و له ناومان بهرن.

نه بوسوفيان به سه ساميههوه سهيرى ههوالدهرهكهى ده كرد. چونكه نهوهى كه ههوالدهرهكه ده يوت، شتيكى باوهريينه كراو بوو. ئاخىر چۆن دهكریت موسولمانهكان خۆيان كۆكردبیتتهوه و ئامادهى هيرش بن؟ كه زانيان ههوالهكه راسته، بيباوههوان ترس كهوته دليانهوه. نه بوسوفيان به دهنگيكي گوماناويههوه وتی:

- جاريك سهركهوتين به سهه موسولمانهكاندا، بهلام ئايا دهتوانين بيكهين به دوو جار؟! نهوهيان نازانم. باشتري شت نهوهيه ئيمه خيرا بههوه مهكهه بگهريينهوه. نهگه نا، نهو سهركهوتنهى به دهستمان هيناهه، ناچار دهبين بيدهينهوه پييان.

ههه واشيان كرد. له زووترين كاتدا خۆيان ئاماده كرد و خۆيان گهياندهوه مهكهه. بههچۆه دووباره موسولمانهكان بوون به لايهني براوه.

تاشه بهردهگه

له جەرگهی تاریکیدا سوارێک بهبی وهستان غاری به نەسپهگهی ده‌دا. بهبی وچان خۆی گه‌یانده مه‌دینه. کاتی‌ک گه‌یشته ناو کۆلانه‌کانی مه‌دینه، هه‌موو شتی‌ک ئاسایی ده‌بینرا. نه‌وانه‌ی بازرگانییان ده‌کرد له

بازارپوون، نهوانهشی کشتوکالییان ده کرد، له کیتلگه کانیاندا سەرگه رمی کارکردن بوون. ئهم ههوالدهره ی که له هۆزی "هوززه" وه هاتبوو، بێ راوهستان خۆی گه یانده خزمهتی پیغه مبهەر ﷺ و، وتی:

- قورپه ییشیه کانی مه که که له گه له یه هودییه کاندا یه کیان گرتوه و هیرش ده که نه سهر مه دینه.

ههواله که پروون و ناشکرا بوو. بیباوه ران سوپایه کی گه وره یان کۆکردبووه، هه موو هۆزه کانی چوارده وریشیان بانگکردبووه ریزه کانیانه وه، به نیازی نه وه بوون هیرش بکه نه سهر موسولمانه کان. شوینیان پیشانی ههوالده ره که دا تا بجه سیته وه. له و کاته دا پیغه مبهەر ﷺ هاوه له کانی له چوارده وری خۆی خر کرده وه و، راویژی پیکردن:

- بۆچوونی ئیوه چۆنه؟ ئایا له ده ره وه ی مه دینه له گه له بیباوه راندا بجه نگین یان له ناو مه دینه دا بمینینه وه و بهرگری بکه یین؟

دوای نه وه ی هه مووان رای خۆیان ده ربهری، "سه لمانی فارسی" بۆچوونی خۆی وت:

- ئه ی پیغه مبههری خوا! کاتیک ئیمه له ولاتی فارسه کان بووین، ههر کات ترسمان هه بویه له هیرشی دوژمن، به چوارده وری شاردا چال (خه نده ق) مان هه لده کهنده.

ئهم بۆچوونه، هم له لایه ن پیغه مبههره وه، هم له لایه ن هاوه له کانه وه په سه ند کرا. بۆیه ده سته بجی ده ستیان کرد به چال هه لکه ندن به چوارده وری مه دینه دا.

چال هه لکه ندنه که به بی راوه ستان به رده وام بوو. به لام تاشه به ردیکی ره قی گه وره له به رده م هاوه له کاندا بوو به پیگر.

هەرچییه کیان ده کرد، ئه و بهرده یان بۆ نه ده شکا. ناچار، هه والیاندا به پیتغه مبه ر ﷺ. سهروه رمان ﷺ له چادره کهیدا بوو. ته شریفی هینا بۆلای تاشه بهرده که. پیکه کهی گرت به دهستییه وه و له گه ل "بسم الله" دا، یه کهم زه بری پیا کیشا.

به م پیا کیشانه، سی یه کی بهرده کهی شکاند و، فه رمووی: "الله اکبر، کليله کانی شامم پیدرا. سویند به خوا ئیستا کۆشکه سووره کانیان ده بینم." پاشان دانه یه کی تری پیا کیشا و به شیکی تری تاشه بهرده کهی شکاند و، فه رمووی: "الله اکبر، کليله کانی فارسم پیبه خشرا. سویند به خوا ئیستا کۆشکه سپیه کانی مه دائین ده بینم." پاشان دوا گورزی لیدا و هه موو بهرده کهی پارچه پارچه کرد و، فه رمووی: "الله اکبر، کليله کانی یه مه نم پیبه خشرا. سویند به خوا ئیستا ده رواجه کانی سه نعا له بهر چاومن."

تاشه بهرده که پارچه پارچه بوو، چال هه لکه ندنه کهش زۆر به خیرایی بهرده وام بوو. له کۆتاییدا خنده ق لیدرا و موسولمانه کان به ناماده باشیه وه چاوه رپی کافره کانیان ده کرد.

کاتیک بیباوه ران گه یشتنه مه دینه و چاویان به چاله که کهوت، زۆر سه رسام بوون، چونکه ته نانه ت به هیترترین نه سپیش نهیده توانی به باز به پریتته وه نه و به ری چاله که. به مجۆره، شه ره که چهن دین رۆژی خایاند. به فه رمانی خوا ی گه و ره، به یانییه کیان ره شه با و زریانیک ی خۆلای هات و سوپای دوژمنی په رش و بلاوه پیکرد. سوپاکه په رته وازه بوو و ناچار بوون واز له شه رکردن به یستن و رابکه ن.

فهتحي مهككه

بیباهه پان پابهندی ریکه وتننامه کهی "خوده بییه" نه بوون، که له گهل موسولمانه کاندایه سته بوویان. تهنانهت دوو سالیس تینه په ریپوو که هیرشیان کرده سهر موسولمانه کان. ئیتر جام که پر بوو لیی ده پژی. ئیتر ده بوایه شاره جوانه کهی مه ککه له لایهن خاوه نه راسته قینه کانییه وه پزگار بکرایه. لهو چهند سالیی بهر قه رار بوونی ناشتیدا، نووری ئیسلام به زور شویندا بلا بوو بووه وه و ژمارهی موسولمانان بی شو مار زیادی کرد بوو.

ژمارهی جهنگاوه رانی سوپای ئیسلام خوی له ده هه زاردا ده بیینییه وه. ئهم جهنگاوه ره موسولمانانه ی که سهرتاپا قاره مانیتییان لیده باری، هاتبوونه نزیک مه ککه وه. شهویان لهوی به سهر ده برد.

به جۆش و خرۆشتەری كه سه كانی ناو سوپای ئیسلام،
 موهاجیره كان واتە "كۆچكه ره كان" بوون. وا ئیتر ئیستا ده گه پینه وه بۆ
 ئەو شوینهی كه چەندین سال له مه وهر به ناچاری دهركرابوون لی.
 له گه له ئەوه شدا به سه ره رزی و به و په ری به هیزیه وه ده گه پانه وه.

ئه بوسوفیان هه وائی هاتنی سوپا كه ی زانیبوو. یهك دوو كه سی
 له گه له خۆی برد و كه وته ری. پیغه مبه ری خوی دۆزیه وه و تكای
 ئەوه ی لیكره كه ببوو ری و چاویۆشی له پابردوی بكات. ئه بوسوفیان
 كه ئەو سوپا بی شوماره ی موسوڵمانانی بی، نه یده زانی چی بكات.
 نووری ئیسلام روون و ئاشكرا بوو. ئیتر شایه تومانی هیئا و موسوڵمان
 بوو.

له بهر ئەوه پیغه مبه ر ﷺ به هه زه تی عه بباسی مامی كه له
 پالیدا بوو، فرموو:

- هیچ زیانیك بهو كه سانه ناگات كه شایه تومان ده هیئن و
 ده لیئ "جگه له خوی گه وه ی تاك و ته نها، هیچ خوایه کی تر نییه.
 موحه ممه د به نده و نیردراوی ئەوه". ههروه ها ئەوانه ش كه ده چنه مائی
 خویان و ده رگا داده خه ن. ههروه ها ئەوانه شی چه كه كانیان فری ده ده ن و
 ده پۆنه لای كه عبه.

هه زه تی عه بباس خۆی ئاماده كرده بوو بپوات و ئەو قسانه به
 دانیه ستوانی مه كه كه پابگه یه نیئ. پیش ئەوه ی پپوات، به پیغه مبه ری
 خوی وت:

- ئەي پىغەمبەرى خوا! ئەبوسوفيانىش دەپەوئەت لەگەل من
بگەرئەتەو. ئەگەر ئىوەش چاکەيەكتان لەگەل ئەودا بگردايە..!

ئەبوسوفيان چاوى لە زەوى ھەلنەدەپرى چاوپۆشين لەوئەى كە بىكوژن،
گەرەتەين چاكە بوو لەگەل ئەبوسوفياندا كرابوو. پىغەمبەرمان ﷺ
بە دەنگىكى پر لە خۆشەويستىي و سۆزەو پەوى تىكرد و دلى فەتەح
كرد:

- هەروەها ئەوانەش کە دەچنە مالى ئەبوسوفیانەو پاریزراو
دەبن.

بۆ پۆزی دواتر، سوپای ئیسلام لە هەر چوار لاو پۆیشتە ناو
مەگکەو. پیغەمبەرمان ﷺ حالەتیکى خاکییانەى هەبوو. راستەوخۆ
پۆیشت بۆ کەعبە. ئای چەندین سال پیش ئیستا و هەر لەم شوینەدا
چەندە نازار و ئەشکەنجەى چەشت!

خەلکی لەناو کەعبەدا کۆبوویونەو. لە چاویاندا ئومیدیکی
ئاویتە بە ترس دەبینرا. چونکە هەرچەندە کەسى بەرامبەر لە شوینی
خۆشی دەرکرایت، بەلام هەر پیغەمبەری خاوەن سۆز و بەزەیی بوو.
خوای گەورە ئەوی وەك پەحمەت بۆ هەموو بوونەوهران ناردوو.
پیغەمبەر ﷺ بە دەستی خۆی بتهکانی یەكە بەیەكە دا بە زەویدا.
ئینجا پۆیشتە بەردەم خەلکەكە و، پرسى:

- ئیو، وا دەزانن من ئیستا چیتان لێدەكەم؟

ئەوانەى لەوی بوون، هەموویان بە یەك دەنگ وەلامیان دایەو:

- چاکە دەلێن و چاوەروانی چاکەیشیت لى دەکەین. تۆ نامۆزایەکی
زۆر بەرپەحمیت. تۆ زۆر بەهیزیت.

پیغەمبەر ﷺ لەمسەر بۆ ئەوسەر تەماشایەکی کردن، ئەوجا
فەرمووی:

- منیش ئەوەتان پێدەلێم کە حەزەرەتى "یوسف" بە براکانى وت:
ئەمپۆ لۆمە و سەرزنەشتان لەسەر نییە، دەى پڕۆن ئیو نازادن!

خەلکە کە لە بەرامبەر ئەم وتانەدا لە خۆشیاندا دەگریان. دەرگای
 ماله کان یەك بەیەك کرانەوه. هەمووان بە سەریەستی دەهاتنە دەرەوه.
 پیغەمبەر ﷺ لە گەڵ فەتعی مەككەدا، دلی ئەوانیشی فەتح کردبوو.
 یەك بەیەك شایەتومانیان دەهیتنا و موسولمان دەبوون. پۆژژمیڤه کان
 سالی "شەش سەد و سی" یان پیشان دەدا. ئیتر شەبای خۆشی و شادی
 بەسەر مەككەدا هەلی کرد.

حه جی مائاواایی

پیغه مبهری خوشه ویستمان فەریزه ی هه جی به جی ده هیئا، ته وافی کرد، دواتر له گردی سه فا دهستی کرد به پارانه وه.

له م کاته دا موسولمانه کان به لیشاو ده هاتن بۆ مه ککه. له ماوه یه کی که مدا ژماره یان سه د هه زاری تیپه پاند.

پیغه مبهەر ﷺ سواری وشتره که ی بوو. رۆیشته نهو شوینه ی که پێیان دهوت عه ره فات. موسولمانه کان له وی کۆیونه وه. هه موویان چاویان برپیووه لیوه پیروژه کانی پیغه مبهەر ﷺ و چاوه پروانی وته کانیان ده کرد. له کۆتاییدا سه روهرمان ﷺ دهستی کرد به وتاردان:

- نه ی خه لکینه! جوان گوی له قسه کانم پابگرن! نازانم، به لام په نگه له دوای نه مه ساله وه نه تانبینه وه...

پيغه مبهري خوشه ويستان ﷺ به دوورودريوي قسه ي بۆ كردن.
باسي زور شتي جواني بۆ كردن. له كوتاييدا تهماشايه كي كردن و،
فهرمووي:

- سبه ي پرسيارتان لينده كريت دهرياره ي من، نايا چي دهئين؟
به هزاران كهس، هه موو به يه كدهنگ هاواريان كرد و، وتيان:
- نهئين نهركه كي به تهواوي به جيگه ياند.

پيغه مبهري ﷺ تهماشايه كي ناسماني كرد. ئينجا په نجه ي
شايه توماني بهرزكرده وه و، فهرمووي:

- به شايه ت به پهروه ردگار! به شايه ت به پهروه ردگار! به شايه ت به
پهروه ردگار!

دواتر پيغه مبهري ﷺ نهو نايه ته پيروزي بۆ خويندنه وه كه له
لايهن خوي گهوره وه بزي هات.

﴿ اَلْيَوْمَ اَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَاَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ
لَكُمْ الْاِسْلَامَ دِينًا ﴾ (المائدة: 3)

" نه مېرؤ ئاين و بهرنامه كه تانم به كوتايي گه ياند. ناز و
نيعمه تي خۆم بۆ تهواو كردن. رازيم به وه ي كه ئيسلام ببيت به
دين و بهرنامه تان"

لهو كاته دا له نيو قه ره بالغيه كه دا، كه سيك فرميسكه كاني
پېرانه گيرا و دايه پرمد ي گريان. نهو كه سه ش جگه له هاوه ئي نزكي

پیغه مبهری نازدار، هزره تی نه بویه کر، که سی تر نه بوو. هزره تی
نه بویه کر-خوای لی پازی بیت- دهیزانی که ئیتر نازیزمان به جیان
دهیلیت. به لی، نهو هجه هجه مالتاواپی نهو بوو.

دوا نوښت

پيغه مبهري نازيزمان ﷺ کاتيک ته مهنی موباره کی "شهست و سی" سال، رږڅيکیان نه خوښ کهوت. نازاريکی زور له سهری موباره کيدا پيدا بوو.

حه زره تی عائشه-خوای لی رازی بیت- له پال سهری پيغه مبهري ﷺ دوورنه ده که و ته وه. نهو نازاران هی که پيغه مبهري ﷺ دهیچه شت، نهو له دلی خویدا هستی پی ده کرد. به بمرده و امی له خوای گه و ره ده پاره وه و دوعای بۆ پيغه مبهري نازيزمان ده کرد.

نه خوښییه که ی تا دوو ههفته بمرده و ام بوو. لهو ماو هیه دا نازاره گانی پيغه مبهري ﷺ هیچ که میان نه کرد. جاريکیان نزيک نوښی خه و تنان له هوش خوی چوو. هه زره تی عائشه ی دايکمان زور دلگران بوو. دووباره به چاوی پر له فرمیسکه وه دهستی کرده وه به نزا و پاره وه.

کاتيک پيغه مبهري ﷺ هاته وه هوش خوی، له هه زره تی عائشه ی

پرسی:

- ئايا جەماعت دەستيان كەردووه بە نوێژ؟

هەزرەتی عائیشە بە دەم شاردنەوێ فرمیسکە کانیەو وەلامی
دایەو و، فرمووی:

- نەخێر، چاوەرپی تۆ دەکەن.

هاوێڵە بەرێژەکان بە دلگرا نییەو چاوەرپی هاتنی پیغەمبەریان
دەکرد تاوێ کو نوێژی خەوتنانیان بۆ بکات.

هەموویان چاویان بریبوو دەرگاکی. ئومیدیکیشیان هەبوو،
دەیانوت ئیستا لە دەرگاکیو بە زەردەخەنەو دێتە ژوورەو و ئەرۆاتە
پیشیانەو و بەرنوێژیان بۆ دەکات. چونکە هەموو جارێک وای دەکرد.
بەلام ئەمجارەیان وا نەبوو، ئەو دەرگایە نەکرایەو.

پیغەمبەری خۆشەویستمان بانگی هەزرەتی عائیشە کرد و، پیتی
فرموو:

- هەواڵ بدەن بە ئەبوبەکر با ئەو نوێژەکیان بۆ بکات!

هەزرەتی عائیشە لەو زیاتر خۆی پێنەگرا و دەستی کرد بە
گریان. بە دەم هەنسکەو وتی:

- ئەو پیغەمبەری خوا! باوکم کەسیکی زۆر دلناسکە، کاتیکی
قورئان دەخوینیتەو بەردەوام دەگری. ئیستاش هەرگیز دڵی بەرگە
ئەو ناگریت بڕۆاتە شوینی تۆ و پێشنوێژی بکات!

پیغەمبەر ﷺ جارێکی دیکەش دووپاتی کردەو:

- ههوالّ بدهن به ئه‌بویه‌کر با ئه‌و پێشنوێژیان بۆ بکات!

حه‌زهره‌تی عایشه جاریکی تر هه‌مان وه‌لامی دایه‌وه. به‌لام
پێغه‌مبه‌ری خواصلی‌الله علیه وسلم بپیاره‌که‌ی نه‌گۆری و سه‌رله‌نوێ
فه‌رمووی:

- هه‌والّ بدهن به ئه‌بویه‌کر با ئه‌و پێشنوێژیان بۆ بکات!

حه‌زهره‌تی عایشه ناچار بوو ئه‌وه بکات که پیتی وتراوه. جا بۆیه
فه‌رمانه‌که‌ی پێغه‌مبه‌ری خوای گه‌یانه‌ باوکی.

حه‌زهره‌تی ئه‌بویه‌کر بۆ ماوه‌یه‌ك نه‌یزانی چی بلیت. هه‌ر ئه‌وه‌نده‌ی
هاته‌وه سه‌ر خۆی، به هه‌زهره‌تی عومه‌ر که له ته‌نیشتییه‌وه بوو،
فه‌رمووی:

- ئه‌ی عومه‌ر! ئه‌گه‌ر تۆ نوێژه‌که‌ت بکه‌ردایه‌...

حه‌زهره‌تی عومه‌ر-خوای لیّ رازی بیّت- سه‌ری راوه‌شاند و،
فه‌رمووی:

- نه‌خێر، ئه‌ی ئه‌بویه‌کر تۆ له من شیاوتری بۆ ئه‌م کاره‌.

پاش که‌میك نوێژه‌ ده‌ستی پێ‌کرد. هه‌زهره‌تی ئه‌بویه‌کر به ده‌نگه
خه‌مناکه‌که‌یه‌وه ئایه‌ته‌کانی قورئانی پیرۆزی ده‌خوێنده‌وه. پێغه‌مبه‌ریش
ﷺ له‌ودیوه‌وه گوئی لیّ راگرتبوو.

له‌م کاته‌دا هه‌زهره‌تی ئه‌بویه‌کر و هاوه‌له‌کانی دواوه‌ی و هه‌زهره‌تی
عایشه‌ش هه‌موو ده‌گریان...

بەيەك گەيشتنەو

دوو شەممە بوو، نەخۇشییەكەى پىغەمبەرى خۆشەويستمان ﷺ
زۆر سەخت بووبوو. بەلام لەگەڵ ئەو شدا بە هیچ جۆریك سكالای
نەدەکرد. هەولێ دەدا ئارام بگریت، لە خواى گەورە دەپارایەو:

- ئەى پەرورددگارى میهرەبان! نازارەكاتم لەسەر سووك بكە.
شیفام پى بپەخشە. چونكە شىفا بەخشى راستەقینە هەر تۆیت. تەنھا
تۆیت بەندەكانت لە ناخۆشى رزگار دەكەیت!

ماوەيەك وا هەستى كرد كە تەندروستى باش بوو خێرا هەستايە
سەر پى. پوخسارى موبارەكى بەهۆى كاریگەرى نەخۇشییەكەىو سەپى
هەلگەپابوو.

بە ناپەهەتى هەنگاوى نا و، لە دەرگاگەو تەماشایەكى
مژگەوتەكەى كرد. لەگەڵ هاوێلاندا چاویان بەيەك كەوت. نیگاكانى،

دلى ھاوڤلەكانى نوقمى شادى و كامەرانى كرد. زۆر زۆر دلخۆش بوون
بهوى كه بينيان وا پيڭەمبەر ﷺ به پيۆهيه.

هەزرەتى ئەبوبەكر خيراً شويىنى بەرنويژييه كهى جيپهيشت. پڤيشته
ئەو لاوه و فەرمووى لە پيڭەمبەر كرد ﷺ، هەمووان ئومىدى ئەوهيان
دەكرد كه پيڭەمبەر نويژه كه بكات.

پيڭەمبەر ﷺ زەرەخەنەيه كى كرد و چاوى بربيه چاوى ھاوڤلەكانى
و، فەرمووى:

- دەى نويژه كه تان تەواو بكەن!

دواتر گەرايهوه دواوه و چووهوه ژوره كهى خۆى. لەسەر ئەو
جيڭاگيهى كه تۆزىك لەمەوبەر لەسەرى هەستابوو، پاكشايهوه. ئيتەر
دووباره هەورى پەژارە، خۆرى شادى دلى ھاوڤلە بەريژهكانى
داپۆشيهوه.

پيڭەمبەرى ئازيز ﷺ بەردەوام هەمان دوعاى دووباره دەكردهوه
و، دەيفەرموو:

- ئەى پەرورەدگارى ميهرهبان! ئازارەكانم لەسەر سووك بكە.
شيفام پى ببهخشە. چونكه شيفا بەخشى راستەقينه هەر تۆيت. تەنها
تۆيت بەندەكانت لە ناخۆشى پرگار دەكهيت!

هەزرەتى عائيشە لاى سەرى پيڭەمبەرەوه بوو. بۆ ساتيڭيش
چاوهكانى لەسەر لاندەدەبرد. دەستى پېرۆزى پيڭەمبەرى گرت.
نەخۆشيه كهى زۆر سەخت بوو بوو. كه ميڭ بەمچۆره مانەوه. پاشان

هه زهه تی عائیشه دهسته کانی بهرز کرده به ئه وهی له خوی گه وهه
به پاریته وه که شیفای پیغه مبهه به دات. به لام پیغه مبهه ﷺ دهستی
کیشایه دوا وه، به هیواشی کۆتا وتهی فهرموو:

- پهروه دگارا، لیم خوش به! ئیتر ده مهوی به دوستی راسته قینه
شاد بیه وه!

ئیت به مجۆره پیغه مبهه ره ههت به جیهانیان ﷺ به دیداری
پهروه دگاری مهزن شاد بو وهه.

خەم

هەوالی کۆچی پیغەمبەر ﷺ وەك ئاگریك دلەکانی سوتاند.
هاوەلەکان نەیاندهزانی چی بکەن، کەسیان قسەیان لە دەم نەدهاتە
دەرەوه. هەمووی لە شوینی خۆی وشک بووبوو. حەزەرەتی عومەر چاوی
بریبوو بۆشاییەك و بەو شیوەیە وەستابوو. حەزەرەتی عوسمان کەوتبوو
سەر زەوی و هەروا مابوو. حەزەرەتی عەلی هیندە لە حالیکە خراپدا
بوو، دەرەتی دنیای بەسەردا ڕووخاوه. دواي ماوەیەك حەزەرەتی عومەر
هەستایە سەر پێ، شمشیرەکە لە کێلانەکە دەرهینا و بە چاوه
تیزەکانیەوه چاوی گێرا بەسەر ئەوانە لەویدا بوون. ئینجا بە هەموو
هێزییەوه هاواری کرد:

- ئەوەی بلیت "پیغەمبەری خوا مردوو!" ملی دەپەرێنم.

كەسيان لە حالتيكى وەھادا نەبوون كە گوٲيان لە قسەكانى ئەو
 بيت. ھەموويان وەك كەسيكى وشك بوو چاويان برېبوو خالتيك. بەبى
 جوولە بە پٲو وەستابوون .ھەزرەتى ئەبوبەكر پٲويشتە ژوورەوہ.
 پٲغەمبەرى خوﺷەويستمان لە پارچە قوماشيكي يەمەنييەوہ
 ئالٲندرابوو. ھەزرەتى ئەبوبەكر پەرزكەى سەر دەموچاوى كەميك لا برد
 و ماوہيەك بەو شيوہيە مايەوہ. كە لە دەموچاوى نووراني پٲغەمبەرى
 دەرواني، بە دەنگيكي لەرزۆكەوہ چەند وشەيەكي لەبەرخۆيەوہ وت:

- كە لە ژياندا بویت جوان بوويت، ئيستاش كە كوچت كردووہ ھەر
 جوانيت!

ئينجا دەستی كرد بە ماچ كردنى دەموچاوى موبارەكى پٲغەمبەر
 ﷺ و قولپە قولپى گريانى دەھات. بەدەم ھەنسكى گريانەوہ، ئەم
 وتانە لە زارى ھاتنە دەر:

-دايك و باوكم بە قوربانت بن! وەللأھى خواى گەورە دوو جار تۆ
 نامرينى. تۆ ئەو مردنەت چەشت كە لەسەرت بوو.

لەم كاتەدا لە دەرەوہ دەنگى ھەزرەتى عومەر دەھات كە دەيوت:

- وەللأھى پٲغەمبەر نەمردووہ! پٲغەمبەرى خوا نەمردووہ!

ھەزرەتى ئەبوبەكر بە ئارامى ھەستايەوہ. بە ھيواشى پٲويشتە
 دەرەوہ. تەماشايەكى موسولمانەكانى كرد. ئينجا پروويكرە ھەزرەتى
 عومەر و، فەرمووى:

- دانيشە ئەى عومەر!

بەلام لەو کاتەدا حەزرەتی عومەر ئاگای لەخۆی نەبوو. تەنانەت گۆیشی لە وتەکانی حەزرەتی ئەبوبەکر نەبوو. حەزرەتی ئەبوبەکر ڕووی کردە موسولمانەکانی ئەوی و، فەرمووی:

- ئەی خەلکینە! کێ ئیمانی بە موحەممەد هێناوە، با بزانی ت کە ئەو مردووە! هەر کێش خۆی گەورە دەپەرستیت، ئەوا با بزانی خۆی گەورە زیندوو و هەرگیز نامریت!

حەزرەتی عومەر خەریک بوو دەهاتەو سەر خۆی، هێزی لەبەر بڕابوو. ئینجا حەزرەتی ئەبوبەکر وتەکانی بە ئایەتیک لە قورئانی پیرۆز کۆتایی پێ هێنا:

﴿وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ أَفَإِنْ مَاتَ أَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلَى أَعْقَابِكُمْ﴾ (ال عمران : ۱۴۴)

" موحەممەد تەنها پێغەمبەرێکە. لە پێش ئەویشەو پێغەمبەر هاتوون و ڕۆشتوون. ئیستا ئەگەر ئەو بمریت یان بکوژریت ئایا ئیوە دەگەرێنەو سەر شیوازه کە پێشوتان؟"

حەزرەتی عومەر هەر کە ئەم ئایەتە بیست، یەکسەر کەوتە سەر زەوی و لەهۆش خۆی چوو. کە هۆشی هاتەو ئارام بووبوووە.

موسولمانەکان ناچار بوون کە ئەو راستییە قبوڵ بکەن. لە کۆتاییدا پێغەمبەری خۆشەویستیشمان مەرۆتیک بوو. وەک هەموو خاوەن ڕۆحیکێ تر، ئەویش کۆچی دوایی دەکرد. ئەوەی کە "نەمر"ە تەنها خۆی گەورەیه.

بۆ ئەو ەي پېڭەمبەرى خۆشەويستمان بەخاک بېسىڭ، ھاوئان
كەوتنە جوولە. لە پېش ھەموويانەرە ھەزرەتى عەلى لەگەل چەند
كەسكى تر جەستەي موبارەكى پېڭەمبەريان شوست. بە سى چىن
قوماش داين پۆشى و بە قوماشى يەمەنى كفنجان كرد.

لەم كاتەدا مشتومړىك پەيدا بوو. نەياندەتوانى برپار بدەن كە
پېڭەمبەر ﷺ لە كویدا نەسپەردەي خاك بكەن. ھەر كەسەو راي
جياوازي ھەبوو. ھەزرەتى ئەبوبەكر پۆيشتە پېشەو ە، فەرمووي:

- من لە پېڭەمبەرى خواو ە ﷺ بېستوومە كە: ھەموو
پېڭەمبەران لەو شوئەدا بە خاك دەسپێردرێن، كە گيانيانى تیدا
دەسپێرن. بەمچۆرە دەنگە دەنگەكە تەواو بوو. خێرا لەویدا مەزاری
پېڭەمبەرى خويان ھەلکەند. زۆرى پى نەچوو جەستەي موبارەكى
نەسپاردەي خاك كرا.

هه زره تی

محمد

صلی الله علیه وسلم

ئهستیره کان له ئاسمانه وه دابارینه
سهر زهوی... جیاوازییهك لهو شه وه دا هه بوو.
ئهو مژدهیهی چهنده ها سائه چاوه پروانیی
دهگریت، ئهو بهیانییه له دایك بوو. به له دایك
بوونی ئهو، كۆشكه گانی کیسرا پرووخان.
ئهو ئاگره ی چه نندین سال بوو ده سووتا،
به جاریك كوزایه وه. ده ریاچه ی ساوه ش
وشك بوو. ئهو رۆژه پیغه مبهری
نازیزمان. صلی الله علیه وسلم. له دایك بوو.
ئهو به دادپهروه ری و ئاكار ی جوانی
بووه نموونه و سهرمه شق بۆ سهرجه م
مرؤفایه تی.

9 649756 031527

Gül Devri - 1 Hz. Muhammed
(Sallallahu Aleyhi Vesellem)

IRFAN
PUBLISHING

نخستین چاپ ۲۰۰۰